

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU DLA OBSZARU LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU GMIN POWIATU LUBELSKIEGO „KRAINA WOKÓŁ LUBLINA” W PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ 2014-2020

Załącznik do uchwały nr XXII/65/15 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia
LGD „Kraina wokół Lublina” z dnia 18.12.2015 r., ze zmianami przyjętymi uchwałą Walnego
Zebrania Członków Stowarzyszenia: nr XXIII/67/2016 z dnia 20 maja 2016 r.

Opracowanie:
LGD „Kraina wokół Lublina”

BELŻYCE

BORZECHÓW

BYCHAWA

GARBÓW

GŁUSK

JABŁONNA

JASTKÓW

KONOPNICA

KRZCZONÓW

NIEMCE

NIEDRZWICA DUŻA

STRYŻEWICE

WÓŁKA

Gmina
Wysokie

**POWIAT
LUBELSKI**

Rozdział I. Charakterystyka LGD	3
1.1. Nazwa LGD	3
1.2. Opis obszaru objętego LSR	3
1.3. Mapa obszaru objętego LSR	3
1.4. Struktura LGD i proces budowania partnerstwa	4
1.4.1. Doświadczenie i kwalifikacje członków LGD	7
1.5. Opis składu organu decyzyjnego	8
1.6. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	8
1.7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	8
Rozdział II. Partycypacyjny charakter LSR	9
Rozdział III. Diagnoza - opis obszaru i ludności	19
3.1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR	19
3.2. Ludność	21
3.3. Charakterystyka gospodarki	23
3.3.1. Przedsiębiorczość	23
3.3.2. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego	28
3.4. Opis rynku pracy	29
3.5. Przedstawienie działalności sektora społecznego	30
3.6. Potencjał dla rozwoju turystyki	30
3.6.1. Potencjał rekreacyjny i wypoczynkowy	31
3.7. Dziedzictwo kulturowe	33
3.8. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych	33
3.9. Infrastruktura techniczna	34
3.10. Wewnętrzna spójność obszaru LSR	34
3.11. Wskazanie problemów społecznych	35
Rozdział IV. Analiza SWOT	37
4.1. Diagram pokrewieństwa (analiza i grupowanie problemów)	37
4.2. Macierz analizy SWOT	39
4.2.1. Analiza SWOT/TOWS	39
Rozdział V. Cele i wskaźniki	41
Rozdział VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	54
Rozdział VII. Plan działania	59
Rozdział VIII. Budżet LSR	60
Rozdział IX. Plan komunikacji	60
Rozdział X. Zintegrowanie	61
10.1. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów i branż działalności gospodarczej	61
10.2. Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami	62
Rozdział XI. Monitoring i ewaluacja	63
Rozdział XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	64
Wykaz wykorzystanej literatury	65
Załączniki do LSR	65
Załącznik nr 1: Procedura aktualizacji LSR	65
Załącznik nr 2: Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu	66
Załącznik nr 3: Plan działania	68
Załącznik nr 4: Budżet LSR	76
Załącznik nr 5: Plan komunikacji	77

Rozdział I. Charakterystyka LGD

1.1. Nazwa LGD

Lokalna Grupa Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego – „Kraina wokół Lublina”.

1.2. Opis obszaru objętego LSR

Gminy objęte LSR administracyjnie należą w całości do powiatu lubelskiego w województwie lubelskim co stanowi o spójności administracyjnej obszaru. Obszar LGD tworzą: 2 gminy miejsko-wiejskie z miastami – Bełżyce z liczbą 6.764 mieszkańców i Bychawa, w której mieszka 5.153 osoby oraz 13 gmin wiejskich. Łączna liczba mieszkańców obszaru LGD wynosi 143.535 osób (stan na 31 XII 2013 r.), co stanowi wzrost o 860 osób w porównaniu do stanu z 31 XII 2006 r. Średni dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca na obszarze LSR (obliczony dla gmin tworzących obszar LSR) wynosi 855 zł i jest niższy niż dochód na mieszkańca województwa lubelskiego, który wynosi 1.369 zł.

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminach wchodzących w skład LGD „Kraina wokół Lublina”.

Lp.	Gmina	Typ	Powierzchnia	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia na 1 km ²	Liczba sołectw
1	Bełżyce	miejsko-wiejska	134 km ²	13 502	101	25
2	Borzechów	wiejska	67 km ²	3 843	57	20
3	Bychawa	miejsko-wiejska	146 km ²	12 074	82	36
4	Garbów	wiejska	103 km ²	8 917	87	15
5	Głusk	wiejska	64 km ²	9 633	150	16
6	Jabłonna	wiejska	131 km ²	7 936	60	17
7	Jastków	wiejska	113 km ²	13 479	119	25
8	Konopnica	wiejska	93 km ²	12 790	137	21
9	Krzczonów	wiejska	128 km ²	4 650	36	27
10	Niedzwica Duża	wiejska	107 km ²	11 631	109	22
11	Niemce	wiejska	142 km ²	18 335	130	28
12	Strzyżewice	wiejska	109 km ²	7 936	89	21
13	Wólka	wiejska	73 km ²	11 127	153	18
14	Wysokie	wiejska	114 km ²	4 702	41	21
15	Zakrzew	wiejska	75 km ²	2 980	40	16
Razem			1599 km²	143 535	92,73	328

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o „Bank Danych Lokalnych” Głównego Urzędu Statystycznego [BDL GUS].

1.3. Mapa obszaru objętego LSR

Obszar LGD wykazuje spójność przestrzenną.

1.4. Struktura LGD i proces budowania partnerstwa

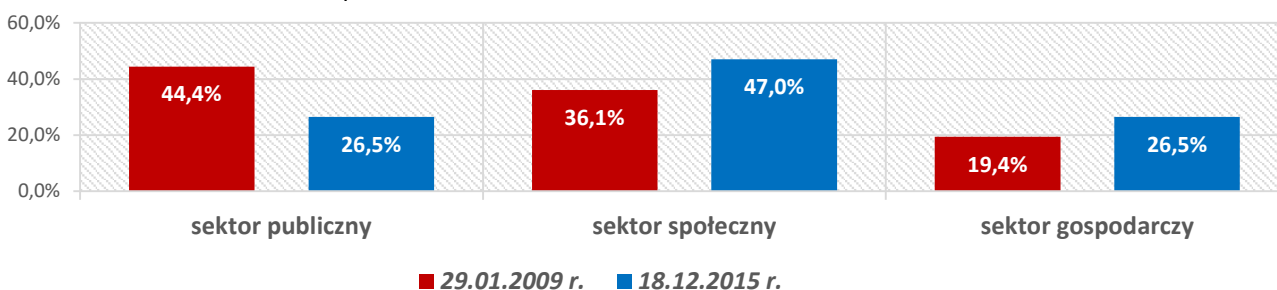
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego „Kraina wokół Lublina” zostało powołane podczas Zebrania Członków Założycieli (35 osób reprezentujących sektory społeczny, gospodarczy i publiczny) 16 kwietnia 2008 r. Komitet Założycielski w składzie: Halina Stępnia, Paweł Pikula i Artur Płaza doprowadził do rejestracji LGD w KRS w dniu 21 lipca 2008 r. pod numerem 0000310386. Stowarzyszenie zapewnia swobodny i niedyskryminujący dostęp do członkostwa w LGD wszystkim podmiotom z jej obszaru. Zgodnie z § 11 Statutu LGD członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być:

- 1) pełnoletnia osoba fizyczna spełniająca warunki określone w ustawie - Prawo o stowarzyszeniach, będąca przedstawicielem społeczeństwa obywatelskiego lub reprezentująca partnerów społecznych i gospodarczych, z obszaru dla, którego ma być opracowana LSROW i LSR i która złoży pisemną deklarację członkowską,
- 2) osoba prawna, w tym jednostka samorządu terytorialnego z wyłączeniem województwa.

W skład Stowarzyszenia poza partnerami publicznymi – Powiatem Lubelskim i 15 gminami, weszli: partnerzy gospodarczy – przedstawiciele firm i przedsiębiorstw oraz partnerzy społeczni – stowarzyszenia, fundacje, grupy nieformalne działające na terenie obszaru LGD oraz osoby fizyczne – przedstawiciele mieszkańców obszaru.

Liczba członków LGD na dzień 18 grudnia 2015 r. wynosi **68 członków zwyczajnych**. **Sektor publiczny reprezentuje 18 podmiotów (26,5%), sektor gospodarczy 18 podmiotów (26,5%), a sektor społeczny 32 podmioty (47,0%), w tym organizacje pozarządowe 21 podmiotów, mieszkańcy obszaru LGD 11 osób.** W porównaniu do roku 2008, kiedy stowarzyszenie zostało zarejestrowane, liczba członków wzrosła o 32 osoby/podmioty. Zmienił się również procentowy udział poszczególnych sektorów, w szczególności **sektor publiczny stanowi 26% wszystkich członków.**

Wykres 1. Struktura sektorowa partnerstwa LGD.

Źródło: opracowanie własne LGD.

Podstawowe informacje o członkach LGD podano w tabeli poniżej.

Tabela 2. Podstawowe informacje o członkach LGD.

Lp	Imię i nazwisko/ nazwa członka LGD	Przedstawiciel	Sektor	Funkcja w LGD	Rodzaj prowadzonej działalności	Gmina
1	Powiat Lubelski	Paweł Pikula	Publiczny	Prezes Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	
2	Gmina Niedzwica Duża	Adam Kuna	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Niedzwica Duża
3	Gmina Strzyżewice	Jan Andrzej Dąbrowski	Publiczny	Przewodniczący Rady	Samorząd terytorialny	Strzyżewice
4	Gmina Jabłonna	Magdalena Sałek	Publiczny	Członek Rady LGD	Samorząd terytorialny	Jabłonna
5	Gmina Krzczonów	Katarzyna Bryda	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Krzczonów
6	Miasto i Gmina Bełżyce	Ryszard Góra	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Bełżyce
7	Gmina Wysokie	Anna Wojtas	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Wysokie
8	Gmina Borzechów	Edward Jarzynka	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Borzechów
9	Gmina Niemce	Krzysztof Urbaś	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Niemce
10	Gmina Garbów	Małgorzata Sanaluta	Publiczny	Sekretarz Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Garbów
11	Miasto i Gmina Bychawa	Janusz Urban	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Bychawa

12	Gmina Jastków	Teresa Kot	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Jastków
13	Gmina Zakrzew	Teodora Zaręba	Publiczny	Członek Rady	Samorząd terytorialny	Zakrzew
14	Gmina Konopnica	Mirosław Żydek	Publiczny	Członek Rady	Samorząd terytorialny	Konopnica
15	Gmina Głusk	Jacek Anasiewicz	Publiczny	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej	Samorząd terytorialny	Głusk
16	Regionalny Ośrodek Kultury i Sportu w Krzczonowie	Teresa Gutek	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Krzzonów
17	Gmina Wólka	Edwin Gortat	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Wólka
18	Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Jastkowie zs. w Dąbrowicy	Kamil Ziółkowski	Publiczny	Członek Stowarzyszenia	Samorząd terytorialny	Jastków
19	Artur Plaza	Artur Plaza	Społeczny	Wiceprezes Stowarzyszenia	Mieszkaniec obszaru LGD	Bychawa
20	OSP Skrzynice	Violetta Rudzka	Społeczny	Skarbnik Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Jabłonna
21	OSP w Olszowcu	Piotr Gąbka	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Bychawa
22	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Niedrzwickiej	Izabela Mazurek	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Niedrzwica Duża
23	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Edukacji i Aktywizacji Społecznej „SUKCES”	Michał Romanowski	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Wólka
24	Stowarzyszenie "Nasza Szkoła" w Kalinówce	Jacek Smagała	Społeczny	Członek Rady	Organizacja pozarządowa	Głusk
25	OSP Zembrzyce Tereszyńskie	Michał Sobczak	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Niedrzwica Duża
26	Bychawskie Towarzystwo Regionalne	Mateusz Wróblewski	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Bychawa
27	Beata Woroszyło	Beata Woroszyło	Społeczny	Członek Rady	Mieszkaniec obszaru	Głusk
28	OSP Zakrzew	Waldemar Tomas	Społeczny	Członek Komisji Rewizyjnej	Organizacja pozarządowa	Zakrzew
29	Grażyna Mogielnicka	Grażyna Mogielnicka	Społeczny	Członek Komisji Rewizyjnej	Mieszkaniec obszaru	Niemce
30	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Garbowskiej	Halina Stępiak	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Garbów
31	Garbowskie Towarzystwo Sportowe "Zawisza"	Robert Wójcik	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Garbów
32	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich w Żabiej Woli	Lidia Kowalczyk	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Strzyżewice
33	Nadbystrzyckie Stowarzyszenie Agroturystyczne w Strzyżewicach	Genowefa Baran	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Strzyżewice
34	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Inicjatyw	Michał Wylaź	Społeczny	Członek Rady	Organizacja pozarządowa	Garbów

	Lokalnych i Oświatowych WEKTOR					
35	OSP w Wysokiem	Augustyn Krasnodębski	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Wysokie
36	Krzysztof Wiesław Florek	Krzysztof Wiesław Florek	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Mieszkaniec obszaru	Wólka
37	OSP w Piotrkowie	Roman Dąbek	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Jabłonna
38	Danuta Hanaj	Danuta Hanaj	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Mieszkaniec obszaru	Bychawa
39	OSP Pamięcin z siedzibą w Walentynowie	Andrzej Bartnik	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Krzczonów
40	OSP w Świdnik Duży Pierwszy	Marcin Dobek	Społeczny	Członek Rady	Organizacja pozarządowa	Wólka
41	OSP Matczyn - Wojcieszyn	Rafał Brodziak	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Bełżyce
42	Ulesława Lubek	Ulesława Lübek	Społeczny	Członek Rady	Mieszkaniec obszaru	Jastków
43	Stowarzyszenie Centrum Artystyczne Teatr w Remizie w Łączkach - Pawłótku	Izabela Jakubowska	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja pozarządowa	Borzechów
44	Fundacja Ecclesia Nostra	Elżbieta Lotko	Społeczny	Członek Rady	Organizacja pozarządowa	Niemce
45	Agnieszka Ołówka	Agnieszka Ołówka	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Mieszkaniec obszaru	Zakrzew
46	KGW Miłocin	Danuta Ewa Mirosław	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Organizacja nieformalna	Jastków
47	Edyta Grzegorzczuk	Edyta Grzegorzczuk	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Mieszkaniec obszaru	Konopnica
48	Monika Justyna Sokalska	Monika Justyna Sokalska	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Mieszkaniec obszaru	Borzechów
49	Ilona Gumińska	Ilona Gumińska	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Mieszkaniec obszaru	Bełżyce
50	Zbigniew Hamerla	Zbigniew Hamerla	Społeczny	Członek Stowarzyszenia	Mieszkaniec obszaru	Wysokie
51	"Media Lux"	Beata Janiszewska - Brudysz	Gospodarczy	Wiceprezes Stowarzyszenia	Gospodarcza	Wólka
52	Almax - Dystrybucja	Jerzy Paradziński	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Jastków
53	"Styl" PHU	Krzysztof Gałat	Gospodarczy	Członek Rady	Gospodarcza	Borzechów
54	"Koga" FPHU	Stefan Kowalewski	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Konopnica
55	"MIR-POL"	Mirosław Łopucki	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Strzyżewice
56	"EL - HAND" PHU	Marian Pietraś	Gospodarczy	Członek Rady	Gospodarcza	Niedzwica Duża
57	Przedsiębiorstwo "IGORD"	Jerzy Podgórski	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Niedzwica Duża
58	GS "Samopomoc Chłopska" w Niedzwicy Dużej	Jerzy Skurski	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Niedzwica Duża
59	Zakład fryzjerski "WERA"	Małgorzata Gałka	Gospodarczy	Członek Rady	Gospodarcza	Wysokie

60	Usługi księgowe Ewa Rębecka	Ewa Rębecka	Gospodarczy	Członek Rady	Gospodarcza	Bychawa
61	Dom Nasutów Nasutowskie Przedsiębiorstwo Spółeczne Sp. z o. o.	Grażyna Nowicka	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Niemce
62	"U Jagody" Jadwiga Pyc	Jadwiga Pyc	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Krzczonów
63	P.P.H.-U. i Gastronomia "JOLSTEF"	Daria Studzian	Gospodarczy	Członek Rady	Gospodarcza	Bełżyce
64	FHU Baja Anna Banaszek	Anna Banaszek	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Jastków
65	OSM w Bychawie	Zofia Popławska	Gospodarczy	Członek Stowarzyszenia	Gospodarcza	Bychawa
66	Andrzej Dziachan	Andrzej Dziachan	Gospodarcza	Członek Stowarzyszenia	Rolnik	Głusk
67	Bogdan Wałachowski	Bogdan Wałachowski	Gospodarcza	Członek Stowarzyszenia	Rolnik	Jabłonna
68	Dorota Łukasik	Dorota Łukasik	Gospodarcza	Członek Stowarzyszenia	Rolnik	Zakrzew

W 2008 r. określono **wizję** Stowarzyszenia:

Chcielibyśmy, aby obszar LGD w przyszłości był atrakcyjny dla mieszkańców i partnerów w biznesie („inkubator przedsiębiorczości”), w tym rolnictwa oraz dla turystów, w oparciu o zasoby kulturowe; był miejscem licznych inicjatyw społecznych.

Zgodnie z tą wizją określono cele Stowarzyszenia zawarte w Statucie Stowarzyszenia w rozdziale II. §8 Statutu. W oparciu o nie Stowarzyszenie zamierza kontynuować swoją politykę w okresie 2014-2020. W ramach perspektywy finansowej 2007-2013 LGD zrealizowała Lokalną Strategię Rozwoju, której cele ogólne to: „Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia (zwiększenie ilości miejsc pracy)” i „Waloryzacja lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych”. Na realizację Strategii LGD dysponowała kwotą 25 550 300 zł. Strategia została zrealizowana w 84% - w zakresie budżetu i **106% - w zakresie wskaźników produktu**.

Nowym elementem partnerstwa jest rozwiązywanie problemów związanych z wyrównaniem szans wszystkim grupom interesariuszy, w szczególności **defaworyzowanym (osoby bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, osoby powyżej 50 roku życia i osoby młode powyżej 15 i poniżej 35 roku życia)**. Grupy defaworyzowane mają utrudniony dostęp do rynku pracy oraz usług społecznych i kierowane jest do nich specjalne wsparcie w ramach zbudowanego partnerstwa.

1.4.1. Doświadczenie i kwalifikacje członków LGD

LGD posiada wykwalifikowaną kadrę, która legitymuje się wykształceniem, doświadczeniem i umiejętnościami w zakresie zarządzania (Zarząd Stowarzyszenia), obsługi bieżącej (pracownicy biura), oceny i wyboru operacji do realizacji w ramach ogłaszanych przez Stowarzyszenie konkursów (Rada Stowarzyszenia).

Członkowie LGD uzyskali **duże doświadczenie w realizacji operacji w ramach PROW 2007-2013** podejście LEADER. Sektor publiczny – na terenie każdej z członkowskich gmin zrealizowano operacje w ramach „Odnowy i rozwoju wsi” oraz małych projektów. Sektor gospodarczy – firmy „Media LUX”, Almax – Dystrybucja, „Styl” PHU, „Dom Nasutów”, PPHUiG „JOLATEF”, FHU Baja Anna Banaszek, OSM Bychawa zrealizowały operacje w ramach działań „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i małe projekty. Członkowie sektora społecznego – OSP w Olszowcu, Garbowski Towarzystwo Sportowe „Zawisza”, Stowarzyszenie Rodzin Katolickich w Żabiej Woli, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Inicjatyw Lokalnych i Oświatowych WEKTOR, OSP Pamięcin z siedzibą w Walentynowie realizowali operacje w ramach małych projektów.

W ramach PROW 2007-2013 za pośrednictwem LGD „Kraina wokół Lublina” zostało zrealizowanych 318 projektów.

LGD realizowała również projekty finansowane za pośrednictwem **Europejskiego Funduszu Społecznego** w obszarze aktywności, integracji społecznej, wyrównywania szans. Prowadzi także **współpracę międzynarodową** – partnerskie LGD z Węgier, Grecji, Hiszpanii, Rumunii. Realizowane były również **projekty współpracy** z krajowymi LGD: „Ziemie Kraśnickie”, „Ziemie Biłgorajskiej”, „Owocowy Szlak”, „Zielony Pierścień”.

Zarówno członkowie Stowarzyszenia jak i pracownicy biura w latach 2009-2015 **stale podnosili swoją wiedzę i kompetencje** m.in. poprzez uczestnictwo w szkoleniach, kursach, warsztatach, wyjazdach studyjnych z zakresu PROW 2007-2013 podejście LEADER, RLKS PROW 2014-2020, rozwoju turystyki, produktu lokalnego, rozwoju przedsiębiorstw, odnawialnych źródeł energii.

1.5. Opis składu organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia jest Rada Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina” (Rada), składająca się z 15 osób, w tym Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie spośród członków Stowarzyszenia. Do kompetencji Rady należy przede wszystkim: dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, a także ustalanie przyznanej kwoty wsparcia.

Członkowie Rady reprezentują trzy kluczowe sektory:

- **społeczny** – 6 osób (40,00% całego składu Rady),
- **gospodarczy** - 5 osób (33,33% całego składu Rady),
- **publiczny** – 4 osoby (26,67% całego składu Rady).

Ponadto, w składzie Rady znajdują się kobiety, osoby poniżej 35 r. życia, osoby prowadzące działalność gospodarczą.

Skład Rady zapewnia, że sektor publiczny oraz żadna z grup interesów, nie posiada więcej niż 49% praw głosu.

1.6. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Warunkiem koniecznym dla prawidłowości przeprowadzenia procesu decyzyjnego jest zagwarantowanie przedstawicielstwa każdego z sektorów (społecznego, gospodarczego i publicznego). LGD „Kraina wokół Lublina” prowadzi ponadto rejestr interesów, bazujący na oświadczeniach przedstawicieli organu decyzyjnego. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji. Członek Rady lub jego reprezentant, który: jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę lub zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub, co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze danej operacji, zostaje wykluczony z tego wyboru. Regulamin zakłada ponadto obowiązek wyłączenia członków Rady z oceny i głosowania nad wnioskiem w przypadku stwierdzenia innych powiązań.

Na podstawie aktualnych danych zawartych w Rejestrze interesów, Przewodniczący Rady kontroluje czy skład Rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie parytetów. Tym samym, ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny.

Dla zapewnienia prawidłowości wyborów dokonywanych przez członków Rady LGD przewidziane są także działania dyscyplinujące w przypadku co najmniej trzech nieusprawiedliwionych nieobecności członka na posiedzeniach Rady zwołanych w okresie jednego roku kalendarzowego.

1.7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Poniżej zaprezentowano dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD, wraz z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które są w nich zawarte

Tabela 3. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Lp.	Nazwa dokumentu	Treść	Sposób aktualizacji i uchwalania
1	Statut	Cele Stowarzyszenia i sposoby ich realizacji, członkowie i ich prawa, organy Stowarzyszenia i ich kompetencje.	Uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków
2	Regulamin Rady LGD	Szczegółowe regulacje pracy Rady.	Uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków
3	Lokalna Strategia Rozwoju w perspektywie finansowej 2014-2020	Charakterystyka LGD, partycypacyjny charakter LSR, opis obszaru i ludności, analiza SWOT, cele i wskaźniki, sposób wyboru i oceny operacji, plan działania, budżet LSR, plan komunikacji, zintegrowanie, monitoring i ewaluacja.	Uchwalana i aktualizowana przez Walne Zebranie Członków oraz zarząd LGD tylko w zakresie §19 ust.3 pkt.9 Statutu
4	Regulamin obrad WZC	Zwoływanie WZC, sposób wyboru członków LGD do poszczególnych organów, sposób głosowania.	Uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków
5	Regulamin konkursów oraz procedury oceny i wyboru operacji w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”	Szczegółowy opis ogłaszania konkursów oraz procedur wyboru i oceny wniosków o przyznanie pomocy.	Uchwalany i aktualizowany przez Zarząd LGD.

Lp.	Nazwa dokumentu	Treść	Sposób aktualizacji i uchwalania
	w perspektywie finansowej 2014-2020		
6	Regulamin konkursu grantowego objętego PROW na lata 2014-2020 w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”	Szczegółowy opis sposobu ogłaszania konkursu grantowego oraz procedur wyboru i oceny wniosków o powierzenie grantu.	Uchwalany i aktualizowany przez Zarząd LGD.
7	Regulamin pracy biura	Szczegółowy opis stanowisk oraz zadań pracowników biura LGD.	Uchwalany i aktualizowany przez Zarząd LGD.
8	Zasady (polityka) rachunkowości	Przyjęte do stosowania zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych, metody wyceny aktywów i pasywów oraz zasady ustalania wyniku finansowego, system ochrony danych i ich zbiorów, oraz system obiegu, kontroli i archiwizowania dokumentów finansowo-księgowych,	Uchwalane i aktualizowane przez Zarząd LGD.
9	Polityka Bezpieczeństwa w zakresie przetwarzania danych osobowych	Określa sposób prowadzenia i zakres dokumentacji opisującej sposób przetwarzania danych osobowych oraz środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych odpowiednią do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną	Uchwalana i aktualizowana Zarządzeniem Kierownika Biura.
10	Instrukcja zarządzania systemem informatycznym służącym do przetwarzania danych osobowych	Określa sposób zarządzania systemem informatycznym przetwarzającym dane osobowe, w tym procedury nadawania uprawnień do przetwarzania danych osobowych i rejestrowania tych uprawnień w systemie inf.	Uchwalana i aktualizowana Zarządzeniem Kierownika Biura.

Rozdział II. Partycypacyjny charakter LSR

Do udziału w przygotowaniu LSR oraz konsultowaniu jej zapisów włączona została cała społeczność obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”. Prace nad Lokalną Strategią Rozwoju rozpoczęły się w marcu 2015 r. Przebiegały zgodnie z przyjętym przez LGD harmonogramem oraz planem włączenia społeczności lokalnej. Prace nad LSR poprzedzono analizą społeczności lokalnej w celu wyodrębnienia najważniejszych grup interesariuszy, ważnych w procesie tworzenia i realizacji LSR. Plan włączenia społeczności w opracowanie LSR podany został do publicznej wiadomości, co pozwoliło dotrzeć z informacją o rozpoczęciu prac nad LSR do szerokiego kręgu zainteresowanych. Każdy etap powstawania strategii oparty był o współpracę z mieszkańcami, dzięki temu dokument ma partycypacyjny charakter uwzględniający interesy mieszkańców obszaru, zarówno w aspekcie terytorialnym jak i poszczególnych grup interesariuszy. Poniżej opisano partycypacyjne metody konsultacji zastosowane na każdym kluczowym etapie tworzenia LSR – były to minimum 4 metody na każdym etapie.

Etap I. Diagnoza i analiza SWOT	
Opis zastosowanej metody:	
1. Zespół roboczy – zaawansowana praca nad określonym tematem, złożonym zagadnieniem, wypracowanie rozwiązań, dokumentów, rekomendacji. W skład zespołów wchodzi najczęściej przedstawiciele władz, społeczności i grup interesów, mogą również wejść mieszkańcy. Dobór uczestników – celowy i/lub otwarty. („Baza dobrych praktyk partycypacji”. Partycypacja.fise.org) W skład zespołu weszli: przedstawiciele władz, społeczności lokalnych, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Celem spotkania było ustalenie grup docelowych konsultacji dot. Diagnozy i analizy SWOT, formy spotkań, najważniejszych informacji które będą przedmiotem badania ankietowego.	
Daty spotkań/ badań oraz liczba uczestników	04.03.2015- 8 osób 10.03.2015r. -9 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Przeanalizowano i wybrano grupy docelowe konsultacji (mieszkańcy obszaru ze szczególnym uwzględnieniem przedstawicieli NGO, grup nieformalnych, osób bezrobotnych, przedsiębiorców, młodzieży, osób starszych, osób z niepełnosprawnością, przedstawicieli instytucji publicznych, członków LGD).
Wyniki przeprowadzonej	Wybór formy i przygotowanie scenariusza otwartych spotkań konsultacyjnych w sprawie opracowania diagnozy obszaru

analizy wniosków z konsultacji	Opracowanie kwestionariuszy ankiety ws. określenia potrzeb i oczekiwań związanych z rozwojem obszaru LGD. Opracowanie harmonogramu spotkań w gminach.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele organizacji społecznych, przedsiębiorców, sektora publicznego, mieszkańców, członkowie NGO.
Opis zastosowanej metody	
2. Warsztaty przyszłościowe: Konsultacje te były wstępem do prac nad LSR. Spotkania zostały zorganizowane w każdej z 15 gmin członkowskich. Ich celem było określenie głównych problemów związanych z rozwojem lokalnym, generowanie pomysłów, wymiana informacji i wiedzy na temat zasobów obszaru objętego LSR. Poszukiwanie kreatywnych pomysłów dotyczących zagadnień (infrastruktura, dziedzictwo kulturowe, przedsiębiorczość, aktywność społeczna) związanych z życiem danej zbiorowości (gminy). Charakterystyczna dla metody jest szeroka tematyka, praca w grupach, 4 fazy (1.zapoznanie uczestników, 2.krytyka: problemy, niedoskonałości, 3.wizja przyszłości w oparciu o dostępne zasoby, 4. sposób wprowadzenia zmiany - wizja przyszłości). Metodę wybrano ze względu na szeroki zakres analizowanych obszarów tematycznych jako wstęp do dalszych etapów diagnozy. (http://partycypacjaobywatelska.pl/)	
Daty spotkań/badań oraz liczba uczestników	Borzechów 27.03.2015 –41 os., Zakrzew 8.04.2015 -16 os., Garbów 08.04.2015- 19 os., Strzyżewice 09.04.2015-15 os., Dominów 09.04.2015- 17os., Wysokie 14.04.2015- 57 os., Niemce 16.04.2015-15os., Bychawa 17.04.2015- 32 os., Bełżyce 16.04.2015-18os., Jabłonna 20.04.2015- 50 os., Radauczyk Drugi 22.04.2015- 47 os., Wólka 22.04.2015- 9 os., Niedrzwica Duża 23.04.2015- 14 os., Jastków 23.04.2015- 16os., Krzczonów 24.04.2015-26os., razem 392 osoby.
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	• Zidentyfikowano obszary problemowe oraz zasoby lokalne mające wpływ na rozwój obszaru.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Wnioski z konsultacji posłużyły do wyodrębnienia najważniejszych obszarów tematycznych podlegających dalszej analizie w kolejnych etapach diagnozy obszaru LGD: infrastruktura, dziedzictwo kulturowe, przedsiębiorczość, aktywność społeczna. Zdefiniowano grupy mieszkańców ważne z punktu widzenia rozwoju lokalnego w tym takie, które miały utrudniony dostęp do rynku pracy oraz podstawowych usług w tym publicznych. Zgłoszone wnioski i uwagi uwzględnione zostały w diagnozie obszaru i analizie SWOT oraz przy identyfikacji grup docelowych uwzględnionych w LSR w tym zagrożonych wykluczeniem.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedsiębiorcy, przedstawiciele NGO, przedstawiciele grup nieformalnych – lokalni liderzy, sołtysi, radni, przedstawiciele władz samorządowych, młodzież, osoby bezrobotne i poszukujące pracy, seniorzy.
Opis zastosowanej metody	
3. Badanie ankietowe – badanie ilościowe przeprowadzone metodą CAWI (<i>Computer Assisted Web Interview</i> – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www). CAWI to metoda zbierania informacji w badaniach ilościowych, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Ankiety adresowane są do wybranych grup celowych. Silną stroną tego typu rozwiązań jest możliwość dotarcia w krótkim czasie do dużej liczby respondentów. Większe poczucie anonimowości uczestników sprawia, iż metoda ta okazuje się bardzo przydatna w pozyskiwaniu rzetelnych wyników badań. Tą metodą przeprowadzono badanie mające na celu poznanie opinii mieszkańców grupy LGD w zakresie oceny stanu rozwoju szeroko rozumianej infrastruktury, a także stanu ilościowego organizacji społecznych. („Przeprowadzanie konsultacji społecznych w samorządzie, Instytut Rozwoju Regionalnego www.irr.szczecin.pl/”)	
Daty spotkań/badań oraz liczba uczestników	Badanie ankietowe przeprowadzone w dniach 23 marca – 30 kwietnia 2015r. W badaniu wzięło udział 607 osób.
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	• Bariery w rozwoju gospodarczym na obszarze LGD (Brak ofert pracy na lokalnym rynku pracy; migracje zarobkowe młodzieży do ośrodków miejskich i za granicę; niedostatecznie rozwinięta infrastruktura komunikacyjna (drogi, chodniki, oświetlenie); nie w pełni rozwinięta infrastruktura techniczna (wodociągi, gazociągi, elektryczność, kanalizacja); niska opłacalność produkcji rolnej; niedostateczne wykorzystanie położenia i walorów obszaru; znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych; brak lub zbyt mała liczba gospodarstw agroturystycznych, ekologicznych; słabe lub brak wsparcie dla inicjatyw społecznych mieszkańców; brak lub słabo rozwinięte instytucje wspierające małe i średnie przedsiębiorstwa; brak lub słaba promocja obszaru gminy. • Zakres przedsięwzięć, które powinny być realizowane na obszarze LGD: wsparcie dla małej i średniej przedsiębiorczości; wzmocnienie kapitału społecznego (działania edukacyjne, wydarzenia); aktywizacja osób długotrwale pozostających bez pracy; rozwój przedsiębiorczości opartej na produktach rolnych, w tym przetwórstwo; wsparcie dla rozwoju rynków zbytu dla produktów lokalnych; podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji; zachowanie dziedzictwa lokalnego; rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej; rozwój infrastruktury drogowej (drogi lokalne).

	Oczekiwany zakres działań podejmowanych przez LGD: organizacja imprez integracyjnych, wydarzeń kulturalnych i sportowych; podejmowanie działań dotyczących ewidencjonowania, certyfikacji i promowania produktów lokalnych; inicjowanie działań polegających na nawiązywaniu lokalnych sieci współpracy; podejmowanie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego w aspekcie lokalnym; podejmowanie działań na rzecz grup zagrożonych wykluczeniem.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Uwzględniono wskazane obszary problemowe, które powinny podlegać interwencji w ramach realizacji LSR. Nie uwzględniono: wskazań dotyczących wsparcia działalności rolniczej, gospodarstw rolnych, działalności agroturystycznej, infrastruktury (wod.-kan.), tworzenia terenów inwestycyjnych – ze względu na ramy RLKS nie mogą podlegać wsparciu. Dalszej analizie (ze względu na ograniczenia- środki oraz zakres realizacji) nie został poddany wskazany przez respondentów -rozwój infrastruktury drogowej (drogi lokalne).
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Mieszkańcy obszaru LGD w tym: kobiety 57%, mężczyźni 43% respondentów, w tym: osoby do 35 lat i powyżej 50 lat, uczniowie, studenci -9%, rolnicy 8%, pracujący poza rolnictwem (umowa) 57%, prowadzący własną działalność gospodarczą 13%; emeryci, renciści 5%, bezrobotni 8%
Opis zastosowanej metody	
4. Wywiad kwestionariuszowy – badanie ilościowe przeprowadzone metodą PAPI (<i>Pencil-And-Paper-Interview</i>). Jest to najbardziej tradycyjna metoda stosowana w badaniach ilościowych, polegająca na przeprowadzaniu wywiadów z respondentami z wykorzystaniem papierowej ankiety/kwestionariusza. Tego rodzaju metoda jest szczególnie polecana dla osób, które szczególnie trudno nakłonić do udziału w badaniach. Powodem trudności w pozyskaniu respondentów może być ich brak czasu oraz nieufność. Tą metodą przeprowadzono badanie wśród osób korzystających z pomocy społecznej, aby zdiagnozować kluczowe problemy społeczne i grupy defaworyzowane na obszarze LGD. („Przeprowadzanie konsultacji społecznych w samorządzie, Instytut Rozwoju Regionalnego www.irr.szczecin.pl”)	
Daty spotkań/badań oraz liczba uczestników	Kwestionariusz badawczy przeprowadzony w 15 Gminnych Ośrodkach Pomocy Społecznej, 2 Oddziałach Powiatowych Urzędów Pracy (Bełżyce, Bychawa), 1 Ośrodku Kuratorskim i 1 Domu Pomocy Społecznej. W badaniu wzięły udział 193 osoby. Badanie przeprowadzono w dniach 29 kwietnia – 20 maja 2015 roku.
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Określono: - problemy dotyczące mieszkańców obszaru: bezrobocie, alkoholizm, ubóstwo, dysfunkcyjność rodzin, bezradność opiekuńczo-wychowawcza i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zaniedbanie dzieci, rozpad więzi rodzinnych, długotrwała lub ciężka choroba, problemy wynikające z niepełnosprawności, przemoc w rodzinie, problemy związane ze starzeniem się. I w znacznie mniejszym stopniu: marginalizacja i wykluczenie społeczne, zdarzenia losowe, narkomania, bezdomność, przestępczość; - grupy, które najbardziej odczuwają skutki problemów społecznych to: osoby i rodziny dotknięte ubóstwem i bezrobociem, rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy domowej, osoby starsze, samotne, osoby i rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, szczególnie rodziny wielodzietne i niepełne, rodziny z osobami niepełnosprawnym, dzieci i młodzież z ograniczonym dostępem do alternatywnych form spędzania wolnego czasu, dzieci z rodzin ubogich; - dostęp do obiektów użyteczności publicznej oraz ich ofertę dla mieszkańców; - aktywność społeczną respondentów.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Określono przyczyny wykluczenia społecznego na obszarze. Określono grupy defaworyzowane w szczególności w dostępie do rynku pracy oraz podstawowych dóbr i usług. Są to: osoby bezrobotne, osoby młode powyżej 15 do 35 r. życia, osoby starsze po 50 r. życia, osoby z niepełnosprawnością. Określono obszary oraz formy wsparcia w ramach LSR.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Osoby korzystające ze wsparcia w ramach pomocy społecznej w tym: osoby bezrobotne i długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, rolnicy o niskich dochodach, osoby w wieku emerytalnym i osoby starsze (50+), rodziny wielodzietne.
Opis zastosowanej metody	
5. FGI (Focus Groups Interviews - zogniskowany wywiad grupowy, popularnie fokus) – celem przeprowadzenia wywiadów grupowych jest uzyskanie jakościowych, tzn. wartościujących opinii badanych. Wywiad grupowy zogniskowany to metoda badawcza, w ramach której mała grupa osób badanych odpowiada na pytania zadawane przez moderatora, jednocześnie wchodząc w interakcje i dyskusje między sobą. Tego typu badanie oparte jest na scenariuszu, zawierającym cele badania i zarys pytań. Wywiad grupowy realizowany jest zwykle w oparciu o dobór celowy typologiczny. Dobór ten polega na takim doborze uczestników, aby możliwe było zapewnienie reprezentatywności określonych typów zachowań, postaw, zbiorowości lub organizacji. Fokus jest metodą, dzięki której można dociec głębokich motywów i opinii respondentów. („Baza dobrych praktyk partycypacji”. partycypacja.fise.org). Podczas badania analizowano słabe i mocne strony obszaru LGD, definiowano szanse i zagrożenia, przeprowadzono analizę SWOT.	
Daty spotkań/badań oraz liczba uczestników	3 września 2015r. 12 osób

Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Zdefiniowano słabe i mocne strony obszaru, szanse i zagrożenia.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Zweryfikowano wyniki diagnozy (słabe i mocne strony) opracowane na podstawie konsultacji podczas otwartych spotkań z mieszkańcami. Czynniki (wewnętrzne i zewnętrzne) dotyczące turystyki nie pokrywają się z danymi GUS oraz analizami LGD na ten temat. Dookreślono rodzaj turystyki (weekendowa, lokalna, wiejska) oraz wprowadzono zakres rekreacji jako obszar wymagające podobnej interwencji (infrastruktura).
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Reprezentanci sektora gospodarczego, społecznego, publicznego, mieszkańców z terenu LGD.
Opis zastosowanej metody	
6. Spacer badawczy – zbadanie odczuć, potrzeb badanych osób na temat różnych aspektów przestrzeni. Badacz towarzyszy badanemu lub grupie badanych podczas spaceru w przestrzeni, prowadzi wywiad, notuje obserwacje / uwagi na specjalnym formularzu. Spacer badawczy odbył się na obszarze LGD (gminy: Borzechów, Bychawa, Garbów, Jabłonna, Strzyżewice). („Baza dobrych praktyk partycypacji”. Partycypacja.fise.org)	
Daty spotkań/badań oraz liczba uczestników	18.05.2015r., 22.05.2015r.; 3.06.2015; 8.06.2015r.; 22.06.2015r. W spacerach rowerowych uczestniczyło 20 osób.
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	- Określenie potrzeb mieszkańców związanych z infrastrukturą turystyczną, rekreacyjną, sportową. Diagnoza funkcji turystycznej obszaru. - Przeprowadzenie konsultacji służyło zbadaniu przestrzeni stanowiącej potencjał przyrodniczy, historyczny i infrastrukturalny.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Uczestnicy badania zdefiniowali potrzeby dotyczące infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej brak: aktualnych przewodników, map, folderów i informatorów, oznakowania w terenie; oznakowanych szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych; małej infrastruktury turystycznej: tablic informacyjnych i kierunkowskazów, urządzonych miejsc odpoczynku, ławeczek, koszy na śmieci, wiat, miejsc na ognisko, stojaków rowerowych, toalet; utrzymania dróg lokalnych: gruntowych, polnych ścieżek w stanie dostępności komunikacyjnej; niedrogiej i dostępnej bazy gastronomicznej i noclegowej o dobrym standardzie.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele władz samorządowych, mieszkańcy obszaru uprawiający turystykę rowerową, osoby powyżej 50 r. życia
Opis zastosowanej metody	
7. World cafe – Spotkanie w formie dyskusji w grupach tematycznych (przy stolikach - infrastruktura, dziedzictwo kulturowe, przedsiębiorczość, aktywność społeczna) związanych z życiem danej zbiorowości, podsumowanie na sesji plenarnej. („Baza dobrych praktyk partycypacji”. Partycypacja.fise.org) Otwarte spotkanie zorganizowane w każdej gminie. Składało się z 2 części o odrębnej tematyce: I. konsultacja przeprowadzonej analizy słabych i mocnych stron obszaru, szans i zagrożeń II. Określenie celów i sposobów realizacji LSR (przedsięwzięć) oraz ich hierarchii (budżet partycypacyjny).	
Daty spotkań/badań oraz liczba uczestników	Bełżyce – 14.09.2015, 9 osób; Borzechów – 14.09.2015r. – 22 os.; Bychawa - 10.09.2015r. – 16 os.; Jabłonna – 16.09.2015r., 31 osób; Wólka -29.09.2015r, 7osob; Krzczonów -09.2015r., 8osób; Jastków - 17.09.2015r., 17 osób; Strzyżewice -25.09.2015r., 8 osób; Niedzwica Duża – 27.09.2015r., 7 osób; Garbów – 15.09.2015r., 17 osób; Niemce – 24.09.2015r., 10 osób; Konopnica – 24.09.2015r., 24 osoby; Wysokie – 29.09.2015r., 20 osób; Zakrzew-30.09.2015r., 7 osób; Głusk-15.09.2015r., 19 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Zdefiniowano problemy wynikające z analizy SWOT: 1. Mała aktywność społeczna mieszkańców, 2. Niewykorzystany potencjał turystyczno-rekreacyjny i produkty lokalne, 3. Słabo rozwinięta przedsiębiorczość oraz nierównomierne rozłożenie usług, 4. Słabo i nierównomiernie rozwinięta infrastruktura.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Ocena aktywności lokalnej i rozwoju przedsiębiorczości różniła się na poszczególnych spotkaniach (w różnych gminach) - od nierozwiniętej do dobrze rozwiniętej. Przyjęto adekwatne określenie dla całego obszaru LGD - zamiast słabo/dobrze użyto określenia „nierównomiernie”.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedsiębiorcy, przedstawiciele NGO, przedstawiciele grup nieformalnych – lokalni liderzy, sołtysi, radni, przedstawiciele władz samorządowych, młodzież, osoby bezrobotne i poszukujące pracy, seniorzy
Etap II. Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania	
Opis zastosowanej metody	

1. Budżet partycypacyjny - współtworzenie przez mieszkańców budżetu związanego z obszarem, który dotyczy ich bezpośrednio. Polega na stworzeniu listy zadań i hierarchii wydatków wewnątrz dowolnej instytucji/obszaru. Mieszkańcy podczas spotkań otwartych w grupach roboczych wypracowali cele odpowiadające problemom zidentyfikowanych podczas diagnozy oraz proponowali sposoby realizacji celów (przedsięwzięcia). Następnie ustalane były wagi poszczególnych celów jako podstawa do procentowego zaangażowania środków w budżecie LSR na realizację poszczególnych zadań. (<i>partycypacja obywatelska</i>)	
Daty spotkań/badań oraz liczba uczestników	Bełżyce – 14.09.2015, 9 osób; Borzechów – 14.09.2015r. – 22 os.; Bychawa - 10.09.2015r. – 16 os.; Jabłonna – 16.09.2015r., 31 osób; Wólka -29.09.2015r, 7osob; Krzczonów -.09.2015r., 8osób; Jastków - 17.09.2015r., 17 osób; Strzyżewice -25.09.2015r., 8 osób; Niedzwica Duża – 27.09.2015r., 7 osób; Garbów – 15.09.2015r., 17 osób; Niemce – 24.09.2015r., 10 osób; Konopnica – 24.09.2015r., 24 osoby; Wysokie – 29.09.2015r., 20 osób; Zakrzew-30.09.2015r., 7 osób; Głusk-15.09.2015r., 19 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Na działania z zakresu przedsiębiorczości przeznaczono 52,04% budżetu, dla zniwelowania zjawiska małej aktywności społecznej mieszkańców - 15,52%, Niewykorzystany potencjał turystyczno-rekreacyjny i produkty lokalne- 19,67%; Słabo i nierównomiernie rozwinięta infrastruktura – 13,78% budżetu.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Uwzględnienie w budżecie LSR podziału środków na realizację poszczególnych celów. Uwzględnienie zgłoszonych do realizacji przedsięwzięć. Nie uwzględniono w budżecie: środków na zbadanie potrzeb mieszkańców związanych z formami aktywności.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedsiębiorcy, przedstawiciele NGO, przedstawiciele grup nieformalnych – lokalni liderzy, sołtysi, radni, przedstawiciele władz samorządowych, młodzież, osoby bezrobotne i poszukujące pracy, seniorzy.
Opis zastosowanej metody:	
2. Zespół roboczy – Dobór uczestników był otwarty, w skład zespołu weszli: przedstawiciele władz, społeczności lokalnych, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Celem spotkania zespołu było zdefiniowanie celów i wskaźników realizacji LSR w oparciu o przeprowadzone konsultacje z mieszkańcami.	
Daty spotkań/badań oraz liczba uczestników	07.10. 2015r. Liczba uczestników 11 osób.
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Analizowano powstały podczas konsultacji w terenie materiał roboczy, wskazano obszary problemowe. Opracowano koncepcję problemową strategii. Dokonano analizy i wyboru rodzaju strategii.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	- Wytypowano 3 główne obszary strategiczne: Integracja społeczno-kulturalna; potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy; przedsiębiorczość - Dookreślono typ strategii- strategię konkurencyjną jako właściwy dla LSR.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Mieszkańcy, przedstawiciele władz lokalnych, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji społecznych formalnych nieformalnych
Opis zastosowanej metody:	
3. Mapping – zbadanie preferencji obywateli oraz zebranie ich propozycji możliwych do wprowadzenia zmian. Biorący udział w spotkaniu mieszkańcy ustalają ważność omawianych kwestii i prezentują własne opinie na ich temat. Metoda została wykorzystana podczas spotkań z Młodzieżowymi Radami Gminy w Garbowie i Niedzwicy Dużej. Młodzież miała za zadanie wybranie 15 priorytetowych przedsięwzięć (z 40 możliwych) oraz oznaczenie na mapie obszaru LGD miejsc, w których realizacja zadań jest potrzebna. (<i>wsap.edu. Techniki partycypacji</i>)	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Garbów – 09.10.2015r., 12 osób; Niedzwica Duża – 21.10.2015r., 10 osób.
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	- Poddane konsultacjom zostały propozycje celów LSR jako sposób na rozwiązanie zidentyfikowanych na danym obszarze problemów. Zgłaszano również zadania jako sposoby realizacji celów oraz umiejscowiono je na mapie obszaru LGD. - Wyniki konsultacji („mapowanie” celów oraz ustalenie hierarchii ich ważności) posłużył do dookreślenia celów szczegółowych oraz przy opracowaniu planu działania.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Zgłoszone uwagi pogrupowano w obszary tematyczne: wsparcie liderów i animatorów organizacji społecznych; wsparcie projektów partnerskich realizowanych w obszarze integracji społeczno-kulturalnej; poprawa i rozwój infrastruktury służącej aktywności społeczno-kulturalnej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności; aktywizacja mieszkańców obszaru LGD "Kraina wokół Lublina"; rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności; popularyzacja walorów rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych; wsparcie dla powstających przedsiębiorstw; rozwój lokalny w oparciu o lokalne produkty

Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Młodzież (15-17 lat)
Opis zastosowanej metody:	
4. Panel ekspertów – spotkanie specjalistów pochodzących z różnych środowisk i instytucji (biznes, NGO, administracja, eksperci zewnętrzni), polegające na prowadzeniu merytorycznej dyskusji mającej na celu znalezienie optymalnego rozwiązania. Podczas panelu stosuje się rozmaite techniki warsztatowe. Panel ekspertów można zakwalifikować do grupy metod heurystycznych, w których do podejmowania decyzji wykorzystuje się wiedzę, doświadczenie i opinie ekspertów z danej dziedziny lub dziedzin (w zależności od celu badania). Metoda panelu ekspertów była stosowana do zdefiniowania celów i przedsięwzięć dla obszaru LGD w latach 2014-2020. (<i>Metody i techniki prowadzenia konsultacji społecznych, Centrum PISOP</i>)	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Lublin, 13.10.2015r. – 57 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	• Poddane konsultacjom zostały propozycje celów LSR w zakresie rozwoju przedsiębiorczości. Zgłoszono propozycje przedsięwzięć oraz typy projektów możliwe do realizacji. • Ustalono hierarchię przedsięwzięć.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Przyjęto priorytetowy zakres przedsięwzięć zgłoszonych do realizacji w ramach rozwoju przedsiębiorczości: dofinansowanie nowych i istniejących przedsiębiorstw działających w branżach turystycznej i „około turystycznej” (w tym gastronomia, rekreacja, sport, wypoczynek); dofinansowanie dla drobnych zakładów usługowych; dofinansowanie nowych i istniejących przedsiębiorstw (zakres ogólny bez wyróżniania branż)
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedsiębiorcy, przedstawiciele LGD, przedstawiciele władz lokalnych
Opis zastosowanej metody:	
5. Badanie ankietowe. Ankieta skierowana do przedsiębiorców oraz osób planujących rozpocząć działalność gospodarczą.	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Lublin, 12.10.2015r. – 12.11.2015 93 osoby
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	• Określenie wysokości wsparcia na realizację przedsięwzięć związanych z działalnością gospodarczą. • Określenie pożądanych form wsparcia. • Określenie barier związanych z aplikowaniem
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Na podstawie analizy ankiet określono poziom oraz wysokość wsparcia, określono wskaźniki produktu oraz rezultatu dla celów: Wsparcie dla przedsiębiorstw z sektora MMŚP, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności;
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedsiębiorcy, osoby planujące podjęcie działalności gospodarczej, osoby bezrobotne.
Opis zastosowanej metody:	
6. Wywiad kwestionariuszowy – badanie ilościowe przeprowadzone metodą PAPI (<i>Pencil-And-Paper-Interview</i>). Badanie przeprowadzono w 15 gminach członkowskich, uczestnikami badania były osoby decyzyjne z zakresu: inwestycji, rozwoju lokalnego, kultury, opieki społecznej.	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Obszar LGD – 30 kwestionariuszy
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	• Określenie wysokości wsparcia na realizację przedsięwzięć niekomercyjnych związanych z infrastrukturą rekreacyjną, obiektami kultury, infrastrukturą turystyczną, działaniami podnoszącymi kompetencje społeczne mieszkańców obszaru LGD, ochroną i promocją dziedzictwa lokalnego. • Określenie pożądanych form wsparcia. • Określenie barier związanych z aplikowaniem o środki zewnętrzne. • Określenie planowanych terminów realizacji projektów. • Określenie wydarzeń charakterystycznych dla obszaru LGD.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Na podstawie analizy ankiet określono poziom oraz wysokość wsparcia, określono wskaźniki produktu oraz rezultatu dla celów: wsparcie liderów i animatorów organizacji społecznych; wsparcie projektów partnerskich realizowanych w obszarze integracji społeczno-kulturalnej; poprawa i rozwój infrastruktury służącej aktywności społeczno-kulturalnej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności; aktywizacja mieszkańców obszaru LGD "Kraina wokół Lublina"; ponadlokalne projekty sieciowe w obszarze integracji społecznej i kulturalnej; popularyzacja walorów rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych; rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności.

	Zidentyfikowano i opisano wydarzenia cykliczne promujące lokalne walory odbywające się na terenie LGD. Zidentyfikowano i określono przedsięwzięcia skierowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele władz lokalnych, przedstawiciele instytucji kultury, przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej.
Etap III. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	
Opis zastosowanej metody:	
1. Zespół roboczy Dobór uczestników był otwarty, w skład zespołu weszli: przedstawiciele władz, społeczności lokalnych, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Celem spotkania zespołu było sformułowanie kryteriów wyboru operacji w oparciu o cele i przyjęte wskaźniki realizacji. Przedstawiono również zasady wyboru operacji (w tym projektów grantowych) w oparciu o wytyczne MRiRW. Analizowano stosowane dotychczas w LGD procedury oceny i wyboru operacji. Przyjęto propozycje nowych zasad.	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Lublin, 21.10.2015r. – 11 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Podczas prac zespołu opracowano został projekt kryteriów wyboru operacji. Przyjęto projekt procedury oceny i wyboru projektów grantowych oraz pozostałych projektów wdrażanych w ramach realizacji LSR w oparciu o dostępne wytyczne dla perspektywy 2014-2020. Wprowadzono procedurę preselekcji wniosków.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Przyjęto projekt procedury oceny i wyboru operacji oraz kryteriów do dalszych konsultacji.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedsiębiorcy, władze lokalne, organizacje społeczne, mieszkańcy
Opis zastosowanej metody:	
2. Wywiad kwestionariuszowy. Badanie przeprowadzono na obszarze LGD.	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Obszar LGD, 50 uczestników
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	• Badano jasność oraz czytelność kryteriów, poprawność sformułowania oraz adekwatność do wskaźników i przedsięwzięć. • Badano uwzględnienie interesów i potrzeb grup defaworyzowanych w kryteriach wyboru.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Wnioski z analizy z badania zostały wzięte pod uwagę przy formułowaniu ostatecznej wersji kryteriów.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego, osoby bezrobotne, młodzież, osoby niepełnosprawne, osoby powyżej 50 r. życia
Opis zastosowanej metody:	
3. FGI (Focus Groups Interviews - zogniskowany wywiad grupowy, popularnie fokus) – celem badania było uzyskanie opinii dotyczącej jakości sformułowania oraz adekwatności proponowanych kryteriów oceny operacji do celów LSR. Badano również zasadność i opinie dotyczące wprowadzenia procedury preselekcji projektów. („Baza dobrych praktyk partycypacji”. <i>Partycypacja.fise.org</i>)	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	5.11.2015 – Lublin, 11 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	• Analizowano kryteria wyboru oraz procedury oceny operacji. Badano jasność oraz czytelność kryteriów, poprawność sformułowania oraz adekwatność do wskaźników i przedsięwzięć. • Badano uwzględnienie interesów i potrzeb grup defaworyzowanych w kryteriach wyboru
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Wnioski z analizy badania zostały wzięte pod uwagę przy formułowaniu ostatecznej wersji kryteriów. Nie uwzględniono wniosku o usunięcie kryteriów wpływu projektów na ochronę środowiska oraz klimat (kryteria muszą uwzględniać spełnianie to celów przekrojowych PROW 2014-2020)
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego, osoby bezrobotne, osoby powyżej 15. do 35. r. życia, osoby niepełnosprawne, osoby powyżej 50. r. życia.
Opis zastosowanej metody:	

4. Dyskusja reprezentantów grup – dyskusja nad konkretnym zagadnieniem i przygotowanie rekomendacji. Wielostopniowe spotkania reprezentantów wyłonionych i zaakceptowanych przez grupy interesariuszy; podczas kolejnych spotkań coraz to wyższego rzędu, reprezentanci coraz większej liczby grup interesariuszy dyskutują i opracowują rozwiązania wybranych zagadnień; kolejne dyskusje odbywają się w oparciu o ustalenia z wcześniejszych spotkań. („Baza dobrych praktyk partycypacji”. *Partycypacja.fise.org*)

Daty spotkań oraz liczba uczestników	16 listopada – 12 osób (publiczny) 17 listopada – 5 osób (gospodarczy) 17 listopada – 10 osób (społeczny, mieszkańcy, osoby 15-35 lat, powyżej 50 lat, z niepełnosprawnością, bezrobotne)
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	- Analizowano kryteria wyboru oraz procedury oceny operacji. Badano jasność oraz czytelność kryteriów, poprawność sformułowania oraz adekwatność do wskaźników i przedsięwzięć. - Badano uwzględnienie interesów i potrzeb grup defaworyzowanych w kryteriach wyboru.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Wnioski z analizy z badania zostały wzięte pod uwagę przy formułowaniu ostatecznej wersji kryteriów. Uwzględniono zaproponowaną punktację poszczególnych kryteriów. Uwzględniono modyfikację definicji innowacyjności.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego.

Etap IV. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji

Opis zastosowanej metody:

1. Zespół roboczy. Dobór uczestników otwarty. Celem spotkania było opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji- dobór uczestników celowy.

Daty spotkań oraz liczba uczestników	Lublin, 11.03.2015r., liczba uczestników – 6 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	W oparciu o wytyczne oraz dotychczasowe doświadczenia (perspektywa 2007-2013) w zakresie monitorowania postępu realizacji LSR zostały opracowane zasady monitorowania i ewaluacji.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Przyjęto projekt procedury monitorowania i ewaluacji.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego. Członkowie LGD

Opis zastosowanej metody:

2. Wywiad indywidualny (IDI – Individual In-Depth Interview, czyli Indywidualny Wywiad Pogłębiony) – IDI to klasyczna metoda badań jakościowych, która swoją metodyką przypomina FGI, a podstawowa różnica polega na tym, że tego typu pogłębione wywiady przeprowadzane są indywidualnie. Celem IDI jest poznanie opinii / potrzeb pojedynczych osób. Może on być prowadzony w oparciu o kwestionariusz, scenariusz lub dyspozycje do wywiadu. Metoda ta umożliwia dotarcie do opinii każdej konkretnej osoby, która bierze udział w badaniu ze względu na ich indywidualny charakter. Pozwala na zdobycie pogłębionej wiedzy na temat poglądów, postaw i motywacji wybranych grup. („Baza dobrych praktyk partycypacji”. *Partycypacja.fise.org*)

Daty spotkań oraz liczba uczestników	Termin realizacji badania 15.11 – 30.11 10 wywiadów indywidualnych
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Podczas wywiadu badano: preferowane formy działań monitorujących, częstotliwość działań monitorujących, akceptowalność proponowanych w projekcie Zasad Monitorowania i Ewaluacji kryteriów i zakresów podlegających monitoringowi oraz ewaluacji
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Zgłoszone uwagi uwzględniono w Zasadach Monitorowania i Ewaluacji
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego. Członkowie LGD

Opis zastosowanej metody:

3. Konsultacje pisemne przygotowanie pisemnej odpowiedzi na przedstawiony dokument konsultacyjny zawierający opis przedmiotu konsultacji (firma papierowa, elektroniczna). („Baza dobrych praktyk partycypacji”. *Partycypacja.fise.org*)
Badanie skierowane było do przedstawicieli grup docelowych wsparcia w ramach LSR: organizacje pozarządowe, JSFP, przedsiębiorcy, bezrobotni, osoby z niepełnosprawnością, osoby poniżej 35 r. życia, osoby powyżej 50 roku życia, kościoły i związki wyznaniowe

Daty spotkań oraz liczba uczestników	Termin realizacji badania 15.11 – 30.11 10 respondentów
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Podczas konsultacji badano: preferowane formy działań monitorujących, częstotliwość działań monitorujących, akceptowalność zaproponowanych w projekcie Zasad Monitorowania i Ewaluacji kryteriów i zakresów podlegających monitoringowi oraz ewaluacji;
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Zgłoszone uwagi uwzględniono w Zasadach Monitorowania i Ewaluacji
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego. Członkowie LGD. Wnioskodawcy w perspektywie finansowej 2007-2013
Opis zastosowanej metody:	
4. Grupa wielokrotna Jest to technika zbliżona do tradycyjnych grup fokusowych, różniąc się od nich jednak tym, że spotkania organizowane są dwukrotnie. Pierwsze z nich poświęcone jest wybranej kwestii, nad którą dyskutują uczestnicy (zazwyczaj ok. 8-10 osób dobrane przez moderatora spotkania), drugie – odbywające się po tygodniu lub dwóch – pozwala na zapoznanie się z materiałami informacyjnymi na dany temat oraz podzielenie się refleksjami, które pojawiły się w okresie między oboma spotkaniami. Technika grup wielokrotnych pozwala zaobserwować, jak zmieniają się opinie i nastawienia mieszkańców po zapoznaniu się z dodatkowymi informacjami oraz argumentami innych rozmówców. Technika została zastosowana w celu odpowiedniego dopasowania procedury monitoringu i ewaluacji do założeń LSR oraz specyfiki grup docelowych. Uczestnikami spotkań byli członkowie LGD „Kraina wokół Lublina”. („Baza dobrych praktyk partycypacji”. Partycypacja.fise.org)	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Termin realizacji I spotkanie – 27 marca 2015 r.; II spotkanie – 7 grudnia 2015r. Liczba uczestników – 10 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	- I spotkanie – analizowano projekt Zasad Monitorowania i Ewaluacji opracowany przez zespół roboczy - II spotkanie - zweryfikowano pierwotne wnioski do projektu Zasad Monitorowania biorąc pod uwagę wyniki konsultacji pisemnych i wywiadów indywidualnych
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Zrezygnowano z pierwotnego pomysłu usługi zewnętrznej na realizację monitoringu i ewaluacji. Postanowiono w ramach LGD powołać zespół ewaluacyjny. Dookreślono kryteria ewaluacyjne.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego. Członkowie LGD. Wnioskodawcy w perspektywie finansowej 2007-2013
Etap V. Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR	
Opis zastosowanej metody:	
1. Zespół roboczy Dobór uczestników otwarty. Celem spotkania było opracowanie formularza ankiety do przeprowadzenia konsultacji.	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Lublin, 28 kwietnia 2015r., liczba uczestników: 9
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	- Analizowano grupy docelowe LSR w tym grupy defaworyzowane, określono kanały dostarczenia informacji do tych grup - Analizowano zakres informacji ważny dla poszczególnych grup odbiorców
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Wyspecyfikowano zakresy informacji ważne dla poszczególnych grup odbiorców. Zakresy te poddano dalszej analizie w kolejnych konsultacjach.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego. Członkowie LGD
Opis zastosowanej metody:	
2. Badanie ankietowe	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	30.10-2015- 30.11.2015 40 respondentów
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	- Przedmiotem badania były kanały i formy komunikacji, które LGD powinna uwzględnić w ramach komunikowania się z mieszkańcami. - Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że dla mieszkańców najważniejszy jest dostęp do informacji o bieżących działaniach LGD (62,9% badanych) oraz do informacji o możliwościach finansowania projektów za pośrednictwem LGD (41,2% badanych). Za mniej ważne uznano

	informacje o możliwości finansowania projektów ze źródeł zewnętrznych, o zrealizowanych projektach czy na temat wydarzeń na terenie gmin członkowskich (odpowiednio 21,6%, 12,4% 25,8% badanych). Według przeprowadzonych badań najważniejszym kanałem przekazywania informacji jest strona internetowa i portale społecznościowe (63,6% badanych). Na kolejnych miejscach badani wskazywali: informacje przekazywane podczas spotkań, warsztatów, konferencji; informacje przekazywane w biurze (doradztwo indywidualne, rozmowa telefoniczna, email); materiały drukowane: broszury, ulotki, plakaty, newsletter, mailing (odpowiednio 20,4%, 19,1%, 17%, 3, 16,7%).
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Wyniki ankiety stanowią podstawę dalszych prac i konsultacji w ramach opracowania Planu Komunikacji w odniesieniu do realizacji LSR
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego. Członkowie LGD
Opis zastosowanej metody:	
3. FGI (Focus Groups Interviews) - Badaniu poddano projekt planu komunikacyjnego z mieszkańcami.	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Lublin, 10.12.2015, 11 osób
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Analizowano projekt Planu Komunikacji.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Uwzględniono następujące uwagi w ostatecznej wersji Planu Komunikacji: Informacje o działalności LGD należy przekazywać w następujących formach: za pośrednictwem sołtysów, mailing – stworzyć bazę danych (koniecznie informować o każdym zbliżającym się naborze), tablice w gminach, podmioty zainteresowane pracą LGD, plakaty w strategicznych punktach gmin – o naborach, ważnych wydarzeniach na tablicach ogłoszeń, Internet- strona WWW, strony gmin partnerskich – jako najważniejszy nośnik informacji, zorganizować wyjazd studyjny dla przedsiębiorców – dobre praktyki, wykonać zakładkę zawierającą informację o projektach zrealizowanych, w trakcie realizacji.
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego, członkowie LGD
Opis zastosowanej metody:	
4. Konsultacje pisemne. Przeprowadzono konsultacje pisemne z młodzieżą na obszarze LGD „Kraina wokół Lublina”.	
Daty spotkań oraz liczba uczestników	Termin realizacji badania od 4 do 12 listopada 2015 roku Konsultacje przeprowadzono w szkołach: - Zespół Szkół Techniki Rolniczej w Piotrowicach, - Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 w Bychawie, - Zespół Szkół im. ks. A. Kwiatkowskiego w Bychawie, - Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Niemcach. W konsultacjach udział wzięło 70 uczniów.
Dane z konsultacji wykorzystane przy opracowaniu LSR	Podczas konsultacji zaproponowano 10 form komunikacji: informacja przekazywana w biurze (doradztwo indywidualne, rozmowa telefoniczna, email); informacja przekazywana podczas spotkań, warsztatów, konferencji; stoisko informacyjne podczas ważnych wydarzeń w Gminie (np. Dożynki); strona internetowa LGD i portale społecznościowe; materiały drukowane: broszury, ulotki, plakaty, newsletter, mailing; informacje na tablicach ogłoszeniowych; informacja przekazywane przez sołtysów; ogłoszenia w kościele; ankieta; inne.
Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	Po analizie przesłanych odpowiedzi najskuteczniejszą formą komunikacji według młodzieży jest strona Internetowa i portale społecznościowe – 50 odpowiedzi. Kolejne ważne formy komunikacji według uczniów to materiały drukowane: broszury, ulotki, plakaty (19 odpowiedzi) oraz informacja przekazywana podczas spotkań, warsztatów, konferencji (18 odpowiedzi). Pozostałe proponowane formy komunikacji wydały się mało ważne dla osób, które wysłały wiadomość email. Uwagi uwzględniono w Planie Komunikacji
Grupy odbiorców LSR reprezentowane podczas konsultacji	Osoby 15-19 lat

WNIOSKI, PROPOZYCJE I REKOMENDACJE Z POSZCZEGÓLNYCH ETAPÓW PRAC NAD STRATEGIĄ analizowane były każdorazowo przez pracowników Biura LGD oraz członków Zarządu oraz konsultowane z przedstawicielami Zespołów Roboczych. Zestawienie uwag i rekomendacji prowadzone przez Biuro LGD, sporządzane było w formie tabelarycznej i uwzględniało: treść propozycji, zgłaszającego, decyzję LGD (tak, nie, do rozważenia w przyszłości), uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub odroczenia włączenia do strategii. Należy zauważyć, iż dołożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia

społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających interesariuszy, stanowi istotny fundament, dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców. Poszczególne rozdziały LSR zawierają informacje o źródłach danych z procesów partycypacyjnych.

BADANIA WŁASNE

Przy opracowaniu LSR wykonano również analizę danych zastanych/wtórna analiza danych (desk research). Desk research jest to analiza treści danych zastanych (dokumentów i danych statystycznych) i odnalezienie najważniejszych treści związanych z postawionymi pytaniami badawczymi. Konfrontacja danych pozyskanych w ramach analizy desk research z informacjami pozyskanymi bezpośrednio od różnych grup społecznych (w procesie partycypacji społecznej) pozwoliła na pogłębioną analizę sytuacji i potwierdzenie lub modyfikację informacji wcześniej pozyskanych. Dane wtórne są ponadto dostępne za poprzednie okresy, co umożliwia stworzenie szeregów porównawczych. Opracowaniu analizy desk research dla obszaru LGD posłużyły dane z GUS, a także z urzędów gmin, OPS, domów kultury, oraz baza danych i informacji zebranych w ramach działalności LGD w latach 2009-2015r. oraz w procesie ewaluacji realizacji LSR w perspektywie PROW 2007-2013. Ponadto korzystano z opracowań wykonanych przez podmioty zewnętrzne: „Raport z badania potencjału turystycznego Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina”- Pracownia Terenowa Joanna Sikorska, styczeń 2015; Analiza atrakcyjności i potencjału rozwojowego obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”- Polska Agencja Rozwoju Regionalnego Piotr Stec, listopad 2015.

Rozdział III. Diagnoza - opis obszaru i ludności

3.1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Interesariuszami LGD są wszyscy mieszkańcy obszaru. Na podstawie badań ankietowych, spotkań konsultacyjnych oraz danych statystycznych obszaru zdiagnozowano grupy, które są szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR, a także zdefiniowano i opisano problemy, obszary interwencji odnoszących się do tych grup.

Tabela 4. Wykaz grup z opisem problemowym, które są szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR.

Lp.	Grupa interesu	Problemy i obszary interwencji
1.	Przedsiębiorcy, przedsiębiorcy sektora MM	Słabo rozwinięte podstawy i postawy przedsiębiorczości. Niski wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD – 72% średniej ogólnopolskiej i 96% średniej dla woj. lubelskiego (wskaźnik przedsiębiorczości dla obszaru LGD w 2014 r. wynosił 767, przy 1071 dla Polski i 799 dla woj. lubelskiego). Nierównomiernie rozłożona sieć przedsiębiorstw i usług na obszarze LGD – wskaźnik przedsiębiorczości dla Gm. Konopnica w 2014 r. wynosił 1017, a dla Gm. Zakrzew 374 (bardzo duża dysproporcja). Istotnym problemem jest również niewielka skala działalności firm – nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w 2013 r. wyniosły w powiecie lubelskim 701,5 zł (22 miejsce na 24 powiaty w Lubelskiem), a wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca wyniosła 7155,1 zł (23 miejsce w Lubelskiem) i stanowiła zaledwie 17,1% średniej ogólnopolskiej. Natomiast kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w pow. lubelskim w 2013 r. osiągnął wartość 339 zł przy 7708 zł dla Polski (zaledwie 4,4% średniej krajowej). Przedsiębiorstwa nie współpracują ze sobą, nie tworzą klastrów i porozumień w obszarach o dużych potencjałach rozwojowych dla LGD.
	Osoby zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą (start-up)	Na obszarze LGD działa duża liczba mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MMŚP) – na 11.068 firm z obszaru LGD na koniec 2014r. zaledwie 2 podmioty zatrudniały powyżej 250 pracowników, a aż 96,2% zatrudniało od 0-9 pracowników). Dzięki środkom zewnętrznym będą one mogły wprowadzić na rynek nowe produkty lub/i zwiększyć skalę działania wchodząc na nowe rynki,. Przedsiębiorcy będą mogli również podnieść kompetencje zawodowe pracowników, jak i własne. Preferencje strategiczne dla podmiotów gospodarczych z gmin o wartości wskaźnika przedsiębiorczości poniżej 80% dla średniej woj. lubelskiego, stworzy szansę na zniwelowanie wewnętrznych dysproporcji obszaru LGD w rozwoju firm.
2.	Władze lokalne	Brak, bądź niedostateczne wyposażenie miejsc spotkań i integracji mieszkańców, niedostosowana infrastruktura społeczno-kulturalna, niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjno-wypoczynkowa (trasy i szlaki turystyczne, obiekty infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej, renowacja zabytków). Władze lokalne (kierujące JST) poprzez budowę, rozbudowę, oznakowanie w/w obiektów przyczynią się do rozwoju potencjału rekreacyjno-wypoczynkowego gmin LGD, a także poprawy stanu infrastruktury w zakresie integracji społeczno-kulturalnej.
3.	Animatory i liderzy organizacji społecznych	Istotnym problemem zgłaszanym podczas konsultacji społecznych był brak wsparcia dla liderów lokalnych i animatorów życia społeczno-kulturalnego. Niewystarczająca aktywność społeczna mieszkańców jest pochodną braku odpowiedniego przygotowania liderów i animatorów do pełnienia swoich funkcji. Konieczne jest zapewnienie kompleksowego systemu wsparcia w postaci warsztatów i szkoleń.

Lp.	Grupa interesu	Problemy i obszary interwencji
4.	Organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	Problemem jest brak współpracy NGO we wspólnym rozwiązywaniu problemów w zakresie integracji społeczno-kulturalnej, nie wymieniają doświadczeń w tym obszarze. NGO nie podejmują działań partnerskich. Organizują również zbyt mało zajęć warsztatowych, wydarzeń promujących walory historyczne, kulturowe oraz produkty regionalne i tradycyjne. Dzięki realizacji przedsięwzięć dedykowanych w/w obszarom interwencji organizacje pozarządowe zwiększą swoją aktywność i będą podejmowały działania ukierunkowane na oczekiwania lokalnej społeczności.
5.	Bezrobotni - grupa defaworyzowana	Stopa bezrobocia w powiecie lubelskim na koniec IX.2015 r. wynosiła 10,1%, przy 9,7% w Polsce. Bez pracy na koniec IX.2015 pozostawało w powiecie lubelskim 5,6 tys. osób (5,3 tys. na obszarze LGD), z czego zaledwie 470 miało prawo do zasiłku (454 osób z obszaru LGD). Aż 4,9 tys. bezrobotnych jest w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, z czego 3,2 tys. to osoby długotrwale bezrobotne, a 2,3 tys. jest przed 30. rokiem życia. Interesariusze Ci są pośrednim odbiorcą obszaru interwencji dotyczącego przedsiębiorczości, bowiem powstające miejsca pracy i możliwość podnoszenia kompetencji pracowników stanowi dla nich szansę na zdobycie zatrudnienia. Osoby do 35 roku życia stanowią potencjalnych odbiorców przedsięwzięcia dla start-up'ów.
6.	Osoby powyżej 50. roku życia - grupa defaworyzowana	Mała aktywność społeczna seniorów, a także niedostosowana oferta kulturalno-społeczna i infrastruktura do potrzeb osób starszych. Wsparcie seniorów i promowanie ich aktywności to jeden z priorytetowych obszarów wsparcia państwa polskiego – co jest spowodowane sytuacją demograficzną. Przeciwdziałaniem będzie organizacja międzypokoleniowych warsztatów, budowa i modernizacja miejsc spotkań i integracji, udział w wydarzeniach organizowanych przez NGO i LGD.
7.	Wytwórcy produktów regionalnych i tradycyjnych	Niewykorzystana baza przetwórstwa rolno-spożywczego oraz niewielka wiedza mieszkańców na temat produktów lokalnych i brak miejsca do wytwarzania tych produktów przez drobnych wytwórców. Obszarem interwencji zostanie Inkubator Przetwórstwa Produktu Lokalnego, projekt współpracy Szlak Kulinaryny, projekt współpracy międzynarodowej, imprezy, warsztaty, podczas których będzie możliwość promocji produktów.
8.	Osoby z niepełnosprawnością różnego rodzaju - grupa defaworyzowana	Brak lub słabe dostosowanie infrastruktury społeczno-kulturalnej i turystyczno-rekreacyjnej do potrzeb osób z niepełnosprawnością szczególnie ruchową. Obszar interwencji: Budowa i modernizacja miejsc spotkań i integracji mieszkańców – premiowane będą projekty uwzględniające dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnością, Aktywizacja społeczna seniorów – warsztaty dla osób powyżej 50 r. życia.
9.	Zespoły i zorganizowane grupy działające w sferze kultury	Niedofinansowane zespoły działające w sferze kultury to często powtarzający się problem zgłaszany podczas konsultacji społecznych. Zakup strojów, instrumentów i innego wyposażenia oraz podnoszenie kompetencji dla zespołów i zorganizowanych grup działających w sferze kultury stanowi obszar interwencji.
10.	Turyści	Turyści są pośrednim odbiorcą wybranych przedsięwzięć dla celu ogólnego 2 w szczególności tych dotyczących rekreacji i wypoczynku. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjno-wypoczynkowa (trasy i szlaki turystyczne, obiekty infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej), brak oznakowania i promowania miejsc atrakcyjnych turystycznie, a także renowacji ruchomych zabytków powoduje, że obszar LGD nie wykorzystuje swojego potencjału turystycznego. Również niewystarczająca liczba imprez i wydarzeń promujących walory historyczne, kulturowe oraz produkty regionalne i tradycyjne obniża atrakcyjność turystyczną obszaru LGD, powodując odpływ turystów (a co za tym idzie również kapitału) w inne miejsca. Podjęcie interwencji w w/w obszarach zwiększy atrakcyjność turystyczną LGD w sferze rekreacji i wypoczynku, co przełoży się na wzrost liczby turystów odwiedzających tereny gmin LGD.
11.	Mieszkańcy obszaru	Mieszkańcy obszaru LGD stanowią bardzo ogólną i szeroką grupę interesariuszy. Wyodrębniono ją jednak ze względu na to, iż podczas konsultacji społecznych często mieszkańcy sami deklarowali, że nie mają wystarczającej wiedzy na temat nie tylko obszaru LGD, ale również gmin, w których żyją. Problemem była nieznanomość historii, kultury, produktów regionalnych i tradycyjnych, ważnych wydarzeń, miejsc atrakcyjnych turystycznie. Mieszkańcy często skarżyli się na niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę, w szczególności kulturalną, rekreacyjną, a także umożliwiającą im organizację spotkań i integracji. Stworzenie obszarów interwencji dedykowanych ogółowi mieszkańców LGD jest istotne z punktu widzenia budowania poczucia lokalnej tożsamości, rozwoju wiedzy na temat gmin obszaru LGD i ich potencjałów, integracji mieszkańców i stworzenia warunków do rozwoju ich pasji i zainteresowań.
12.	Osoby od 15. do 35. roku życia - grupa defaworyzowana	W powiecie lubelskim wg. stanu na 31 XII 2013r. liczba osób bezrobotnych w tym przedziale wiekowym wynosiła 4 369. Wśród młodzieży występuje problem bezrobocia wynikający z niewystarczającego wykształcenia. Interesariusze Ci są pośrednim odbiorcą obszaru interwencji dotyczącego przedsiębiorczości, bowiem powstające miejsca pracy i możliwość podnoszenia

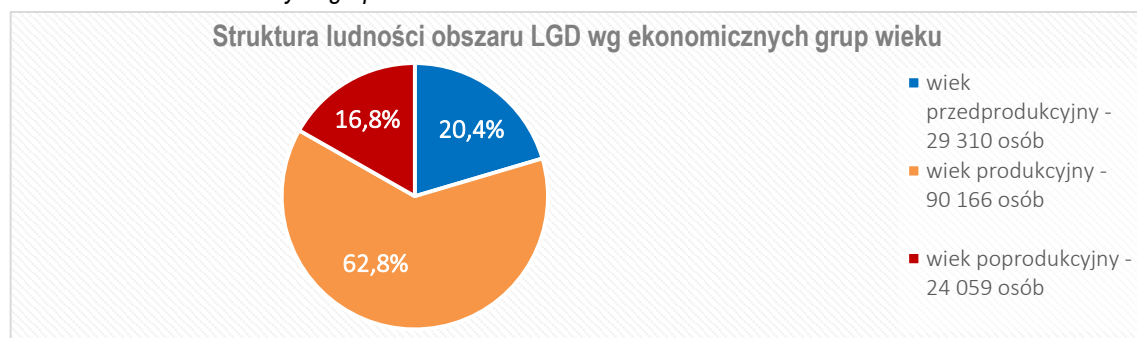
Lp.	Grupa interesu	Problemy i obszary interwencji
		kompetencji pracowników stanowi dla nich szansę na zdobycie zatrudnienia. Osoby przed 35 rokiem życia stanowią potencjalnych odbiorców przedsięwzięcia dla start-up'ów. Problemy niewystarczającej wiedzy dotyczącej znajomości historii, kultury, produktów regionalnych i tradycyjnych, ważnych wydarzeń historycznych na obszarze LGD deklarowane przez młodzież, jak również odczucie niewystarczająco rozwiniętej infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej oraz umożliwiającej organizację spotkań i integracji jest istotne z punktu widzenia budowania poczucia lokalnej tożsamości, rozwoju wiedzy na temat gmin obszaru LGD i ich potencjałów, integracji mieszkańców (w tym młodzieży) i stworzenia warunków do rozwoju ich pasji i zainteresowań.

Źródło: opracowanie na podstawie analiz i badań w trakcie procesu partycypacji LSR.

3.2. Ludność

Struktura ludności obszaru LGD według ekonomicznych grup wieku (wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny) w 2013 r. uległa zauważalnemu pogorszeniu w porównaniu z 2007 rokiem, gdzie dane te wynosiły odpowiednio 22,1%, 61,51% i 16,32%. Zmiany *in minus* dotyczą dwóch grup wiekowych – mniej jest osób w wieku przedprodukcyjnym, a więcej w poprodukcyjnym. W opracowaniu GUS pt. „Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050” zawarto prognozę, mówiącą że **„Rośnie i, w perspektywie 20 lat, nadal będzie wzrastać liczba osób w wieku 65 lat i więcej**”. Dodatkowo, należy przypuszczać, że trwanie życia będzie się sukcesywnie wydłużało sprzyjając zwiększeniu zarówno liczby, jak i odsetka ludności w starszym wieku w ogólnej populacji Polski”. **Gospodarczo czynniki te w przyszłości wpłyną na zwiększone zapotrzebowanie na usługi medyczne, opiekuńcze, rehabilitacyjne, a także ogólnie na szeroko rozumiany sektor potrzeb osób starszych**. Sytuacja ta wpływa również na **konieczność aktywizacji społecznej seniorów**. Najważniejszymi uwarunkowaniami wewnętrznymi determinującymi zmiany w tym względzie są: procesy demograficzne (niski przyrost naturalny, wydłużanie przeciętnego trwania życia) oraz wyczerpanie się dotychczasowych prostych czynników rozwoju (odblokowanie przedsiębiorczości, napływ kapitału zagranicznego, a później środków pomocowych, niskie, lecz rosnące, koszty pracy, wynikające z niewielkiej, ale wzrastającej, zamożności społeczeństwa).

Wykres 2. Struktura ekonomicznych grup wieku obszaru LGD w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Saldo migracji w 2013 roku dla obszaru LGD było dodatnie i wyniosło 1.104. Dla porównania w 2007 roku wyniosło 1.368. Od 1995 r. w wyniku migracji z obszar LGD wyjechało oraz przybyło 24.600 mieszkańców. Zmiana salda migracji dotyczy aż 17% mieszkańców obszaru LGD, **co wpływa na konieczność podjęcia szerokich i skonsolidowanych działań w zakresie integracji społecznej i kulturalnej**. Obszar gmin LGD to holistycznie teren dynamicznie zwiększającej się liczby ludności, bowiem w ostatnich 20-tu latach zwiększył się o 16.188 osób, tj., 13%.

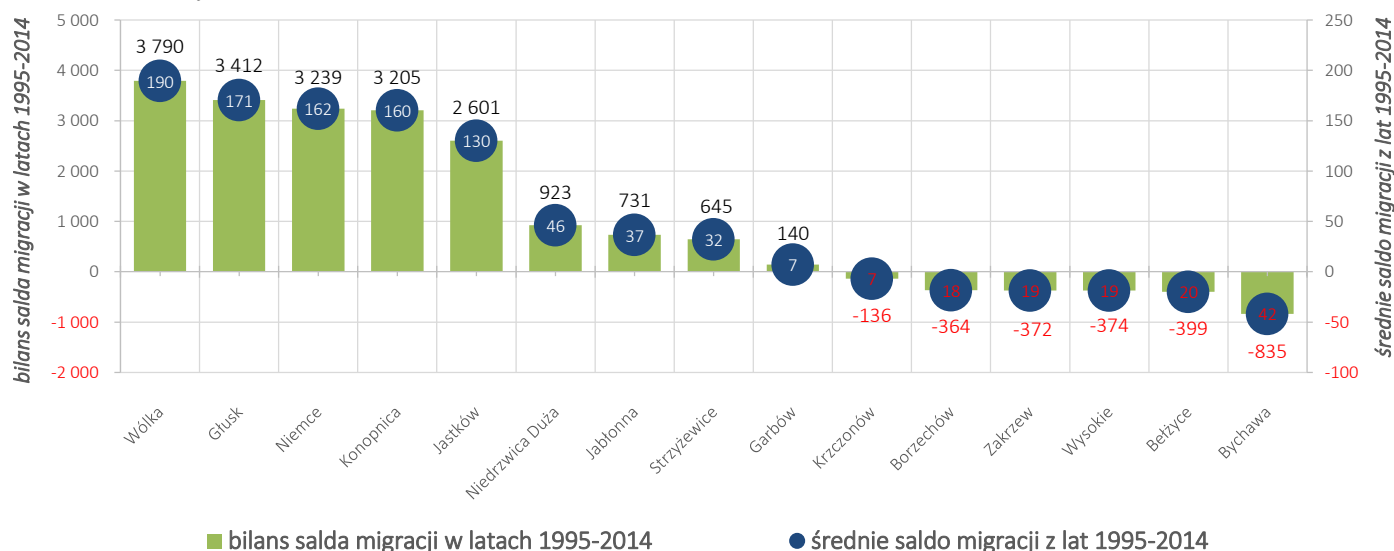
Wykres 3. Dynamika zmian liczby ludności na obszarze LGD w latach 1995-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Saldo migracji, które jest pochodną atrakcyjności mieszkaniowej (osiedleńczej), a także rynku pracy i przedsiębiorczości, jest zróżnicowane wśród gmin obszaru LGD. Potwierdza to jednoznacznie analiza Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego [dalej: PARR] dotycząca zmiany liczby mieszkańców gmin obszaru LGD w ostatnich 20-tu latach, tj. od 1995 do 2014 roku.

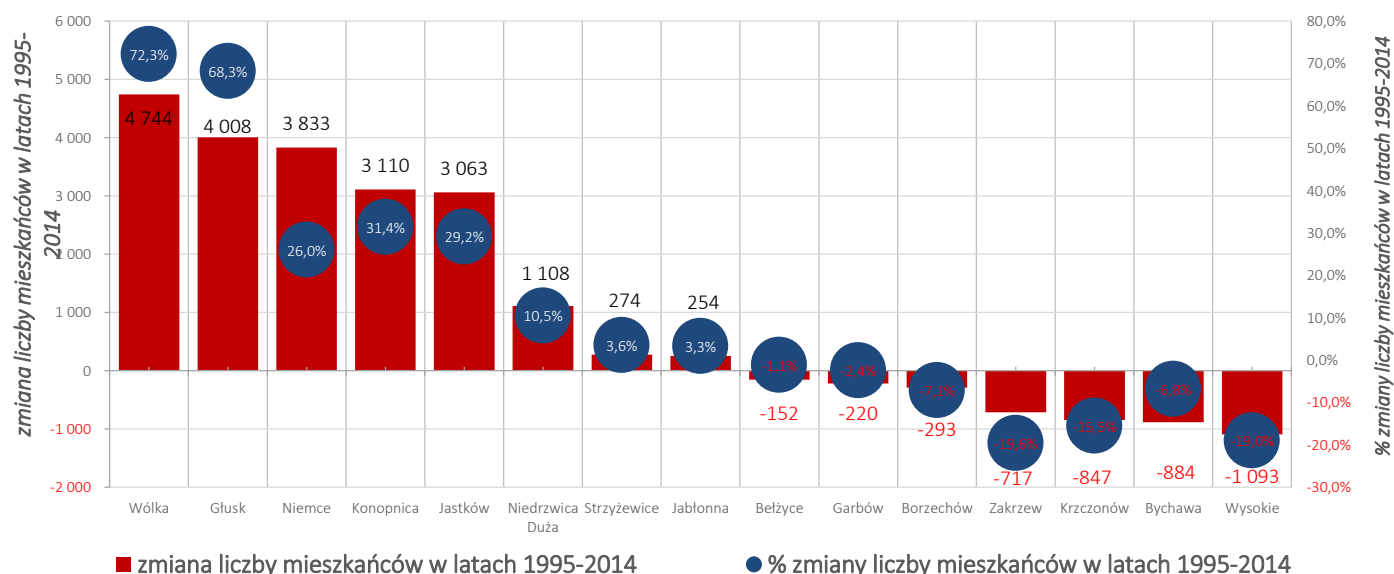
Wykres 4. Łączne i średnie saldo migracji w latach 1995-2014 na obszarze LGD.

Źródło: opracowanie na zlecenie LGD Polska Agencja Rozwoju Regionalnego (PARR).

Saldo migracji a także przyrost naturalny wpływają na zmianę liczby mieszkańców na danym obszarze. Wskaźnik przyrostu naturalnego, mierzony różnicą liczby urodzeń i zgonów na 1.000 osób w 2013 r. na gmin obszaru LGD wyniósł **-0,47**. Długofalowe **utrzymywanie się ujemnego przyrostu naturalnego** będzie stanowiło dla części gmin lub nawet całego obszaru LGD **istotne wyzwanie rozwojowe w przyszłości**. Nałożenie salda migracji i wskaźników przyrostu naturalnego pozwala uzyskać informacje, które gminy partnerstwa LGD są obszarem wyludniającym się, a które dynamicznie zwiększają liczbę mieszkańców.

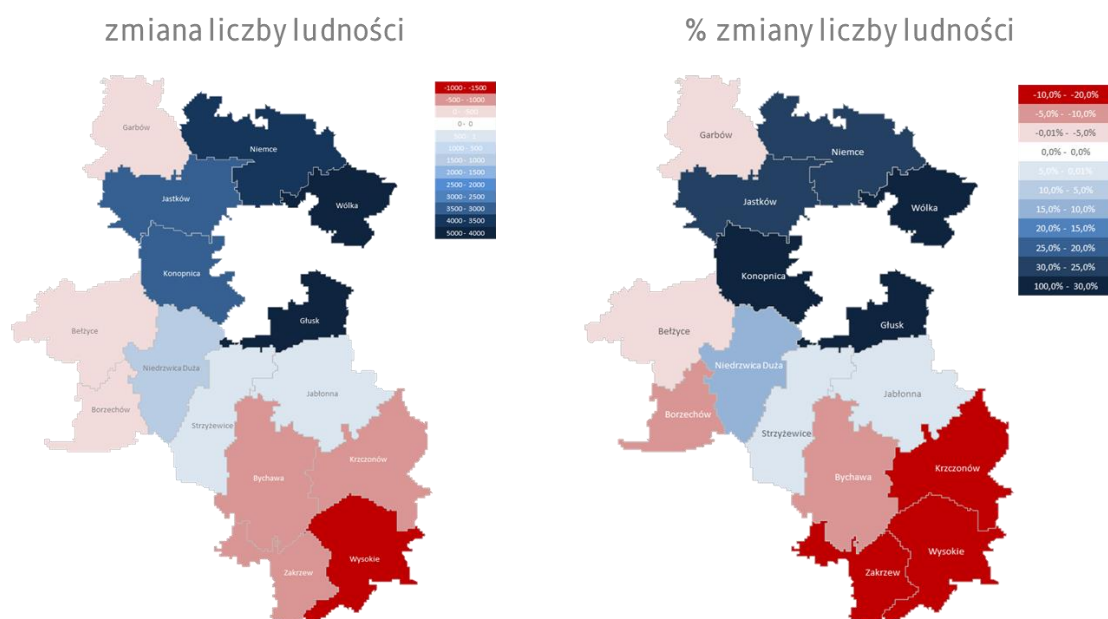
Wykres 5. Zmiana liczby mieszkańców i% zmiany liczby mieszkańców w latach 1995-2014 na obszarze LGD.

Źródło: opracowanie na zlecenie LGD Polska Agencja Rozwoju Regionalnego (PARR).

Umieszczenie powyższych danych na mapie pozwoliło zaobserwować przestrzenną prawidłowość zmian w liczbie mieszkańców. Wyniki ukazały wyraźny wpływ bliskości Lublina i jego procesów suburbanizacyjnych na zmianę liczby mieszkańców poszczególnych gmin. Wólka i Głusk to dwie gminy, które od 1995 roku zanotowały największy wzrost liczby mieszkańców w całym województwie lubelskim. Z drugiej strony są takie gminy jak Zakrzew, Wysokie, czy Krzczonów, z których przez ostatnie 20 lat wymeldowała się blisko 1/5 mieszkańców. **Obszar gmin LGD posiada niewątpliwie potencjał mieszkalczy**, który w bardzo istotnym stopniu przekłada się na wzrost dochodów i wydatków inwestycyjnych gmin oraz atrakcyjności gospodarczej, ale należy dążyć do jego zrównoważonego rozwoju. Przyciąganie nowych mieszkańców **wpływa bowiem na konieczność zapewnienia właściwej integracji społeczno-kulturalnej**. Mapy przestrzennej zmiany liczby mieszkańców ukazują również, że **wyludnianie się części gmin**, w szczególności wsi położonych daleko do centrum regionu, a także **drenaż mózgów** (ang. *brain drain*) – wyjazdy młodych, dobrze wykształconych osób poza obszar LGD – stanowią **jedno z najważniejszych wyzwań rozwojowych** stojących przed partnerstwem LGD.

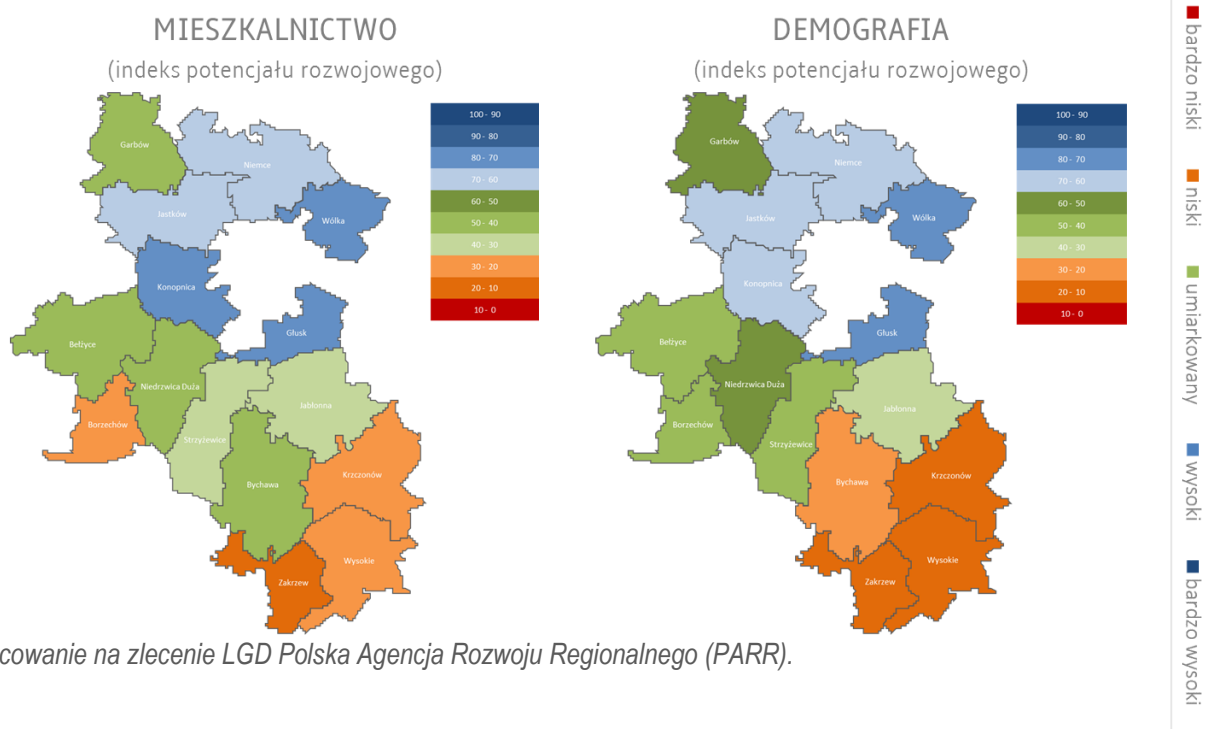
Mapa 1. Wizualizacja przestrzenna zmian w liczbie mieszkańców i średnim saldzie migracji na obszarze LGD w latach 1995-2014.

Źródło: opracowanie na zlecenie LGD Polska Agencja Rozwoju Regionalnego (PARR).

Analizy PARR – dokonane za pomocą autorskiego narzędzia RegioStrateg¹ - pokazują jednoznacznie, że atrakcyjność mieszkalcza przekłada się na potencjał demograficzny, a więc na szanse szybszego rozwoju w przyszłości (na poniższej mapie wartość indeksu = 0 oznacza bardzo niski potencjał, a 100 – bardzo wysoki).

Mapa 2. Korelacja pomiędzy potencjałem rozwoju mieszkalnictwa i demografii na obszarze LGD.

Źródło: opracowanie na zlecenie LGD Polska Agencja Rozwoju Regionalnego (PARR).

3.3. Charakterystyka gospodarki

3.3.1. Przedsiębiorczość

Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LGD (stan na 31 XII 2014 r.) wynosiła 11.068 i jest to wzrost o 3.306 w porównaniu z 2007 rokiem. Mieszkańcy obszaru LGD korzystają z pomocy instytucji otoczenia biznesu zlokalizowanych w Lublinie, ale też na zlokalizowanych na obszarze LGD. **Sfera wspierania biznesu jest jednak niewystarczająca i słaba – należy dążyć do jej znaczącego wzmocnienia.**

¹ RegioStrateg jest narzędziem opartym na metodzie benchmarkingowej i opiera się na zestawieniu ściśle dobranych 120 wskaźników statystycznych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego. Dzięki temu, że wszystkie dane mają to samo wiarygodne i rzetelne źródło możliwe jest ich porównywanie i analizowanie. Wskaźniki zostały zestawione w 8 kategoriach (demografia, rynek pracy, infrastruktura techniczna, mieszkalnictwo, atrakcyjność społeczna i kulturalna, poziom wykształcenia i szkolnictwo, przedsiębiorczość, stabilność finansowa JST) i po stosownym przeliczeniu określają atrakcyjność danej JST i jej perspektywy rozwojowe.

Struktura własnościowa opiera się na osobach fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (10.648 przedsiębiorstw), co stanowi 97% funkcjonujących na obszarze firm. Wśród przedsiębiorstw dominują zatrudniające do 9 osób.

Tabela 5. Podmioty klasyfikowane według kryterium liczby pracujących w gminach obszaru LGD.

Jednostka terytorialna	ogółem	0 - 9	10 - 49	50 - 249	250 - 999	1000 i więcej
Bełżyce	1017	972	29	16	0	0
Borzechów	185	180	5	0	0	0
Bychawa	796	754	27	14	1	0
Garbów	565	535	26	4	0	0
Głusk	893	863	23	7	0	0
Jabłonna	488	469	19	0	0	0
Jastków	1244	1209	30	5	0	0
Konopnica	1324	1288	35	1	0	0
Krzczonów	275	270	4	1	0	0
Niedrzwica Duża	908	866	37	5	0	0
Niemce	1592	1541	43	7	1	0
Strzyżewice	568	526	21	21	0	0
Wólka	916	893	18	5	0	0
Wysokie	187	179	6	2	0	0
Zakrzew	110	103	7	0	0	0
Razem:	11068	10648	330	88	2	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 6. Wskaźniki przedsiębiorczości dla gmin obszaru LGD.

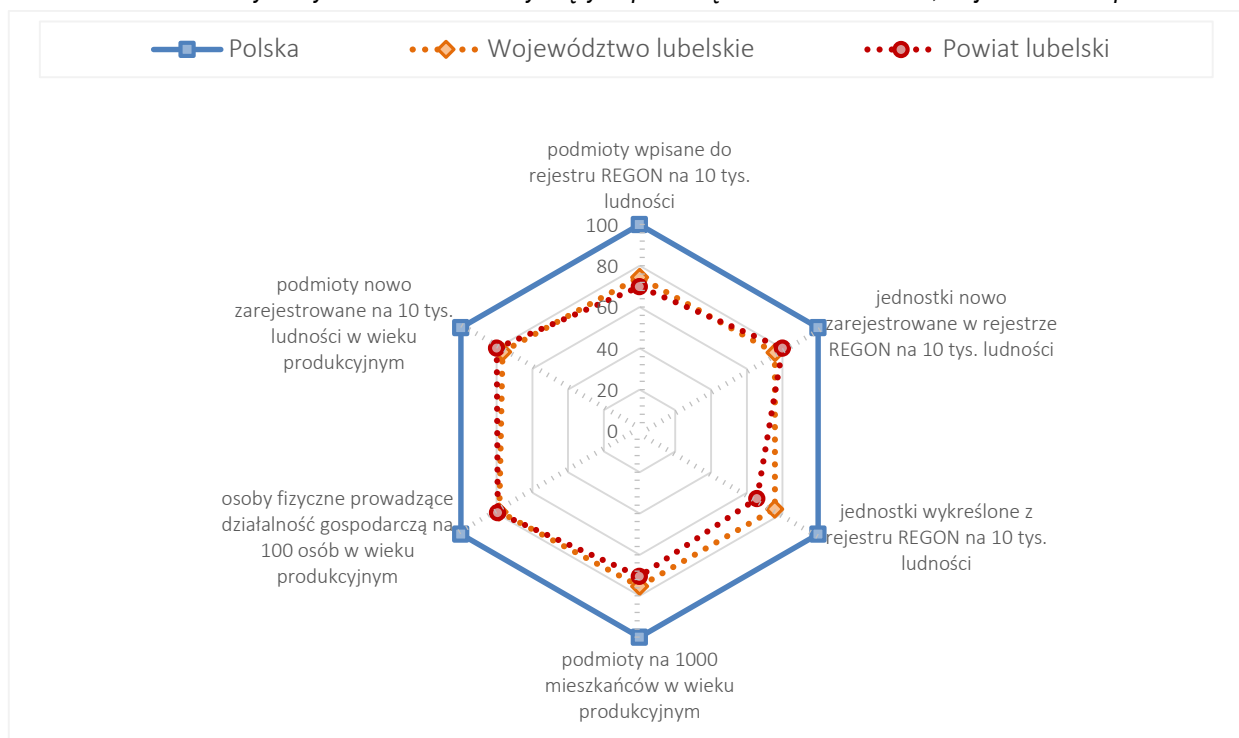
Jednostka terytorialna	podmioty gospodarki narodowej ogółem	ogółem	wskaźnik przedsiębiorczości	% średniej dla woj. lubelskiego
POLSKA	4 119 671	38 478 602	1071	
LUBELSKIE	171 620	2 147 746	799	
Powiat lubelski	11 405	150 359	759	95%
Bełżyce	1 017	13 426	757	95%
Borzechów	185	3 820	484	61%
Bychawa	796	12 048	661	83%
Garbów	565	8 953	631	79%
Głusk	893	9 880	904	113%
Jabłonna	488	7 958	613	77%
Jastków	1 244	13 559	917	115%
Konopnica	1 324	13 016	1017	127%
Krzczonów	275	4 605	597	75%
Niedrzwica Duża	908	11 682	777	97%
Niemce	1 592	18 558	858	107%
Strzyżewice	568	7 954	714	89%
Wólka	916	11 309	810	101%
Wysokie	187	4 672	400	50%
Zakrzew	110	2 945	374	47%
wartość dla obszaru LGD	11 068	144 385	767	96%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Powyższe dane ukazują **slabo rozwinięte podstawy i postawy przedsiębiorczości**. Wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD (liczba firm na 10.000 mieszkańców) na koniec 2014 roku wyniósł **zaledwie 72% średniej ogólnopolskiej** i 96% średniej dla woj. lubelskiego (wskaźnik przedsiębiorczości dla obszaru LGD = 767, przy 1071 dla Polski i 799 dla woj. lubelskiego). Wszystkie wskaźniki obrazujące rozwój przedsiębiorczości są dla obszaru LGD wyraźnie niższe niż w Polsce (patrz:

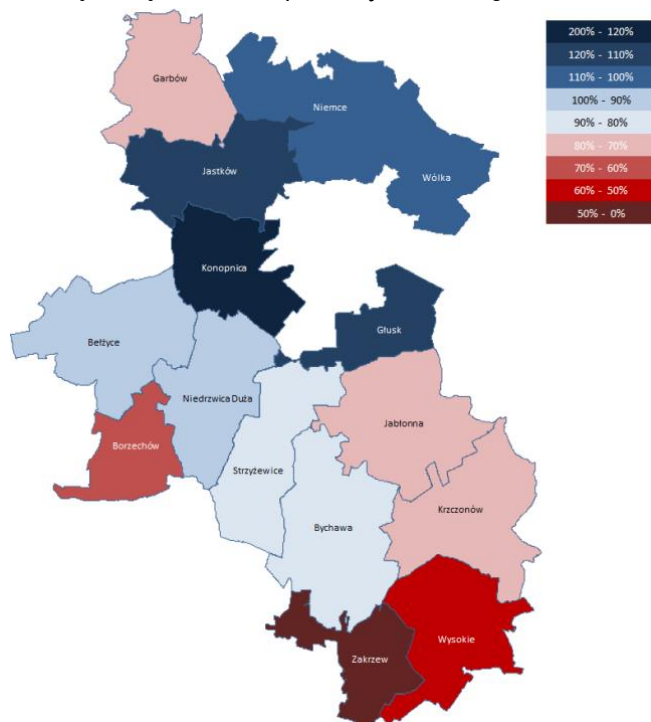
wykreślenie 6). Jedyny pozytywny wskaźnik – jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców – może jednak świadczyć nie tyle o stabilności firm, ile o **niskiej skłonności i motywacji ludzi do zakładania przedsiębiorstw** związanych z niechęcią do podejmowania ryzyka, niewiedzą na temat funkcjonowania przedsiębiorstw i brakiem kapitału.

Wykres 6. Porównanie wybranych wskaźników dotyczących przedsiębiorczości w Polsce, woj. lubelskim i powiecie lubelskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Mapa 3. Wizualizacja przestrzennej lokacji wskaźnika przedsiębiorczości gmin obszaru LGD.

Źródło: opracowanie na zlecenie LGD Polska Agencja Rozwoju Regionalnego (PARR)

Powyższa mapa ukazuje bardzo istotny problem jakim **jest nierównomiernie rozłożona sieć przedsiębiorstw i usług na obszarze LGD** – wskaźnik przedsiębiorczości dla Gm. Konopnica w 2014 r. wynosił 1017, a dla Gm. Zakrzew 374. Istotnym problemem jest również **niewielka skala działalności firm** – nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w 2013 r. wyniosły w powiecie lubelskim 701,5 zł (22 miejsce na 24 powiaty w Lubelskiem), a wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca wyniosła 7155,1 zł (23 miejsce w Lubelskiem) i stanowiła zaledwie 17,1% średniej ogólnopolskiej. Natomiast kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w pow. lubelskim w 2013 r. osiągnął wartość 339 zł przy 7708 zł dla Polski (zaledwie 4,4% średniej krajowej).

Na wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LGD istotny wpływ może mieć **dostępność w perspektywie finansowej 2014-2020 środków z UE** na rozwój przedsiębiorczości. Z drugiej strony **wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej** (ZUS, podatki) a także pojawiające się w ostatnich latach **kryzysy gospodarcze** mogą stanowić czynnik demobilizujący i zniechęcający do podejmowania ryzyka w zakresie zakładania własnej firmy. Świadomość istnienia tych szans i zagrożeń – na które gminy obszaru LGD nie mają bezpośredniego wpływu – jest istotna, bowiem umożliwi prowadzenie skuteczniejszych akcji oraz działań informacyjnych i doradczych dla osób zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej.

Sektor przedsiębiorstw na obszarze LGD składa się głównie z małych, często jednoosobowych firm, zajmujących się handlem i usługami, przetwórstwem, transportem i budownictwem. Jest to **mało innowacyjna struktura**.

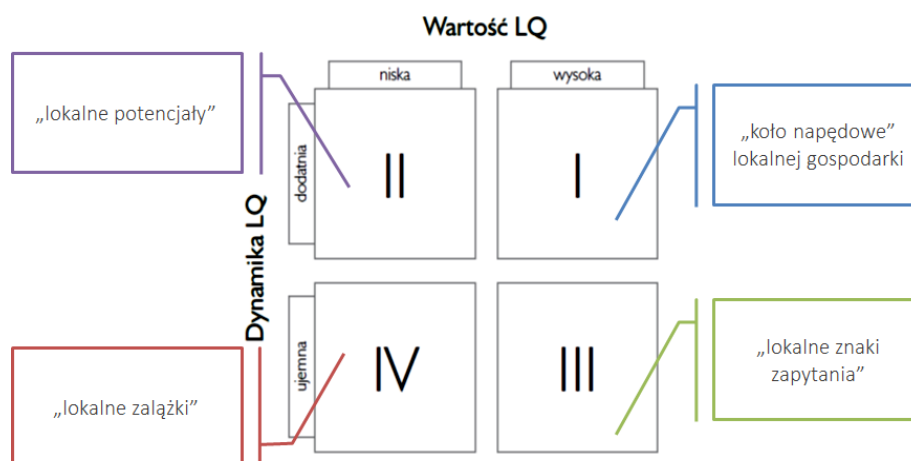
Wykres 7. % firm działających w poszczególnych sektorach gospodarki obszaru LGD (na podstawie PKD 2007).

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na zlecenie LGD Polska Agencja Rozwoju Regionalnego przeprowadziła **analizę specjalizacji gospodarczej obszaru LGD²** za pomocą wskaźnika lokalizacji (LQ.) Wskaźnik lokalizacji (*location quotient* – LQ) jest powszechnie wykorzystywanym w geografii ekonomicznej oraz analizie ekonomicznej regionów wskaźnikiem, który służy określaniu poziomu natężenia badanego zjawiska w danym regionie, w relacji do całej gospodarki. Jest on często stosowany w ekonomii w analizie przestrzennego zróżnicowania regionów. W niniejszej analizie określono, iż wskaźnik LQ jest miarą koncentracji działalności gospodarczej (liczby firm) na obszarze LGD – wskaźnik gęstości firm – w odniesieniu do obszaru referencyjnego (punktu odniesienia), który stanowi Polska.

Wykres 8. Macierz rozwoju branż dla specjalizacji gospodarczej – wskaźnik LQ.

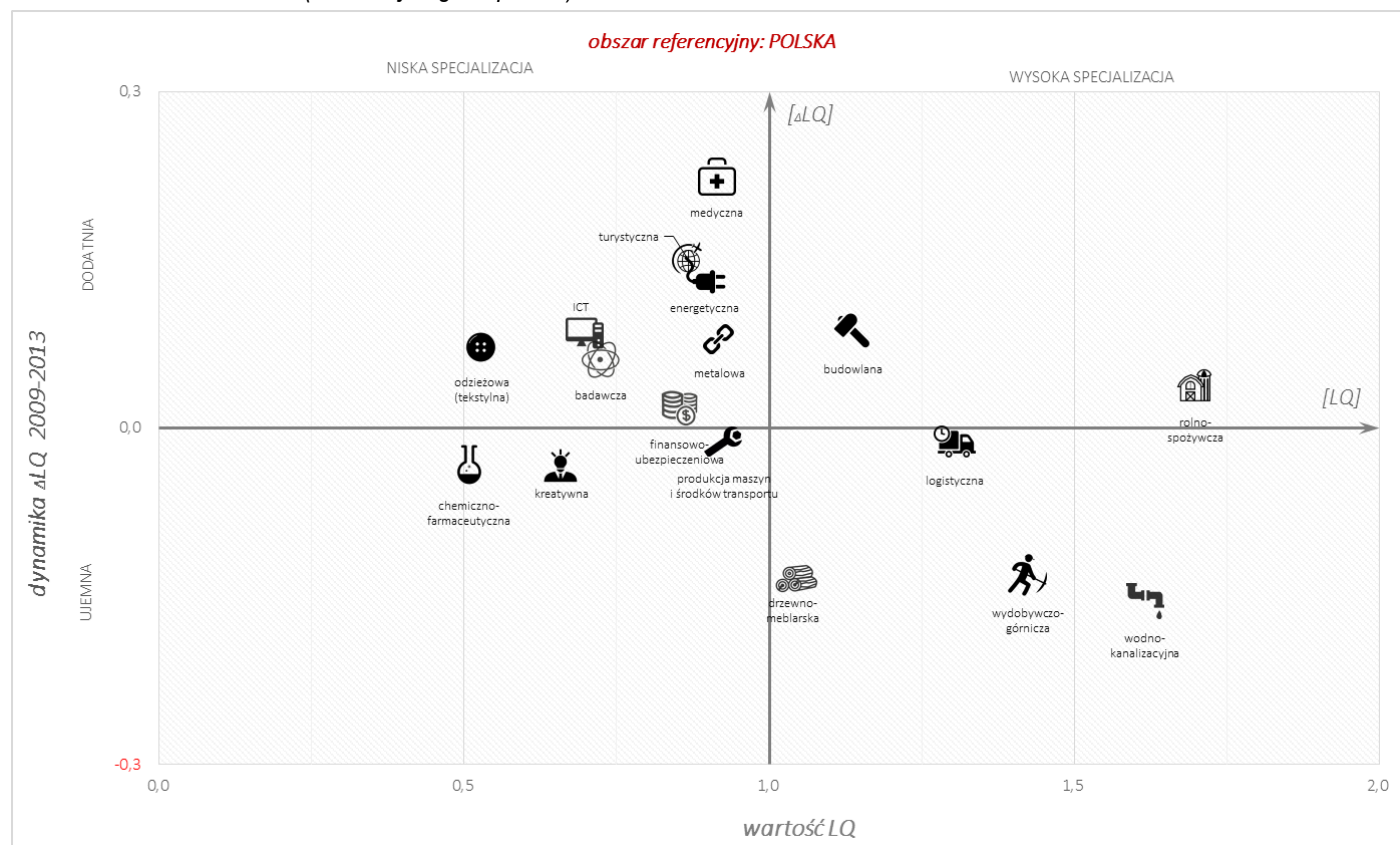
Źródło: opracowanie PARR na zlecenie LGD.

W celu klasyfikacji poszczególnych branż na obszarze LGD dokonano ich rozbicia na cztery obszary, które przedstawia poniższy wykres. Schemat klasyfikowania działalności został przeprowadzony ze względu na wartość i dynamikę wskaźnika lokalizacji.

² 17 analizowanych branż to: drzewno-meblarska, rolno-spożywcza, budowlana, wodno-kanalizacyjna, technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT), logistyczna, turystyczna, odzieżowa (tekstylna), produkcji maszyn i środków transportu, medyczna, metalowa, finansowo-ubezpieczeniowa, chemiczno-farmaceutyczna, badawcza, kreatywna, energetyczna, wydobywczo-górnicza.

Analizie poddano 17 różnych branż i poniżej zaprezentowano wyniki dotyczące specjalizacji gospodarczej obszaru LGD.

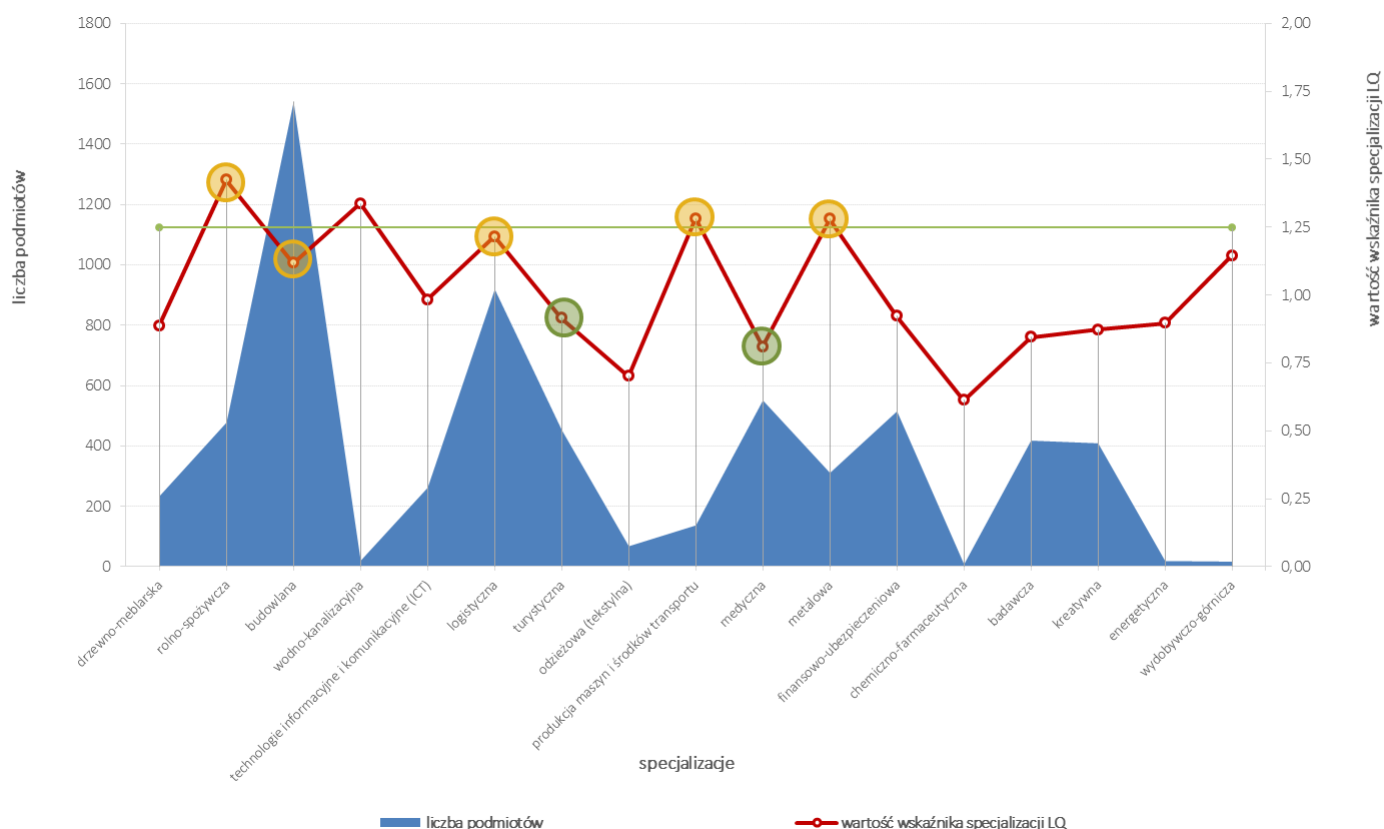
Wykres 9. Wskaźnik lokalizacji w 2013 roku oraz dynamika rozwoju wg branż dla obszaru LGD w okresie 2009-2013 (referencja ogólnopolska).

Źródło: opracowanie PARR na zlecenie LGD.

Aby realnie ocenić znaczenie poszczególnych specjalizacji dla gospodarki obszaru LGD, należy wskaźnik LQ porównać z liczbą firm działających w poszczególnych branżach.

Wykres 10. Porównanie liczby podmiotów działających w specjalizacjach z wartością wskaźnika LQ.

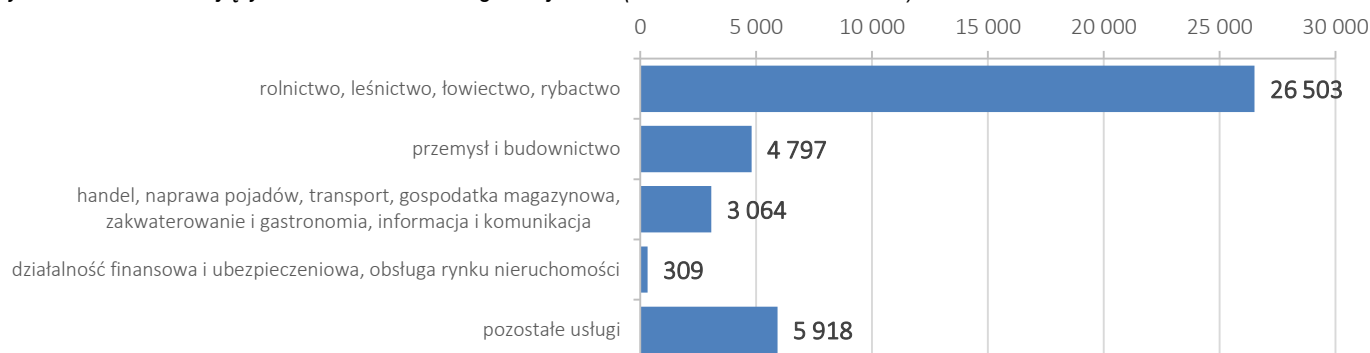
Źródło: opracowanie PARR na zlecenie LGD.

Analiza wykazała, że **strategiczne branże dla obszaru LGD to:** rolno-spożywcza, budowlana, logistyczna, produkcji maszyn i środków transportu, metalowa, a także przyszłościowe medyczna i turystyczna (głównie związana z gastronomią). Pozytywna jest wysoka dynamika znaczenia branży ICI, badawczej oraz energetycznej.

Ważną rolę w podnoszeniu atrakcyjności obszaru pełnią liczne przedsiębiorstwa zlokalizowane przy ważniejszych szlakach komunikacyjnych, tuż za granicami administracyjnymi Lublina. **Bliskość i oddziaływanie Lublina w ewidentny sposób wpływa na atrakcyjność gospodarczą gmin i obszaru LGD.** Ukazują to praktycznie wszystkie mapy zamieszczone w niniejszej Strategii.

Wśród osób pracujących³ na koniec 2013 roku aż 65% osób zatrudnionych jest w sektorze rolniczym. Zauważalny jest jednak spadek – o 3 pp. – zatrudnienia w podmiotach związanych z rolnictwem w porównaniu do 2007 roku. Sektor rolno-spożywczy to jednak wciąż dominująca branża gospodarki obszaru LGD. Tak wysoki udział osób zatrudnionych w rolnictwie wskazuje na przestarzałą strukturę lokalnej gospodarki, która w najbliższych latach będzie musiała ulegać stopniowej restrukturyzacji w kierunku tworzenia miejsc pracy w sektorze pozarolniczym, w szczególności opartych na konkurencyjności i innowacji. Dobrą przesłanką do takiego trendu jest duża liczba dobrze wykształconej młodzieży na obszarze LGD – co podkreślają badani mieszkańcy.

Wykres 11. Pracujący na obszarze LGD wg sekcji PKD (dane na koniec 2013 roku).

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Obszar LGD posiada **bardzo duży potencjał rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE).** Korzystne uwarunkowania dotyczą energetyki słonecznej, geotermalnej, z biomasy i wiatrowej. Ukazują to *Programy Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Woj. Lubelskiego*, które są opracowywane przez Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie.

3.3.2. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

Obszar LGD według danych GUS z 2013 roku zajmuje powierzchnię 159 874 ha z czego użytki rolne zajmują 82,26% powierzchni ogółem. **Rolnictwo na obszarze LGD jest rozdrobnione i mało efektywne.** Łącznie funkcjonuje około 25 tys. gospodarstw rolnych, z czego 91% to gospodarstwa o powierzchni mniejszej niż 10 ha. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą dla powiatu lubelskiego wynosi 5,33 ha i jest niższa niż średnia w województwie lubelskim (7,5 ha) w 2013 roku. Na terenie LGD 82% gruntów stanowią użytki rolne. Gleby na obszarach wykorzystywanych jako użytki zielone w większości zostały zakwalifikowane jako ziemie III, IV i V klasy bonitacyjnej - **jakość gruntów ornych jest zadowalająca** i pozwala na uprawę różnych gatunków roślin, jednak do najczęściej uprawianych zalicza się ziemniaki, zboża i buraki cukrowe.

Szacuje się, że blisko 49% gospodarstw rolnych w powiecie lubelskim produkuje towar na rynek, pozostałe zaś zajmują się produkcją rolą głównie na własne potrzeby (36,7%) lub wyłącznie na własne potrzeby (8,6%). Wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i ochrony upraw. Czynnikiem ten może być **atutem do rozwoju rolnictwa ekologicznego.** Dotychczas na terenie LGD funkcjonuje 55 certyfikowanych gospodarstw zajmujących się ekologiczną produkcją żywności⁴. W najbliższych latach **należy dążyć do dalszego rozwoju gospodarstw ekologicznych w powiecie i tworzenia sieci dystrybucji i zbytu dla wytwarzanych produktów.** Niestety w dalszym ciągu **niewielki jest odsetek gospodarstw starających się różnicować swoją działalność rolną.** Ocenia się, że tylko około 11% prowadzi działalność pozarolniczą, której główne obszary to: przetwórstwo przemysłowe, handel oraz budownictwo. Funkcjonuje tu również szereg podmiotów gospodarczych zajmujących się skupem żywca, skupem i przetwórstwem płodów rolnych (m.in. przetwórstwo i eksport owoców schłodzonych), masarnie i piekarnie.

Jedną z barier utrudniających restrukturyzację sektora rolnego oraz poprawę jego efektywności jest niski poziom wykształcenia rolników. Ponad połowa gospodarstw rolnych prowadzona jest przez osoby nie posiadające wykształcenia rolniczego. Tylko 3% gospodarstw rolnych prowadzonych jest przez osoby z kierunkowym wykształceniem wyższym. Mimo tego są to wskaźniki nieco lepsze niż średnia dla województwa.

³ Dane wg GUS, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, duchownych i pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane łącznie z rolnictwem indywidualnym.

⁴ Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Dane 31.XII.2014 r.

3.4. Opis rynku pracy

Stopa bezrobocia w powiecie lubelskim na koniec IX.2015 r. wynosiła 10,1%, przy 9,7% w Polsce. Bez pracy na koniec IX.2015 pozostawało w powiecie lubelskim 5,6 tys. osób (5,3 tys. na obszarze LGD), z czego **zaledwie 470 miało prawo do zasiłku** (454 osób z obszaru LGD). Aż 4,9 tys. bezrobotnych jest w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, z czego 3,2 tys. to osoby długotrwale bezrobotne, a 2,3 tys. jest przed 30. rokiem życia. Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD, według danych GUS na dzień 31 XII 2013 r., wyniosła 7,69%. W porównaniu do roku 2007 nastąpił niewielki spadek bezrobocia rejestrowanego (o 0,11 pp.). **Urzędy pracy szacują, że faktyczne bezrobocie na ich terenie jest o kilka, a nawet kilkanaście punktów procentowych wyższe, niż to wynika ze statystyki.** Jest to tak zwane bezrobocie ukryte, głównie koncentrujące się w rolnictwie.

Wykres 12. *Dynamika zmian liczby bezrobotnych na obszarze LGD w latach 2003-2013.*

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na koniec 2013 roku w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Lublinie znajdowało się 7.185 osób bezrobotnych, w tym 3385 kobiet (47,1%). Bezrobotni bez kwalifikacji stanowili 30,74% - 2209 osób, tym 1083 kobiety (49%). Jak wynika z powyższych danych, spośród osób zarejestrowanych w PUP Lublin bardzo dużą liczbę stanowiły osoby bez zawodu. Grupa „bez zawodu” obejmuje osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz posiadające wykształcenie średnie ogólnokształcące nie poparte żadnymi kwalifikacjami zawodowymi, dyplomem uprawniającym do wykonywania zawodu lub doświadczeniem zawodowym. Należy podkreślić, że osoby z tej kategorii mają utrudnione wejście na rynek pracy. Największy odsetek zarejestrowanych bezrobotnych stanowili sprzedawcy – 10,53% ogółu bezrobotnych posiadających zawód, robotnicy budowlani – 4,76%, robotnicy pomocniczy w przemyśle przetwórczym – 3,83% oraz robotnicy gospodarczy – 3,41%, sprzątaczkę biurowe – 2,06%, ślusarze – 2,04%, murarze – 1,98% i kucharze – 1,96% ogółu bezrobotnych, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Lublinie, posiadających zawód. Wyniki monitoringu PUP wykazały, że **największe szanse zatrudnienia** ze względu na wskaźnik szansy uzyskania oferty w powiecie lubelskim w 2013 roku, mają: operatorzy wprowadzania danych, asystenci nauczycieli, robotnicy pomocniczy w ogrodnictwie i sadownictwie, agenci ubezpieczeniowi, sortowacze odpadów, pośrednicy pracy i zatrudnienia, pracownicy wykonujący dorywcze prace proste, pielęgniarki bez specjalizacji lub w trakcie specjalizacji, tynkarze i pokrewni oraz kierownicy w handlu detalicznym i hurtowym. Natomiast **deficyt** odnotowano m.in. w zawodach: pomocniczy robotnik szklarniowy, agent ubezpieczeniowy, monter ociepleń budynków, lakiernik, operator obrabiarek skrawających, operator obrabiarek sterowanych numerycznie, pośrednik pracy, elektryk, czy grafik komputerowy DTP. Deficyt w niektórych zawodach był efektem licznych ofert stażowych u pracodawców, finansowanych przez PUP ze środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego. Część ofert pracy w zawodach takich jak sortowacz, ochroniarz, sprzątaczkę, kierowana była tylko i wyłącznie do osób z orzeczoną niepełnosprawnością. Do zawodów nadwyżkowych należą między innymi: kucharz małej gastronomii, technik budownictwa, technik ekonomista, specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych, robotnik magazynowy, elektromonter instalacji elektrycznych, elektromechanik pojazdów samochodowych oraz ślusarz. Należy zwrócić tutaj uwagę, że deficyt często nie wynika z braku ofert pracy, lecz z osobistej sytuacji osób bezrobotnych. W grupie osób z wykształceniem wyższym (specjalistów) niezmiennie obserwuje się napływ do rejestru PUP osób kończących kierunki: specjalista administracji publicznej, ekonomista, specjalista ochrony środowiska, pedagog, inżynier ogrodnictwa, specjalista do spraw marketingu i handlu, fizjoterapeuta, specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych. W większości są to absolwenci wyższych uczelni zlokalizowanych na terenie miasta Lublina⁵

Do najważniejszych pracodawców na obszarze (zatrudniających powyżej 50 osób) zaliczają się jednostki publiczne. Największym pracodawcą prywatnym na terenie powiatu jest Gospodarstwo Szklarniowe „Leonów” sp. z o.o., PPMB Niemce, Osmofrost sp. z o.o., Zakład Przetwórstwa Mięsnego „Dacor”, „A&T” s.j. Augustyńscy, POL-SKONE, „Ryjek” Zakład Przetwórstwa Mięsnego, As Babuni, Spomasz Bełżyce S.A., OSM w Bychawie, Unitrade, Uren Novaberry sp. z o.o., Multivac Natalin, LST Polska sp. z o.o. w Bełżycach. Jednak miejsca pracy w tych przedsiębiorstwach (w tym wiele sezonowych) nie są w stanie rozwiązać problemu bezrobocia na obszarze LGD.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie lubelskim wynosiło (31.12.2013r.) 3 029,43 zł i było niższe od średniego wynagrodzenia krajowego, które było o 21,9% wyższe w omawianym okresie.

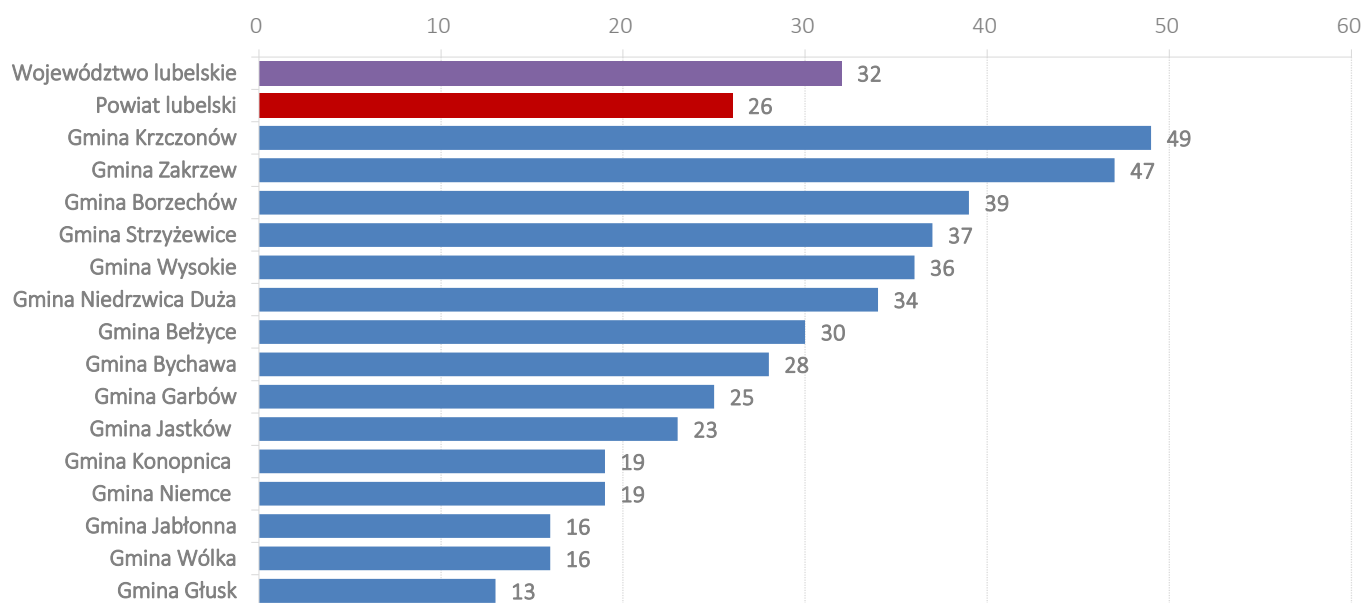
⁵ Powiatowy Urząd Pracy w Lublinie, *Raport z monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie lubelskim za 2013 rok*, Lublin marzec 2014.

3.5. Przedstawienie działalności sektora społecznego

Sektor społeczny to zarejestrowane oraz nieformalne organizacje pozarządowe. Na obszarze LGD działają 243 organizacje pozarządowe, w tym 105 nieformalnych np. KGW. **Ich rozłożenie na obszarze jest bardzo nierównomierne.** Wskaźnik aktywności obywatelskiej (fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców) dla pow. lubelskiego na koniec 2014 r. wyniósł 26, przy 32 dla woj. lubelskiego i 33 dla Polski. Jest więc on **wyraźnie niższy dla obszaru LGD w porównaniu do województwa i Polski.**

Organizacje pozarządowe stanowią istotny element społeczeństwa obywatelskiego. Oprócz bezpośrednich korzyści, aktywność organizacji pozarządowych przynosi także szereg korzyści pośrednich, niekiedy równie istotnych jak te podstawowe, do których należą m.in.: tworzenie miejsc pracy, wypełnianie usługami bądź dobrami nisz, którymi rynek ani państwo nie są zainteresowane⁶. Dane liczbowe dotyczące organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych zostały zaczerpnięte z Banku Danych Lokalnych GUS i pochodzą z końca 2013 roku.

Wykres 13. Liczba stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w województwie lubelskim, powiecie lubelskim i gminach obszaru LGD w 2013 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Obszar LSR posiada jednak **znaczącą jakość kapitału ludzkiego** – duży potencjał do działań społecznych, gospodarczych, dzięki funkcjonowaniu kilkunastu silnych organizacji na obszarze LGD, ale także ogólnie dużej liczbie organizacji społecznych (choć nierównomiernie rozłożonych), istnieniu miejsc spotkań społeczności lokalnych i budynków użyteczności publicznej.

3.6. Potencjał dla rozwoju turystyki

Atrakcyjność turystyczna obszaru LGD wiąże się z czystym, niezanieczyszczonym przez przemysł środowiskiem, ciekawą i urozmaiconą rzeźbą terenu, różnorodnymi zabytkami, obszarami objętymi ochroną, licznymi trasami, ścieżkami turystycznymi, miejscami rekreacji i wypoczynku oraz ciekawymi miejscami noclegowymi.

Obszary prawnie chronione zajmują powierzchnię 30 621 ha co stanowi 19,15% powierzchni LGD ogółem. Jest to mniej niż w kraju gdzie w tym samym okresie (2007 rok) stanowiły one 33,17% powierzchni gmin wiejskich. Dominującą formą ochrony przyrody są tzw. obszary chronionego krajobrazu – 71% ogółu terenów objętych ochroną. Stosunkowo duży udział mają tu parki krajobrazowe tj. 29%. Oprócz nich na terenie objętym LSR znajdują się zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, rezerваты i użytki ekologiczne (łącznie poniżej 1%). Na tym terenie znajduje się 77 pomników przyrody. Najważniejsze z nich to Krzczonowski Park Krajobrazowy, Kozłowiecki Park Krajobrazowy, Rezerwat Chmiel, Rezerwat Las Królewski, Rezerwat Olszanka, Rezerwat Podzamcze, Obszary Chronionego Krajobrazu – Chodelski, Czerniejowski, „Dolina Ciemięgi”, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe w Radwcu Dużym, „Szabalowa Góra”, „Kamienny Wąwóz”. Część obszarów LGD została objęta siecią NATURA 2000. Tereny te to ostoje siedliskowe zgłoszone do Komisji Europejskiej takie jak Bystrzyca Jakubowicka, Chmiel, Olszanka, jezioro Boćki, Wierzchowiska (dawniej Skrzyniec). Do najważniejszych pomników przyrody należą: aleja lipowa - Nasutów - Dys - Pólko ok. 900 sztuk lip liczących ponad 100 lat - największy pomnik przyrody na Lubelszczyźnie; 4 kasztanowce (obw. 301-382cm) – Tomaszowice; klon srebrzysty (obw. 600cm) – Ciecierzyn; Aleja Rohlandów dł. 520m - 92 szt. lip - Pszczela Wola; korkowiec amurski (obw. 180 cm) - Pszczela Wola; młorząb chiński (obw. 150 cm) Pszczela Wola.

⁶ Na podstawie www.osektorze.ngo.pl.

3.6.1. Potencjał rekreacyjny i wypoczynkowy

Potencjał rekreacyjny i wypoczynkowy obszaru LGD obejmuje infrastrukturę i usługi skierowane do turystów oraz mieszkańców obszaru. Przez turystów wykorzystywane są głównie kwatery agroturystyczne (47 zarejestrowanych gospodarstw agroturystycznych) i miejsca noclegowe (29 obiektów świadczących usługi hotelarskie)⁷. Liczba nocujących w tych obiektach szacowana jest na 35 898 osób w skali roku⁸. Ofertę skierowaną zarówno dla turystów jak i mieszkańców obszaru stanowią szlaki rowerowe, piesze, ścieżki edukacyjne i dydaktyczne wraz z małą architekturą (łącznie 31 szlaków i tras – 25 rowerowych i pieszych, 2 samochodowe i 4 oznakowane ścieżki dydaktyczne, w tym 8 tras rowerowych z infrastrukturą – wiaty, ławki), 2 wypożyczalnie sprzętu i infrastruktura kajakowa, 9 stadnin koni i szkółek jeździeckich oraz komercyjna oferta rekreacyjna w postaci paintball'a, ścianki wspinaczkowej, groty solnej, mini ZOO. Całkowita liczba korzystających z tych obiektów - zarówno mieszkańców obszaru jak i turystów wynosi 28 000 osób (oszacowano na podstawie badań ankietowych LGD, szacunkowej liczby klientów deklarowanej przez właścicieli i pracowników obiektów komercyjnych). Według raportu GUS⁹ liczba osób ćwiczących w ramach klubów i sekcji sportowych wynosi 2 141, zaś korzystających z pozostałej oferty sportowo rekreacyjnej 10 320 osób.

Infrastruktura pełniąca funkcje społeczne, kulturalne i rekreacyjne na obszarze LGD przedstawia się następująco (dane przedstawione na podstawie ankiet skierowanych do gmin członkowskich): 58 boisk sportowych, 32 ogólnodostępne sale sportowe, 2 pływalnie, 143 ośrodki kultury wiejskiej (świetlice, remizy), w tym 31 w których realizowana jest stała oferta kulturalna/ sportowa/ rekreacyjna, a 61 do remontu, 9 gabinetów rehabilitacyjnych, 3 środowiskowe domy samopomocy, 7 świetlic środowiskowych dla osób z grup defaworyzowanych, 98 placów zabaw, 53 biblioteki z filiami, 11 gminnych ośrodków kultury.

Na obszarze LGD **nie występuje spójna i całościowa sieć tras i szlaków turystycznych** (szlaki nie występują w gminach Wysokie, Zakrzew i Jabłonna). Sieć szlaków istnieje w gminie Garbów, której szlaki połączono z Wojciechowem i Nałęczowem, a także gminą Jastków i Niemce. Spójną sieć szlaków wytyczono w gminach Niedzwica Duża i Borzechów, gdzie szlaki połączono z powiatem opolskim z jednej strony, a Lublinem z drugiej. Istnieje jednak wiele szlaków, które nie zostały „dopięte” do już istniejących. Trasy rowerowe przebiegają po już istniejących drogach, głównie asfaltowych. Brakuje przy nich infrastruktury turystycznej w postaci miejsc postojowych, miejsc na ognisko, toalet. Szlaki są wykorzystywane nierównomiernie. Te, które łączą się bezpośrednio z Lublinem, cieszą się ogromnym powodzeniem. Na terenach dalszych niż podmiejskie, nawet jeśli są atrakcyjne turystycznie, turystów jest nawet 10-krotnie mniej. **Ważne jest łączenie szlaków w sieć, by turysta nie był ograniczany przez ich długość i brak spójności.**

Jak wynika z ankiet przeprowadzonych wśród przedstawicieli gmin, na obszarze LGD występuje niedobór w ofercie sportowo-rekreacyjnej. Boiska i sale gimnastyczne (czynne do późnego wieczora) najczęściej wykorzystywane są w 100%, a ich popularność często przerosła oczekiwania gmin. Podobnie intensywnie wykorzystywane są place zabaw (w dużej mierze finansowane z programu LEADER) i pozostała infrastruktura rekreacyjna.

Obecna od kilku lat i coraz popularniejsza moda na wypoczynek aktywny i zdrowy styl życia oraz tradycję sprzyja zwłaszcza rozwojowi turystyki jednodniowej, weekendowej i rekreacji. Spośród trzech grup stanowiących potencjalnych klientów oferty turystycznej obszaru (Lublinianie, mieszkańcy obszaru, turyści spoza regionu) najliczniejszą grupę stanowią mieszkańcy Lublina i to do nich kierowana jest promocja turystyczna obszaru. Jednak nie zapominając o dwóch pozostałych grupach można określić oferty dla nich w następujący sposób:

- Mieszkańcy Lublina – jednodniowa i weekendowa turystyka rekreacyjno-wypoczynkowa.
- Mieszkańcy ośrodków zurbanizowanych i uprzemysłowionych – wypoczynek w warunkach krajobrazu wsi i małych miasteczek.
- Wypoczynek aktywny – turystyka piesza lub pieszo-samochodowa, turystyka rowerowa oraz kolarstwo sportowe, narciarstwo biegowe oraz turystyka narciarska, turystyka i kajakarstwo; turystyka konna.
- Ekoturystyka – dla amatorów botaniki i ornitologii.
- Miłośnicy kultury wyższej: plastycy, literaci, muzycy – możliwość organizacji plenerów, warsztatów, imprez kulturalnych.
- Inne formy wypoczynku związane z pobytem w gospodarstwie rolnym: pszczelarstwo, kulinaria, sadownictwo wraz z tradycyjnym wyrobem przetworów, mleczarstwo, nauka tradycyjnych prac polowych i gospodarskich.
- Formy aktywności ruchowej w terenie: marsze i biegi na orientację, gry terenowe – RPG, survival, paintball, zajęcia o charakterze paramilitarnym.

Dla możliwości rozwoju tego rodzaju oferty turystycznej i rekreacyjnej niezbędne są: oferty, foldery i informatory, mapy, przewodniki; oznakowanie w terenie, szlaki turystyczne, ścieżki edukacyjne; mała infrastruktura turystyczna: tablice informacyjne i kierunkowskazy, urządzone miejsca odpoczynku, ławeczki, kosze na śmieci, wiaty, miejsca na ognisko, stojaki rowerowe, toalety; drogi lokalne, gruntowe, polne ścieżki w stanie dostępności komunikacyjnej; niedroga i dostępna baza gastronomiczna i noclegowa o dobrym standardzie.

Walory turystyczne obszaru LGD predestynują go do podejmowania działań w kierunku małych form turystyki aktywnej i specjalistycznej, a nie ku turystyce masowej.

⁷ Badania ankietowe gmin członkowskich LGD wykonane w połowie 2015 r.

⁸ Turystyka w Województwie Lubelskim w 2013 roku, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2013.

⁹ Województwo Lubelskie – podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2013.

Obszar LGD, m.in. ze względu na bliskość Lublina, posiada znaczący potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy. Spotkania z mieszkańcami w trakcie opracowywania LSR pokazały jednak, że ich zdaniem **nie jest on we właściwy sposób wykorzystywany.** Jednym z najważniejszych powodów jest brak współpracy międzysektorowej w tym względzie i niewielka liczba partnerskich projektów, a także deficyt budowy infrastruktury i rozwiązań w sposób sieciowy, np. tras rowerowych, które stanowiłyby spójny system.

Na zlecenie LGD PARR dokonała **analizy funkcji turystycznych gmin obszaru LGD.** Została ona przeprowadzona w oparciu o 5 wskaźników funkcji turystycznej (1) Baretje'a-Deferta, (2) Schneidera, (3) Charvata, (4) wykorzystania miejsc noclegowych (W_{WPM}) oraz (5) logistyczny wskaźnik funkcji turystycznej A. Szromka ($W_{L\beta}$). Ich porównanie umożliwia ocenę rozwoju turystycznego i analizę poziomu rozwoju turystycznego obszaru LGD.

Przyjęte skale do poszczególnych wskaźników funkcji turystycznych (z wyjątkiem logistycznego wskaźnika A. Szromka $W_{L\beta}$, gdzie przyjęto skalę o interwale 0,1 i wskaźnika wykorzystania miejsc noclegowych, w którym zastosowano interwał co 10%) są interpretacją skali M.Boyer, poddaną ewentualnej modyfikacji wynikającej z kryteriów definiowania obszaru turystycznego dla poszczególnych wskaźników. Zgodnie ze skalą M.Boyer definiuje się następujące funkcje turystyczne:

1. Aktywność turystyczna praktycznie nie istnieje
2. Mały ruch turystyczny
3. Gmina z istotną, ale nie dominującą funkcją turystyczną
4. Gmina z dominującą funkcją turystyczną
5. Duży ośrodek turystyczny
6. Nowoczesny i bardzo dobrze rozwinięty ośrodek turystyczny

Tabela 7. Kryteria wybranych wskaźników funkcji turystycznej.

Wybrane wskaźniki	Kryterium definiowania obszaru turystycznego
wskaźnik Baretje'a-Deferta	50
wskaźnik Schneidera	500
wskaźnik Charvata	5 000
wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych	50%

Źródło: A. Szromek, *Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego*, zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Gliwice 2011, s. 12.

Tabela 8. Analiza funkcji turystycznych gmin obszaru LGD.

	Powiat lubelski	Bełżyce	Borzechów	Bychawa	Garbów	Głusk	Jabłonna	Jastków	Konopnica	Krzyszów	Niedzwica Duża	Niemce	Strzyżewice	Wólka	Wysokie	Zakrzew
wskaźnik Baretje'a-Deferta	0,4	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	0,5	1,5	0,0	0,9	0,4	0,0	0,2	0,0	0,6
wskaźnik Schneidera	20	0	0	0	22	14	0	57	77	0	57	7	0	7	0	3
wskaźnik Charvata	26	0	0	0	22	27	0	61	111	0	68	9	0	12	0	11
wskaźnik W_{WPM}	19,5%	0,0%	0,0%	0,0%	18,2%	24,3%	0,0%	31,2%	20,3%	0,0%	20,8%	6,7%	0,0%	14,5%	0,0%	5,0%
wskaźnik $W_{L\beta}$	0,003 28	0,000 00	0,000 00	0,000 00	0,000 05	0,000 09	0,000 00	0,000 86	0,001 94	0,000 00	0,000 66	0,000 02	0,000 00	0,000 02	0,000 00	0,000 00

Źródło: opracowanie PARR na zlecenie LGD.

Interpretacja skali M.Boyer dla wszystkich wskaźników funkcji turystycznej dla każdej z gmin obszaru LGD jest jedna i taka sama: **aktywność turystyczna praktycznie nie istnieje.**

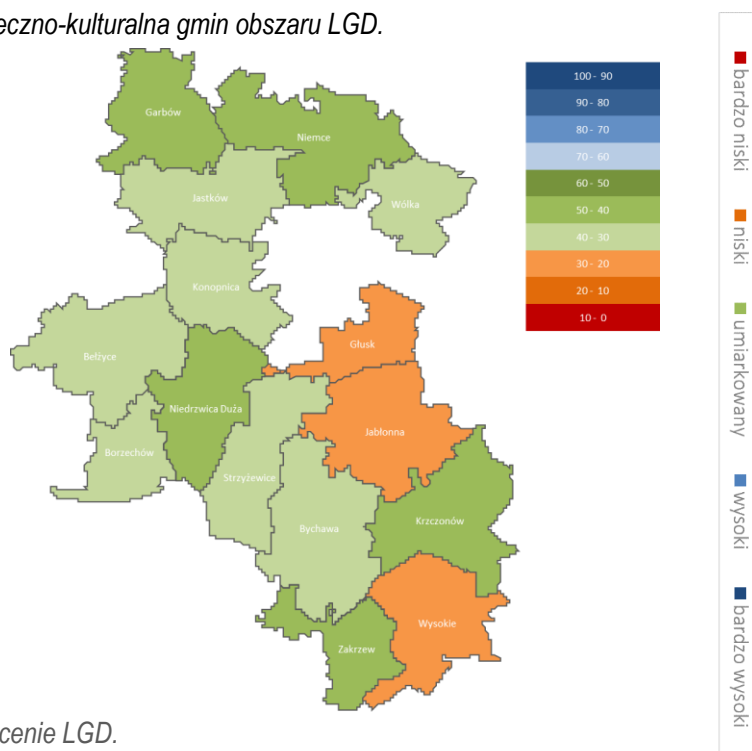
Przeprowadzona przez PARR analiza pokazała, że **w żadnej z gmin obszaru LGD nie ma rozwiniętych nawet w niewielkim stopniu funkcji turystycznych.** Informacja ta stanowi **kluczową barierę w rozwoju regularnej turystyki**, opartą na kilkudniowych wyjazdach. Tym samym inwestycje powstawanie samych miejsc noclegowych nie powinny być kierunkiem interwencji niniejszej LSR, co jednoznacznie wykazała analiza.

3.7. Dziedzictwo kulturowe

Dziedzictwo kulturowe obszaru LGD jest bardzo bogate i różnorodne. Znajduje się tu wiele **zabytków** o różnym charakterze - zarówno zespoły dworskie, parki, folwarki, zabudowa wiejska, obiekty sakralne, militarne, cmentarze wojenne i inne, z różnych okresów. **Różnorodność potencjału kulturowego umożliwia realne kreowanie sieciowych, liniowych i punktowych produktów turystycznych.** Do materialnych świadectw kultury należy ponad 20 zespołów pałacowych i dworskich (m.in. w Dąbrowicy, Motyczu i Nasutowie), obiekty sakralne (m.in. kościoły parafialne w Bychawie z XVI w., Głusku z XVIII w., Krasieninie z XVII w., Krzczonowie z XVII w.), zabytkowe cmentarze (w Bychawie, Piotrkowie I i II, Konopnicy, Dysie, Wysokiem), obiekt o charakterze obronnym (grodzisko w Motyczu, Zdrapach, Osmolicach, Garbowie), pozostałości fortyfikacji ziemnych i drewniano-ziemnych oraz inne znaleziska archeologiczne (kurhany w Krzczonowie, Pszczelej Woli), jak i ruchome obiekty zabytkowe. Na obszarze LGD wciąż są kultywowane **tradycje folklorystyczne**. Za centrum folkloru można uznać Krzczonów, w którym występują takie produkty jak: haft krzczonowski, pisanki krzczonowskie, palmy wielkanocne, obrzęd wesela krzczonowskiego, skrój krzczonowski, wyroby szydełkowe (popularne również w pozostałych gminach obszaru), rzeźba. Drugim znaczącym ośrodkiem jest Garbów, w którym działają garbowskie kwaciarki wykonujące kwiaty z bibuły. Na terenie LGD działa 41 pozaszkolnych zespołów artystycznych, w tym 22 ludowe i tradycyjne, 8 orkiestr dętych i 11 innych. Prawie 80 artystów, rękodzielników takich jak kowale, malarze, plecionkarze, garncarze, hafciarki, twórcy poezji prowadzi swoją działalność.

PARR przeanalizowała na zlecenie LGD atrakcyjność społeczno-kulturalną gmin obszaru LGD. Ukazała ona z jednej strony **niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę w tym względzie, jak również deficyt działań podejmowany w tym obszarze.** Wizualizacja przestrzenna ukazała, że problem ten dotyczy całości obszaru LGD. Spotkania z mieszkańcami w trakcie opracowywania LSR wielokrotnie wykazywały **niewielką wiedzę ludności w zakresie znajomości kulturalno-społeczno-przyrodniczych walorów LGD.**

Mapa 4. Atrakcyjność społeczno-kulturalna gmin obszaru LGD.

Źródło: opracowanie PARR na zlecenie LGD.

(Na powyższej mapie wartość indeksu = 0 oznacza bardzo niski potencjał, a 100 – bardzo wysoki).

3.8. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych

Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne z jakich słynie Lubelszczyzna to głównie potrawy mączne i kasze, a także z różnorodne wyroby alkoholowe takie jak grzańce, nalewki i miody pitne. Specyfika jej kuchni jest związana z położeniem geograficznym: leżący między Wisłą a Bugiem region to miejsce, w którym Wschód spotykał się z Zachodem. Tu właśnie krzyżowały się wpływy bizantyjskie i łacińskie. W kulturze i kuchni Lubelszczyzny można więc spotkać wpływy nie tylko polskie, ale także białoruskie, ukraińskie, żydowskie, a nawet greckie czy ormiańskie.

Dzięki akcji promocyjno-informacyjnej w latach 2009-2015 **wzrosło na obszarze LGD zainteresowanie produktami tradycyjnymi** czego skutkiem było wpisywanie na Listę Produktów Tradycyjnych Województwa Lubelskiego potraw typowych dla kuchni tego obszaru. Do chwili obecnej znajduje się na niej 21 produktów¹⁰. Niemal wszystkie zarejestrowane produkty są dostępne na rynku,

¹⁰ Te produkty to: „bułka wiejska” (Stara Wieś/okolice Bychawy), „całuski pszczelowski” (Technikum Pszczelarskie w Pszczelej Woli), „cebulak żukowski” (Żuków/Krzzonów), „cebularz lubelski” (od sierpnia 2014r. chroniony prawem UE jako produkt regionalny), „chleb niedzwicki” i „paszteciki niedzwickie z kapustą i grzybami (GS Niedzwica Duża), chleb starowiejski” (Stara Wieś/okolice Bychawy), „chleb żytni wygna nowski” (produkcja w Stasinie/Konopnica), „fajercarze” (Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych Gminy Krzczonów), „kielbasa wieprzowa z Krzczonowa”, „szynka wieprzowa z Krzczonowa” i „wątrobiana krzczonowska” (Małgorzata i Janusz Cioczek), „krupnik pszczelowski” (Pszczela Wola/Strzyżewice), „Masło z Bychawy” i „twaróg z Bychawy” (OSM Bychawa), „miód

sprzedawane w sklepach firmowych, w wybranych sklepach w Lublinie. Ich promocja ma miejsce podczas imprez cyklicznych w gminach członkowskich LGD (dożynki, dni miejscowości), „Wioski LGD” targów produktów tradycyjnych i zdrowej żywności (wyjazdy producentów współfinansowane lub finansowane przez LGD, SW), kiermaszów świątecznych, podczas „Europejskiego Festiwalu Smaku w Lublinie w 2015 r. Ponadto produkty promowane są w wydawnictwach reklamowych wydawanych w formie ulotek, broszur, w książce „Trzy Krainy Smaku. Historia Ludzie, Kuchnia” i filmie zrealizowanym podczas projektu współpracy „Zasmakuj w Tradycji” oraz na stronach internetowych LGD, gmin członkowskich, producentów ww. produktów i innych. **Należy jednak dążyć do znacznej intensyfikacji działań w tym względzie.**

Znaczące produkty, które nie zostały zarejestrowane na liście to między innymi: parowanki, pierogi na dwa rogi, kapusta chłopska, ciasteczka ludowe, przekładaniec miodowy, trzoniaki z gminy Krzczonów oraz produkty z innych gmin – gęšina z Zemborzyc Tereszyńskich, pierogi Gałęzowskie, salceson bełżycki, buraczarz popularny na całym obszarze, pirogi drożdżowe z gminy Jabłonna, żniwne piwo wiejskie, kluski szare z Garbowa, pierogi motyckie i wiele innych potraw czekających na rozpropagowanie poza obszarem LGD i rejestrację na Liście Produktów Tradycyjnych.

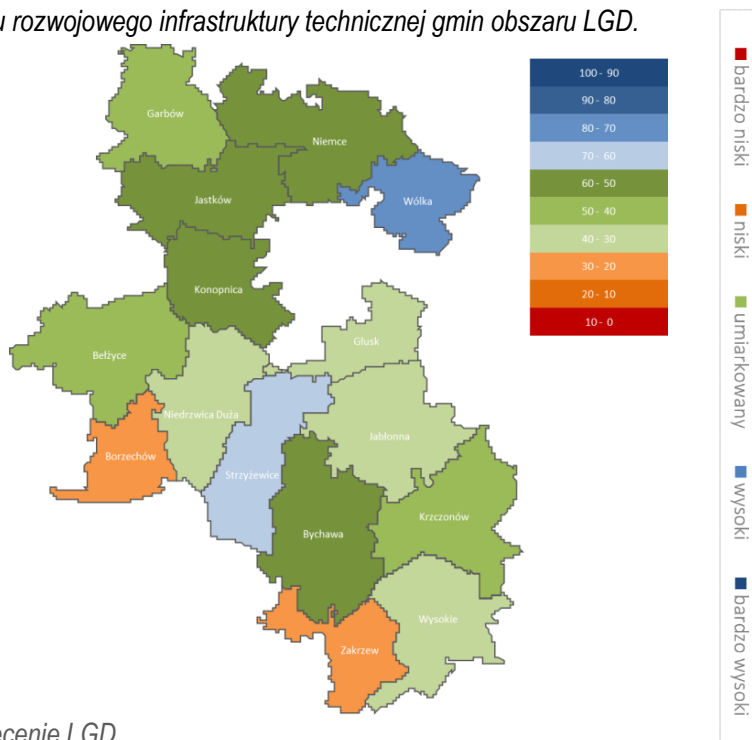
Pomimo **istotnego potencjału** obszaru LGD w zakresie produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych, bezpośrednie spotkania z mieszkańcami w trakcie spotkań konsultacyjnych LSR wykazały, że ich **wiedza w tym względzie jest bardzo niewielka**. Niska świadomość wpływa natomiast na słabe wykorzystanie produktów lokalnych, a także niewielkie postrzeganie biznesowo-społeczne.

3.9. Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna: według danych GUS z grudnia 2013 r. w powiecie lubelskim drogi publiczne (powiatowe i gminne) o twardej nawierzchni na 100 km² wynosiły 94,6 w 2013 roku – przy 88,5 w 2010 roku i średniej dla woj. lubelskiego w 2013 r. 71,4. 74,5% mieszkańców korzysta z sieci wodociągowej, 16,2% z kanalizacji (wzrost o 2,2% w porównaniu do stanu z 2007 r.), z gazu 39% (wzrost o 9% w porównaniu do 2007 r.). Pod względem odsetka ludności korzystającej z w/w instalacji powiat lubelski zajmuje kolejno 18, 23 i 10 miejsce na 24 powiaty woj. lubelskiego. Widać więc **wyraźne dysproporcje w rozwoju infrastruktury technicznej**.

W tym obszarze (infrastruktury technicznej) PARR dokonała analizy potencjałów rozwojowych poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD. Zaprezentowana poniżej wizualizacja ukazała **nierównomierność obszaru LGD w tym względzie, co z kolei wpływa na ograniczenie efektywności rozwoju wewnętrznych (endogenicznych) potencjałów Lokalnej Grupy Działania.**

Mapa 5. Analiza potencjału rozwojowego infrastruktury technicznej gmin obszaru LGD.

Źródło: opracowanie PARR na zlecenie LGD.

(Na powyższej mapie wartość indeksu = 0 oznacza bardzo niski potencjał, a 100 – bardzo wysoki).

3.10. Wewnętrzna spójność obszaru LSR

Układ osadniczy LGD jest korzystny. Najsilniejszym ośrodkiem miejskim w regionie jest stolica województwa – miasto Lublin, które wprawdzie jest odrębną jednostką administracyjną ale ze względu na potencjał gospodarczy i społeczny oraz lokalizację musi być brane pod uwagę w niniejszej analizie, stanowi bowiem centrum aktywności gospodarczej i społecznej również dla gmin wchodzących w skład LGD. Jednym z czynników zewnętrznych, który może pozytywnie wpływać na rozwój LGD jest jej położenie –

malinowy”, „piernik lubelski” i „piernik żydowski” (Anna Sawa/Jabłonna), „pieróg z cebulą i serem” (okolice Krzczonowa), „wafle tortowe suche” (p. Buda, Żuków/Krzzonów), „zawijas nasutowski” (Dom Nasutów/Niemce), „żur żukowski” (okolice Krzczonowa).

gminy obszaru otaczają wojewódzkie miasto Lublin, dzięki czemu ma wszelkie predyspozycje ku temu, aby wykorzystywać szanse wynikające z lokalizacji w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy regionu.

Gminy należące do LGD pod względem środowiskowym przejawiają **wiele cech wspólnych**, które w sposób decydujący **wpływają na spójność środowiskową obszaru**. Jest to przede wszystkim wspólna tożsamość historyczna i kulturowa. W części dotyczącej kultury i rekreacji opisano istnienie wspólnych i tożsamyh miejsc, wydarzeń, punktów czy zabytków na obszarze gmin LGD. Mają one wspólną etymologię, co jednoznacznie świadczy o spójności obszaru. Także kultywowanie tradycji jest świadectwem wspólnoty partnerstwa. Przejawia się to m.in. w **ofercie imprez cyklicznych**. Na obszarze LGD organizowane są następujące wydarzenia cykliczne specyficzne dla naszego obszaru:

1. „Danie dla Mola czyli czytanie podniebieniem” – realizowane od 2007 r. dwa razy w roku.
2. Ogólnopolski Festyn „W Krainie Pierogów” – organizowany od 2000 r. przez Bychawskie Centrum Kultury
3. „Teatralnie w Dolinie Chodelki” – realizowana od 2013 r.
4. Międzynarodowa Gala Młodzieżowych Orkiestr Dętych w Bychawie (odbywa się od 17 lat) w połowie czerwca w Bychawie.
5. „Bene Meritus” – coroczne spotkanie upamiętniające księdza A. Kwiatkowskiego w Bychawie.
6. „Międzynarodowy Festiwal Śladami Singera” w Bychawie, organizowany od 4 lat.
7. „Na Styku Trzech Ziem. Festiwal Wsi Polskiej w Wierchowiskach Starych” –
8. „Scena Dramatyczna - Bełżyce”. Organizowana od 24.
9. Wydarzenie patriotyczne Gminy Bełżyce
10. „Poznaj swojego sąsiada” – organizowana od 4 lat impreza gminie Głusk.
11. Gminny Przegląd Zespołów Śpiewaczych KGW gminy Jabłonna – spotkania organizowane od 30 lat
12. „Lubelskie Miodobranie” (10 edycji) gromadzi w Pszczelęj Woli. Gmina Strzyżewice.
13. Rekonstrukcja „Potyczki powstańczej pod Nowym Stawem” – Gmina Niemce.

3.11. Wskazanie problemów społecznych

Na podstawie przeprowadzonych analiz, a także badań wśród mieszkańców oraz zastosowania różnych metod i technik partycypacji społecznej podczas przygotowywania diagnozy obszaru LGD zostały zdefiniowane problemy społeczne. Zaprezentowano je w podziale na potencjalne obszary i kierunki interwencji.

W obszarze **infrastruktury pełniącej funkcje rekreacyjne, kulturalne i sportowe** – od jej stanu zależy jakość życia mieszkańców i ich szanse rozwoju. Stan infrastruktury według oceny mieszkańców jest niewystarczający, co w dużej mierze ogranicza, bądź uniemożliwia organizację spotkań i integracji społeczności lokalnej, w tym osób powyżej 50 roku życia, oraz dzieci i młodzieży.

W dziedzinie **dziedzictwa kulturowego** największym problemem jest brak właściwej promocji walorów obszaru LGD. Wiele zabytków wymaga pilnych prac konserwatorsko-remontowych. Poprawa stanu i wyglądu zewnętrznego najważniejszych obiektów zabytkowych powinna stać się jednym z kierunków działań w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji na obszarze LGD. W poprzednim okresie programowania odnowione zostały liczne zabytki, jednak stan istniejących wskazuje (zgodnie z wnioskami mieszkańców obszaru podczas konsultacji społecznych) na konieczność dalszych działań w tym zakresie.

W dziedzinie **turystyki i rekreacji** zdiagnozowane zostały przez mieszkańców obszaru następujące słabości: mała liczba gospodarstw agroturystycznych, mała promocja produktów kulinarnych brak promocji obszaru – jego historii, kultury, przyrody, brak sieci szlaków turystycznych i promocji istniejących, słaba infrastruktura rekreacyjno-turystyczna, pogarszający się stan placów zabaw (konieczność konserwacji, renowacji), brak oznakowania miejsc atrakcyjnych turystycznie, niekorzystne atuty przyrodnicze i historyczne, brak sieci usług turystycznych i gastronomicznych, niewielka wiedza mieszkańców na temat produktów regionalnych i tradycyjnych, brak wykształconych funkcji turystycznych, słabo rozwinięta sieć obiektów noclegowych.

W dziedzinie **przedsiębiorczości** w oparciu o badania przeprowadzone na obszarze LGD w trakcie konsultacji społecznych można stwierdzić, że duży problem stanowi słabo i nierównomiernie rozwinięta sieć drobnych usług na obszarze LGD, wskazywano również na niewykorzystanie bazy przetwórstwa rolno-spożywczego (potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych), słabo rozwinięte podstawy przedsiębiorczości, a edukacja mieszkańców nie w pełni dostosowana do potrzeb rynku. Zauważa się również niskie wskaźniki rozwoju przedsiębiorczości, niewielką skalę działalności firm oraz niewystarczającą współpracę przedsiębiorców.

Jedną z form przeciwdziałania bezrobociu jest aktywizacja mieszkańców w zakresie samozatrudnienia i przedsiębiorczości. Jednak, jak dowodzą badania, gotowość mieszkańców LGD do podejmowania działalności na własny rachunek jest dosyć ograniczona. Ocenia się, że tylko około 25% mieszkańców byłaby skłonna podjąć ryzyko założenia własnej firmy. Do głównych barier utrudniających założenie własnej firmy należy zaliczyć: trudności finansowe, brak kwalifikacji i doświadczenia, a także brak wsparcia ze strony instytucji rynku pracy w zakresie aktywnego wspierania potencjalnych przedsiębiorców. Dlatego też, jednym ze strategicznych kierunków działań instytucji rynku pracy i otoczenia biznesu powinien być rozwój kompleksowych instrumentów wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Usługi te powinny obejmować nie tylko bezpłatne doradztwo i szkolenia w zakresie prowadzenia własnej firmy, ale także instrumenty wsparcia finansowego

Sektor społeczny. Problemem jest wewnętrzna dychotomia w obszarze LGD, bowiem w 2014 r. wskaźnik aktywności obywatelskiej dla Gm. Krzczonów wyniósł 50, a dla Gm. Głusk zaledwie 14. Obserwuje się również mało dynamiczny wzrost liczby organizacji pozarządowych, bowiem w 2014 r. wskaźnik nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców aż dla 5-ciu gmin wyniósł 0 (Bełżyce, Borzechów, Głusk, Krzczonów i Zakrzew), a dla kolejnych 5-ciu gmin zaledwie 1, chociaż np. dla Gm. Jastków wyniósł 4; średnia dla Polski w analogicznym okresie wyniosła 2. NGO potrzebują zatem stałego systemu profesjonalnego wsparcia merytorycznego (w postaci Inkubatora Aktywności Społecznej). Zauważyć jednak należy, że sektor ten ma niezaprzeczalne atuty w postaci: zasobów ludzkich – duży potencjał do działań społecznych, gospodarczych, kilkunastu silnych organizacji na obszarze LGD, dużej liczbie organizacji społecznych, miejsc spotkań społeczności lokalnych, budynków użyteczności publicznej.

W dziedzinie **integracji społeczno-kulturalnej**: mała aktywność mieszkańców w celu wykorzystania miejsc spotkań, obszary małej aktywności społecznej, mała aktywność społeczna seniorów, trudny dostęp do instruktorów, animatorów, brak dostępu do miejsc atrakcyjnych turystycznie dla osób niepełnosprawnych, brak lub mała liczba usług medycznych, opiekuńczych, domów pomocy, rehabilitacyjnych, usług dla osób starszych, słaby przepływ informacji – popyt – podaż – komunikacja – mieszkańcy – przedsiębiorcy, brak lub zbyt mała liczba usług typu – kawiarnia, siłownia, fitness, brak integracji mieszkańców rdzennych z nowoosiedlającymi się, brak systemu wsparcia dla lokalnych liderów, animatorów, brak komunikacji między sektorami, coraz wyższe koszty utrzymania obiektów użyteczności publicznej.

Wykluczenie społeczne na obszarze LGD (według wyników kwestionariusza/ankiety przeprowadzonej wśród pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, pracowników PUP, Domu Pomocy Społecznej, Ośrodka Kuratorskiego oraz osób korzystających z usług w/w na obszarze LGD) wynika z wysokiego poziomu bezrobocia, niskich dochodów mieszkańców, osiągniętych zarówno ze źródeł zarobkowych jak i niezarobkowych. Inne czynniki to: niepełnosprawność i długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, dysfunkcyjność rodzin, zaniedbanie dzieci, rozpad więzi rodzinnych, alkoholizm. Grupy, które najbardziej odczuwają skutki problemów społecznych to osoby i rodziny dotknięte ubóstwem i bezrobociem, rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy domowej, osoby i rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, szczególnie rodziny wielodzietne i niepełne, osoby starsze i samotne.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu podejmowane jest przez instytucje do tego powołane (Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej i inne). Łączne wydatki gmin członkowskich i Powiatu Lubelskiego na opiekę społeczną w 2013 roku wyniosły 78 621 016,78 zł. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem wyniósł dla powiatu lubelskiego 8% co jest wskaźnikiem niższym niż w województwie lubelskim, dla którego wynosi on 9,7%. Głównymi powodami przyznawania pomocy i wsparcia są ubóstwo i bezrobocie, kolejnymi – długotrwała choroba, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm. Bezdomność, opuszczenie zakładu karnego, przemoc w rodzinie, zdarzenia losowe, klęski żywiołowe i ekologiczne, narkomania oraz potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi są trudnymi sytuacjami życiowymi, z powodu których pomoc i wsparcie udzielane są najrzadziej. **Perspektywa postępującego uzależniania części mieszkańców obszaru LGD od sfery socjalnej jest dla gmin partnerstwa istotnym zagrożeniem.** Tym bardziej, że nie są one same w stanie rozwiązać tych problemów, bowiem wymaga to przede wszystkim podjęcia zintegrowanych i długofalowych działań interwencyjnych ze strony państwa.

Na obszarze LGD funkcjonuje 7 placówek stacjonarnej pomocy społecznej, 2 domy pomocy społecznej dysponujących łącznie 369 miejscami dla osób potrzebujących tej pomocy. **Problemy wykluczenia społecznego na obszarze LGD dotyczą szczególnie (grupy defaworyzowane):**

- osób bezrobotnych,
- osób z niepełnosprawnościami,
- osób powyżej 50 roku życia (20% mieszkańców obszaru w wieku poprodukcyjnym – wzrost o 3,7% w porównaniu do 2007r.),
- osób młodych do 35. roku życia (29,3% mieszkańców obszaru to osoby między 15. a 34. rokiem życia).

LGD włącza się w te działania poprzez dofinansowanie projektów w takich zakresach jak: dofinansowanie dla przedsiębiorców skutkujące powstawaniem miejsc pracy, warsztaty i zajęcia aktywizujące w zakresie integracji społeczno-kulturalnej, w tym aktywizacja seniorów, budowa i modernizacja miejsc spotkań mieszkańców z uwzględnieniem dostosowania tych miejsc dla osób z niepełnosprawnością ruchową oraz wszelkie formy integracji społecznej w których uczestniczyć będą osoby wykluczone społecznie.

Powyższa diagnoza obszaru opracowana na podstawie konsultacji społecznych: Warsztatów przyszłościowych, World café, FGI – wywiad grupowy, spacerów badawczych, badań ankietowych, prac zespołu roboczego, analizy danych statystycznych GUS, danych z urzędów gmin, OPS, ośrodków i domów kultury, opracowań i raportów wykonanych na zlecenie LGD.

Na podstawie powyższych danych zespół roboczy opracował analizę **SWOT**.

Rozdział IV. Analiza SWOT

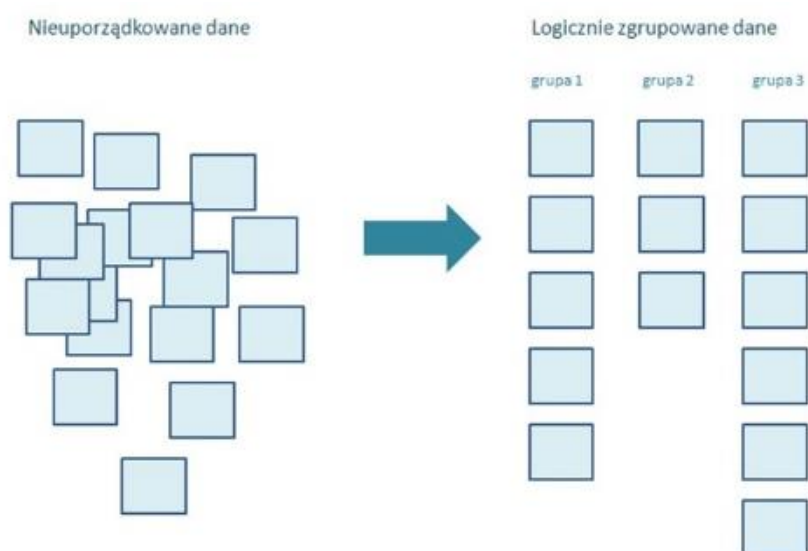
Przed przystąpieniem do opracowywania analizy SWOT **zostały zebrane wszystkie uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji**, a także **wynikające z analizy desk research**. Zgodnie z rekomendacjami wynikającymi z *Poradnika dla LGD w zakresie opracowania LSR na lata 2014-2020* zostały uwzględnione te postulaty i uwagi mieszkańców, które pozostają w sferze działalności LGD, jej partnerów oraz potencjalnych beneficjentów działań. Wiele postulatów, np. racjonalizacja systemu podatkowego, budowa dróg szybkiego ruchu, uproszczenie procedur prawnych itd., pozostawało poza jakimkolwiek wpływem ze strony LGD. Właściwe (na które LGD ma wpływ) silne i słabe strony poddano analizie i grupowaniu problemów. Tą metodę nazywa się **diagramem pokrewieństwa**.

4.1. Diagram pokrewieństwa (analiza i grupowanie problemów)

Diagram pokrewieństwa (ang. *affinity diagram*) nazywany jest inaczej wykresem podobieństw, wykresem współzależności lub diagramem powinowactwa. Ponadto znany jest również pod nazwą metody KJ (od nazwiska i imienia jego twórcy, czyli Jiro Kawakity)¹¹. Diagram pokrewieństwa jest znakomitym narzędziem wykorzystywanym do porządkowania rozproszonych danych i informacji powstałych w wyniku analizy i zgłaszanych postulatów (np. w trakcie burzy mózgów)¹². Jest to narzędzie uniwersalne, które doskonale sprawdza się w analizie pomysłów, problemów, opcji czy rozwiązań, a ich sortowanie ma charakter intuicyjny. W pracy z diagramem pokrewieństwa wykorzystywana jest metoda pracy zespołowej, co miało miejsce podczas spotkania zespołu roboczego.

W trakcie prac zespołu roboczego na pojedynczych kartkach (**łącznie 60**) zostały wypisane wszystkie atuty (**22 unikalne silne strony**) i słabości (**38 słabości**), a następnie połączono je w logicznie powiązane (pokrewne) ze sobą grupy, czyli nadano im „wspólny mianownik”.

Rysunek 1. Wizualizacja prac nad diagramem pokrewieństwa.

Źródło: <http://uxbite.com/wp-content/uploads/2012/04/affinity.jpg>.

W pierwszej kolejności na spotkaniu zespołu roboczego opracowano diagram pokrewieństwa dla **38 słabości** obszaru LGD.

Tabela 9. Diagram pokrewieństwa dla SŁABOŚCI obszaru LGD.

turystyka i rekreacja	integracja społeczno-kulturalna	przedsiębiorczość
• Mała liczba gospodarstw agroturystycznych • Mała promocja produktów kulinarnych • Niewystarczająca promocja obszaru – jego historii, kultury, przyrody • Mała ilość sieci szlaków turystycznych i promocji istniejących • Słaba infrastruktura rekreacyjno-turystyczna • Pogarszający się stan placów zabaw (konieczność konserwacji, renowacji)	• Mała aktywność mieszkańców w celu wykorzystania miejsc spotkań • Obszary małej aktywności społecznej • Mała aktywność społeczna seniorów • Trudny dostęp do instruktorów, animatorów • Brak dostępu do miejsc atrakcyjnych turystycznie dla osób niepełnosprawnych • Deficyt usług medycznych, opiekuńczych, domów pomocy,	• Brak świadomości (potrzeba doskonalenia umiejętności artystyczno-rzemieślniczych) • Mało miejsc pracy – dużych zakładów • Słabo rozwinięta sieć drobnych usług (nierównomierne ich rozłożenie na obszarze) • Zbyt mała ilość szkoleń i doradztwa z zakresu przedsiębiorczości • Niewykorzystana baza przetwórstwa rolno-spożywczego

¹¹ Zarządzanie jakością, pod red. W. Ładońskiego i K. Szoltysek, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2008, s. 134.

¹² A. Hamrol, W. Mantura, Zarządzanie jakością. Teoria i praktyka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 226.

turystyka i rekreacja	integracja społeczno-kulturalna	przedsiębiorczość
• Brak oznakowania miejsc atrakcyjnych turystycznie • Niekorzystne atuty przyrodnicze i historyczne • Niewystarczająca liczba usług turystycznych i gastronomicznych • Niewielka wiedza mieszkańców na temat produktów regionalnych i tradycyjnych • Brak wykształconych funkcji turystycznych • Słabo rozwinięta sieć obiektów noclegowych	- rehabilitacyjnych, usług dla osób starszych • Słaby przepływ informacji – popyt – podaż – komunikacja – mieszkańcy – przedsiębiorcy • Niewystarczająca liczba usług – kawiarnia, siłownia, fitness • Niewystarczająca integracja mieszkańców rdzennych z nowoosiedlającymi się • Brak systemu wsparcia dla lokalnych liderów, animatorów • Brak komunikacji między sektorami • Coraz wyższe koszty utrzymania obiektów	• Słabo rozwinięta infrastruktura (gaz, drogi, Internet) • Słabo rozwinięte podstawy przedsiębiorczości • Edukacja zawodowa słabo dostosowana do potrzeb rynku • Niskie wskaźniki rozwoju przedsiębiorczości • Niewielka skala działalności firm -> brak internacjonalizacji i sieciowania • Nierównomiernie rozwinięta przedsiębiorczość • Niewystarczająca współpraca przedsiębiorstw (klastry, grupy producenckie, porozumienie kooperacyjne) • Rozdrobnienie gospodarstw rolnych • Niskie dochody mieszkańców i wysoki stopień uzależnienia od strefy socjalnej

Źródło: opracowanie własne LGD na podstawie spotkania grupy roboczej.

Następnie dokonano grupowania **22 atutów** obszaru LGD.

Tabela 10. Diagram pokrewieństwa dla ATUTÓW obszaru LGD.

rekreacja i wypoczynek	kapitał ludzki	przedsiębiorczość
• Walory przyrodnicze • Pielęgnowanie tradycji historycznych i kulturowych • Bogata oferta festynów, festiwali • Bogata oferta kulinarna • Dobra baza sportowa • Place zabaw dla dzieci • Tereny atrakcyjne turystycznie i ekologicznie • Sieć rzek dogodna do spływów kajakowych i wędkarstwa	• Zasoby ludzkie – duży potencjał do działań społecznych, gospodarczych • Kilkanaście silnych organizacji na obszarze LGD • Duża liczba organizacji społecznych • Duża liczba miejsc spotkań społeczności lokalnych • Duża liczba budynków użyteczności publicznej	• Zasoby ludzkie – dobrze wykształcona młodzież • Baza szkół do kształcenia zawodowego • Brak przemysłu zanieczyszczającego środowisko • Możliwość wpisywania produktów na listę produktów tradycyjnych • Położenie geograficzne – blisko dużego miasta • Potencjał w zakresie OZE • Potencjał w zakresie rolnictwa ekologicznego • Dobry układ sieci drogowej • Dobra jakość gleb

Źródło: opracowanie własne LGD na podstawie spotkania grupy roboczej.

Diagram pokrewieństwa pozwala na zdecydowanie bardziej precyzyjne opracowanie analizy SWOT, która ma charakter skoncentrowany, oparty na zgrupowanych problemach, które przede wszystkim mają podobną rangę. Często bowiem w analizie SWOT istotne problemy czy atuty, mieszają się z błahymi, uniemożliwiając realną ocenę tego co jest kluczowe dla danego obszaru. Jest to jeden z najczęściej popełnianych błędów w analizie SWOT. Zawieranie bowiem w analizie SWOT wielu czynników, powoduje, że staje się ona nieczytelna i często znacząco utrudnia przełożenie wyników na rzeczywiste, oczekiwane i perspektywiczne rozwojowe cele. Co więcej, wieloczynnikowa analiza SWOT sprawia, że nie jest możliwe opracowanie **analizy SWOT/TOWS**, która bardzo precyzyjnie pozwala określić tzw. strategię normatywną, a więc bezpośrednie, spójne i logiczne przełożenie wyników analizy i diagnozy na optymalny model rozwojowy.

Diagram pokrewieństwa opracowany dla obszaru LGD ukazał bardzo interesującą prawidłowość. Okazało się bowiem, że grupy problemów w słabościach i w atutach pozostają ze sobą w ścisłej korelacji. Ta perspektywa pokazuje przede wszystkim realność zdefiniowania atutów obszaru LGD, w ramach których mieszkańcy obserwują istnienie barier, które ograniczają lub czasami wręcz uniemożliwiają ich dynamiczny rozwój. Zaobserwowane korelacje przedstawia poniższy rysunek:

Rysunek 2. Zaobserwowane korelacje wynikające z diagramu pokrewieństwa obszaru LGD.

Źródło: opracowanie własne LGD na podstawie spotkania grupy roboczej.

Powyższa korelacja znalazła również odzwierciedlenie w analizie SWOT.

4.2. Macierz analizy SWOT

Metoda SWOT polega na identyfikacji przedstawionych czterech grup czynników, opisanu ich wpływu na rozwój obszaru, a także możliwości osłabiania lub wzmacniania siły ich oddziaływania. Literatura przedmiotu wyraźnie zaznacza, że w analizie SWOT nie należy dążyć do systematycznego wyodrębniania i opisywania wszystkich czynników, ale do zidentyfikowania czynników kluczowych, które mają decydujący wpływ na przyszłość obszaru¹³.

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
(1) Potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy: lasy, woda, walory przyrodnicze, zabytki, wydarzenia i imprezy itd.	część 3.6, 3.7, 3.8, 3.10 i 3.11	(1) Słabo rozwinięta przedsiębiorczość i jej niesymetryczna lokalizacja (nierównomierne rozłożenie)	część 3.3.1, 3.11
(2) Znacząca jakość kapitału ludzkiego	część 3.5, 3.11	(2) Niewystarczająca integracja społeczno-kulturalna	część 3.2, 3.11
(3) Wysokie walory endogeniczne: ekologia, OZE, wysoka jakość gleb do produkcji rolnej, kuchnia, miejsca, wydarzenia itd.	część 3.3.1, 3.3.2, 3.7, 3.8	(3) Niewykorzystany potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy	część 3.6, 3.11
(4) Silny potencjał mieszkaniowy	część 3.2	(4) Niewielka wiedza na temat walorów obszaru LGD, w tym produktów regionalnych i tradycyjnych	część 3.7, 3.8, 3.11
(5) Bliskość stolicy regionu i atrakcyjne położenie komunikacyjne	część 3.3.1, 3.6.1, 3.10	(5) Nierównomiernie i nieefektywnie rozwinięta infrastruktura uniemożliwiająca rozwój potencjałów obszaru LGD	część 3.6, 3.7, 3.9, 3.11
Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
(1) Środki UE na rozwój przedsiębiorczości	część 3.3.1	(1) Niski przyrost naturalny i "starzenie się" społeczeństwa	część 3.2, 3.11
(2) Moda na produkt lokalne, tradycję	część 3.6, 3.7, 3.8	(2) Wyludnienie wsi, migracja młodych (drenaż mózgów)	część 3.2
(3) Popyt na turystykę jednodniową i weekendową	część 3.6	(3) Uzależnianie mieszkańców od sfery społecznej	część 3.3.1, 3.11
(4) Trend wokół zdrowego stylu życia	część 3.6.1	(4) Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (ZUS, podatki) zniechęcające do zakładania firm	część 3.3.1
(5) Promowanie aktywności seniorów	część 3.1, 3.2	(5) Uwarunkowania gospodarcze (kryzys)	część 3.3.1

4.2.1. Analiza SWOT/TOWS

Analiza SWOT/TOWS¹⁴ pozwala na sprecyzowanie wewnątrz analizowanego obszaru tych czynników, których odpowiednio eliminacja lub wzmocnienie zniweluje negatywne oddziaływanie mogących wystąpić czynników zewnętrznych. Analiza SWOT/TOWS, poprzez połączenie dwóch podejść – „z zewnątrz do wewnątrz” oraz „od wewnątrz na zewnątrz”, jak również badając w sposób wnikliwy zależności występujące między czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi, umożliwia w stosunkowo prosty i efektywny sposób wybrać najbardziej właściwy typ strategii spośród **czterech strategii normatywnych**: strategia agresywna, strategia konserwatywna, strategia konkurencyjna, strategia defensywna.

¹³ T. Imiela, *Próba oceny pozycji strategicznej i koncepcja strategii dla dużej elektrowni na przykładzie elektrowni Bełchatów II. Rozdział IV: Metody analizy strategicznej, jako narzędzia oceny i formułowania strategii*, Łódź 2000, s. 173-174.

¹⁴ K. Obłój, *Strategia organizacji*, PWE, Warszawa 1998, s. 182-187.

Pierwszym etapem analizy SWOT/TOWS było określenie przez zespół roboczy **ocen ważonych**. Poszczególni członkowie zespołu roboczego indywidualnie oceniali poszczególne czynniki w kwartylach macierzy SWOT, a następnie z przyznanych ocen została wyciągnięta średnia. **Ta metoda pozwala uzyskać zobiektywizowany i tym samym rzeczywisty obraz rozwoju danego obszaru i problemów na nim występujących**, bowiem suma subiektywnych ocen pojedynczych osób tworzy obraz obiektywny. Wielką zaletą tego sposobu projektowania rozwoju jest po pierwsze oparcie jej na rzeczywistych ocenach, po drugie umożliwienie wyłonienia czynników, które w pierwszej kolejności powinny być rozwiązywane (słabości) lub wspierane (atuty).

Średnie z przyznanych przez zespół roboczy ocen zostały pomnożone przez wagi (podstawą oszacowania których był przede wszystkim potencjał związany z tworzeniem miejsc pracy, możliwością powstawania i rozwoju firm -> **metoda kreowania wartości dodanej**) i uzyskany iloczyn ukazał średnie ważone, a więc zobiektywizowane obszary największych atutów, słabości, szans i zagrożeń.

Poniżej zaprezentowano wyniki przeprowadzonej analizy kreacji ocen ważonych.

Silne				
czynnik	suma ocen	średnia ocen	waga	ocena ważona
(1) Potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy: lasy, woda, walory przyrodnicze, zabytki, wydarzenia i imprezy itd.	66	4,7	0,25	1,18
(2) Znacząca jakość kapitału ludzkiego	62	4,4	0,20	0,89
(3) Wysokie walory endogeniczne: ekologia, OZE, kuchnia, miejsca, wydarzenia itd.	57	4,1	0,20	0,81
(4) Silny potencjał mieszkalczy	52	3,7	0,15	0,56
(5) Bliskość stolicy regionu i atrakcyjne położenie komunikacyjne	72	5,1	0,20	1,03
razem:	309	4,41	1,00	4,46

Słabe				
czynnik	suma ocen	średnia ocen	waga	ocena ważona
(1) Słabo rozwinięta przedsiębiorczość i jej niesymetryczna lokacja (nierównomierne rozłożenie)	68	4,9	0,30	1,46
(2) Niewystarczająca integracja społeczno-kulturalna	58	4,1	0,20	0,83
(3) Niewykorzystany potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy	57	4,1	0,25	1,02
(4) Niewielka wiedza na temat walorów obszaru LGD, w tym produktów regionalnych i tradycyjnych	50	3,6	0,10	0,36
(5) Nierównomiernie i nieefektywnie rozwinięta infrastruktura uniemożliwiająca rozwój potencjałów obszaru LGD	54	3,9	0,15	0,58
razem:	287	4,10	1,00	4,24

Szanse				
czynnik	suma ocen	średnia ocen	waga	ocena ważona
(1) Środki UE na rozwój przedsiębiorczości	69	4,9	0,25	1,23
(2) Moda na produkty lokalne, tradycję	66	4,7	0,25	1,18
(3) Popyt na turystykę jednodniową i weekendową	66	4,7	0,25	1,18
(4) Trend wokół zdrowego stylu życia	58	4,1	0,15	0,62
(5) Promowanie aktywności seniorów	53	3,8	0,10	0,38
razem:	312	4,46	1,00	4,59

Zagrożenia				
czynnik	suma ocen	średnia ocen	waga	ocena ważona
(1) Niski przyrost naturalny i "starzenie się" społeczeństwa	60	4,3	0,20	0,86
(2) Wyludnienie wsi, migracja młodych (drenaż mózgów)	74	5,3	0,25	1,32
(3) Uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej	56	4,0	0,20	0,80
(4) Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (ZUS, podatki) zniechęcające do zakładania firm	76	5,4	0,20	1,09
(5) Uwarunkowania gospodarcze (kryzys)	44	3,1	0,15	0,47
razem:	310	4,43	1,00	4,54

Źródło: opracowanie własne LGD na podstawie partycypacji społecznej.

Następnie, na podstawie metodologii opisanej w K. *Obtój, Strategia organizacji*, przeprowadzono analizę SWOT/TOWS dla obszaru LGD. Wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 11. Macierz normatywnych strategii działania dla obszaru LGD w analizie SWOT/TOWS.

	Mocne strony	Słabe strony
Szanse	Strategia dynamiczna (agresywna) Liczba interakcji: 24 Suma ważonych interakcji: 47,87	Strategia konkurencyjna Liczba interakcji: 26 Suma ważonych interakcji: 48,54
Zagrożenia	Strategia konserwatywna Liczba interakcji: 14 Suma ważonych interakcji: 27,00	Strategia defensywna Liczba interakcji: 18 Suma ważonych interakcji: 35,94

Źródło: opracowanie własne LGD na podstawie partycypacji społecznej.

Właściwą strategią rozwojową dla LGD Kraina wokół Lublina jest strategia konkurencyjna

Strategia konkurencyjna jest właściwa dla organizacji, w której przeważają słabe strony nad mocnymi, natomiast w otoczeniu szanse. Polega na wykorzystaniu pojawiających się szans, przy jednoczesnej redukcji słabych stron.

Strategia konkurencyjna obejmuje takie działania jak: powiększanie zasobów finansowych, powiększenie i ulepszanie oferty kulturalnej, rekreacyjno-wypoczynkowej czy turystycznej, zwiększanie wydajności i efektywności działań, ulepszanie oferty produktów, efektywne wydatkowanie środków, pozyskiwanie nowych kompetencji, poszukiwanie partnerów do współpracy, wprowadzanie usprawnień do organizacji, inwestowanie w utrzymanie przewagi konkurencyjnej. **Jest to strategia polegająca na budowaniu siły konkurencyjnej obszaru.**

Rozdział V. Cele i wskaźniki

W wyniku realizacji spójnej i logicznej ścieżki przeprowadzonej analizy i diagnozy, opracowania diagramu pokrewieństwa, którego syntezą był SWOT, analizy SWOT/TOWS i określenia optymalnej strategii normatywnej stworzono koncepcję strategicznego rozwoju. Koncepcja problemowa LSR – wynikająca bezpośrednio z normatywnej strategii SWOT/TOWS – okazała się wewnętrznie niezwykle spójna. Korelacja – zauważona już na etapie agregacji danych z analizy i diagnozy (patrz: Rozdział IV) – została nie tylko w pełni potwierdzona na etapie programowania strategicznego, ale jeszcze wyraźniej się uwidoczniła. Ponieważ analiza SWOT/TOWS wykazała, że optymalny model rozwojowy to strategia konkurencyjna, postanowiono skupić się na **3 najważniejszych problemach** (najwyższe oceny ważne i najwyższe średnie ocen): słabo rozwinięta przedsiębiorczość, niewykorzystany potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy i niewystarczająca integracja społeczno-kulturalna. Te problemy bezpośrednio przełożono na **cele ogólne**. Dla każdego obszaru problemowego, przy bardzo aktywnym i kluczowym **udziale mieszkańców w trakcie procesu partycypacji społecznej**, zdefiniowano **kluczowe problemy szczegółowe**, których negatywnym następstwem był kluczowy problem. Problemy szczegółowe stały się bezpośrednią podstawą do opracowania **celów szczegółowych**.

Rysunek 3. Koncepcja problemowa rozwoju obszaru LGD i projektowania strategicznego LSR.

Źródło: opracowanie własne LGD na podstawie partycypacji społecznej i analizy SWOT.

ZGODNOŚĆ CELÓW

Cele LSR dla LGD „Kraina wokół Lublina” są zgodne z celami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Działanie „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)” wynika z celu szczegółowego PROW 2014-2020 „Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”. Cel ten odpowiada na trzy główne potrzeby w ramach PROW 2014-2020:

- Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania
- Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich
- Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność.

SPOSÓB I CZĘSTOTLIWOŚĆ DOKONYWANIA POMIARU

Sposób i częstotliwość pomiaru będą realizowane zgodnie z zapisami zamieszczonymi w tabeli „sposób realizacji monitoringu i ewaluacji” (Rozdział XII Monitoring i ewaluacja). Monitoring realizacji wskaźników LSR będzie prowadzony na bieżąco przez pracowników biura na podstawie sprawozdań z realizacji LSR składanych przez wnioskodawców oraz zestawień udostępnianych przez Urząd Marszałkowski. Ewaluacja realizacji celów LSR zostanie przeprowadzona po dwóch latach od zatwierdzenia LSR oraz na zakończenie okresu programowania przez pracowników LGD oraz konsultowana będzie następnie z mieszkańcami obszaru metodami IDI, FGI, CAWI. Końcowa wartość wskaźnika w 2023 jest to suma częściowych wartości wskaźników osiągniętych do roku 2018 i 2021 oraz do marca 2023 roku.

STAN POCZĄTKOWY

Stan początkowy dla wskaźników rezultatu i produktu zostały ustalone na wartość początkową „0”, ponieważ w ramach LSR będzie mierzony wpływ PROW 2014-2020 na realizację poszczególnych celów i przedsięwzięć. Jedynie w przypadku celów ogólnych wartość początkowa jest większa od „0”, ponieważ zmiana ta dotyczy całego otoczenia obszaru LSR w tym czynników niezależnych od realizowanego programu.

STAN DOCELOWY

Stan docelowy dla wskaźników został ustalony na podstawie ankiet przeprowadzonych z mieszkańcami (w tym przedstawicielami różnych sektorów) oraz po analizie realizacji działań i budżetu LEADERA w okresie 2009-2015 z PROW 2007-2013 dla LGD „Kraina wokół Lublina”.

Poniżej przedstawiono planowane **przedsięwzięcia realizowane w ramach LSR**, wraz ze wskazaniem sposobu ich realizacji i uzasadnieniem. W **matrycy pokazano logiczne powiązanie** diagnozy obszaru i ludności, diagramu pokrewieństwa, analizy SWOT, SWOT/TOWS, celów i wskaźników LSR oraz PROW 2014-2020. W rubryce „*zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne*” wskazano kluczowe obszary problemowe (wraz z problemem szczegółowymi), które są szczególnie ważne dla społeczności lokalnej obszaru LGD – zaprojektowane zgodnie z logiką strategii konkurencyjnej. Z kolei, w rubryce „*czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników*” wskazano szanse lub/i zagrożenia (z analizy SWOT), odpowiadające zidentyfikowanym problemom społeczno-gospodarczym, mogące mieć wpływ na skuteczność oddziaływania środków LSR. **Cel ogólny 4 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego” związany jest realizacją bieżącej działalności LGD i ma charakter techniczny. Nie jest więc ujmowany w matrycy logicznej, bowiem nie wynika z analizy SWOT, ale z przepisów PROW 2014-2020 - Poddziałanie „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji”.**

Przedsięwzięcie	Wnioskodawca	Forma realizacji	Uzasadnienie
Przedsięwzięcie 1.1.1. Warsztaty i szkolenia dla animatorów i liderów - podnoszenie kompetencji osób, które pełnią lub chcą pełnić rolę animatorów i liderów społeczności lokalnych	organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe; jednostki sektora finansów publicznych (JSFP)	Grant	-brak systemu wsparcia dla lokalnych liderów, animatorów oraz trudny dostęp do instruktorów, animatorów – jeden z głównych problemów zgłaszanych podczas konsultacji społecznych (Etap I – diagnoza i analiza SWOT, warsztaty przyszłościowe, World cafe).
Przedsięwzięcie 1.1.2. Tworzenie sieci wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie integracji społeczno-kulturalnej - organizacja spotkań mających na celu przedstawienie dobrych praktyk z zakresu działalności organizacji pozarządowych z terenu LGD Kraina wokół Lublina	organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe; JSFP	Grant	-mała aktywność społeczna mieszkańców – problem, który wyłonił się jako jeden z głównych podczas konsultacji społecznych (Etap I – diagnoza i analiza SWOT: warsztaty przyszłościowe, World cafe).
Przedsięwzięcie 1.1.3. Stałe wsparcie merytoryczne (Inkubator Aktywności Społecznej) - podnoszenie kompetencji w zakresie prowadzenia działalności organizacji pozarządowych, grup nieformalnych	LGD Kraina wokół Lublina	Projekt własny	- mała aktywność społeczna mieszkańców - brak systemu wsparcia dla lokalnych liderów, animatorów – problemy, które wyłoniły się jako jeden z głównych podczas konsultacji społecznych.
Przedsięwzięcie 1.2.1. Międzypokoleniowe warsztaty i zajęcia aktywizujące w zakresie integracji społeczno-kulturalnej - organizacja zajęć/ warsztatów z wykorzystaniem istniejącej bazy świetlicowej. Działanie ma na celu aktywizację mieszkańców poszczególnych miejscowości oraz wzmocnienie więzi międzypokoleniowych. Preferencje dla przedstawicieli grup defaworyzowanych wymienionych w LSR	organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe; JSFP	Grant	- niewystarczająca integracja społeczno-kulturalna (analiza SWOT -słaba strona obszaru).
Przedsięwzięcie 1.2.2. Aktywizacja społeczna seniorów - organizacja szkoleń, warsztatów dla osób powyżej 50 r. życia	organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe JSFP	Grant	-problem wykluczenia społecznego osób po 50 roku życia, który został zdiagnozowany podczas konsultacji społecznych (Etap I – diagnoza i analiza SWOT: warsztaty przyszłościowe, wywiad kwestionariuszowy).
Przedsięwzięcie 1.3.1. Budowa i modernizacja miejsc spotkań i integracji mieszkańców z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności, w tym dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych -budowa i modernizacja świetlic wiejskich - budowa i modernizacja obiektów pełniących funkcje świetlic wiejskich	Instytucje kultury Stowarzyszenia, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe;	Projekty niekomercyjne o wartości powyżej 50 tys. zł	- brak miejsc spotkań dla mieszkańców oraz nierównomiernie i nieefektywnie rozwinięta infrastruktura uniemożliwiająca rozwój potencjałów obszaru LGD – problem, który wyłonił się jako jeden z głównych podczas konsultacji społecznych (Etap I – diagnoza i analiza SWOT: warsztaty przyszłościowe, World cafe).
Przedsięwzięcie 1.4.1 Działania szkoleniowe i informacyjne - działania prowadzone przez LGD Kraina wokół Lublina, które zwiększają wiedzę mieszkańców nt. możliwości pozyskiwania funduszy za pośrednictwem LGD oraz rozpowszechniają informacje dotyczące działalności Stowarzyszenia	LGD Kraina wokół Lublina	Aktywizacja	Przedsięwzięcie zgodne z wytycznymi dla Działania 19.4 , zgodne z planem komunikacji.
Przedsięwzięcie 1.4.2 Działania animacyjne - aktywizacja społeczna różnych środowisk z obszaru LGD KwL mająca na celu integrację wewnętrzną społeczności oraz współpracę -oddziaływania, które mają na celu: ułatwienie jednostce i grupie udziału w bardziej aktywnym i twórczym życiu, łatwiejsze porozumiewanie się z innymi, współudział w życiu środowiska lokalnego	LGD Kraina wokół Lublina	Aktywizacja	Przedsięwzięcie zgodne z wytycznymi dla działania 19.4 , zgodne z planem komunikacji.

Przedsięwzięcie	Wnioskodawca	Forma realizacji	Uzasadnienie
Przedsięwzięcie 1.5.1 Międzynarodowy projekt współpracy -budowanie sieci partnerskiej współpracy polskich i węgierskich organizacji pozarządowych na rzecz wymiany doświadczeń i dobrych praktyk dotyczących aktywizacji społeczności lokalnych -upowszechnianie dobrych praktyk i wymiana doświadczeń na rzecz zrównoważonego rozwoju opartego na zasobach lokalnych oraz kulturowych.	LGD Kraina wokół Lublina	Projekt współpracy	- niewystarczająca integracja społeczno-kulturalna (analiza SWOT – słaba strona obszaru).
Przedsięwzięcie 2.1.1. Budowa, rozbudowa, przebudowa oraz oznakowanie wielofunkcyjnych szlaków, tras lub ścieżek rowerowych, spacerowych, kajakowych, narciarskich, konnych, z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności - budowa i rozbudowa szlaków turystycznych w celu połączenia ich z już istniejącymi	Stowarzyszenia, fundacje kościoły i związki wyznaniowe, JSFP	Projekty niekomercyjne o wartości powyżej 50 tys.	- niewykorzystany potencjał turystyczno- rekreacyjny – problem, który wyłonił się jako jeden z głównych podczas konsultacji społecznych (Etap I – diagnoza i analiza SWOT: warsztaty przyszłościowe, World cafe).
Przedsięwzięcie 2.1.2. Budowa, rozbudowa, przebudowa obiektów i infrastruktury w obszarze rekreacji i wypoczynku, z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności Obiekty pełniące funkcje rekreacyjne: place zabaw, siłownie zewnętrzne, skate parki, boiska wielofunkcyjne itp.	Stowarzyszenia, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe, JSFP	Projekty niekomercyjne o wartości powyżej 50 tys.	- słaba jakość infrastruktury rekreacyjno-turystycznej, pogarszający się stan placów zabaw, mała liczba placów zabaw, siłowni zewnętrznych i innych miejsc rekreacji i wypoczynku na obszarze LGD KwL - problem, który wyłonił się podczas konsultacji społecznych (Etap I – diagnoza i analiza SWOT: warsztaty przyszłościowe, World cafe).
Przedsięwzięcie 2.2.1 Udział w targach i wystawach - promocja obszaru LGD KwL podczas targów lub wystaw o zasięgu ogólnopolskim	Organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe, JSFP	Grant	-niewielka wiedza na temat walorów obszaru LGD, w tym produktów regionalnych i tradycyjnych (analiza SWOT – słaba strona obszaru); wzmocnienie atutu – bogata oferta kulinarna, tereny atrakcyjne turystycznie i ekologicznie, walory przyrodnicze (analiza SWOT).
Przedsięwzięcie 2.2.2. Imprezy i wydarzenia promujące walory historyczne, kulturowe oraz produkty regionalne i tradycyjne - działanie nie dotyczy organizacji wydarzeń cyklicznych, z wyjątkiem wydarzenia inicjującego cykl wydarzeń oraz wydarzeń specyficznych dla obszaru LGD KwL zawartych w LSR <i>wydarzenie cykliczne – wydarzenie organizowane więcej niż jeden raz oraz poświęcone przynajmniej w części tej samej tematyce</i>	Organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe, JSFP	Grant	- niewielka wiedza na temat walorów historycznych i kulturowych obszaru LGD, w tym produktów regionalnych i tradycyjnych; -niewystarczająca integracja mieszkańców rdzennych z nowo osiedlającymi się (analiza SWOT – słaba strona obszaru) -wzmocnienie atutu – pielęgnowanie tradycji historycznych i kulturowych (analiza SWOT).
Przedsięwzięcie 2.2.3. Zespoły i zorganizowane grupy działające w sferze kultury -wyposażenie zespołów oraz wsparcie w zakresie podnoszenia kompetencji oraz promocji działalności	Organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe, JSFP	Grant	- wzmocnienie atutu: kultywowane na obszarze LGD tradycje folklorystyczne oraz działających ponad 40 pozaszkolnych zespołów artystycznych; - trudny dostęp do instruktorów – problem wskazany podczas konsultacji społecznych - niewystarczająca integracja społeczno-kulturalna, mało ofert dla osób młodych oraz seniorów (problem wyłoniony podczas konsultacji) - wykorzystanie szansy - Moda na tradycję.

Przedsięwzięcie	Wnioskodawca	Forma realizacji	Uzasadnienie
Przedsięwzięcie 2.2.4. Oznakowanie miejsc atrakcyjnych historycznie, kulturowo, przyrodniczo - Oznakowanie i promocja miejsc ważnych z punktu widzenia walorów obszaru	Organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe, JSFP	Grant	- niewykorzystany potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy; -niewielka wiedza na temat walorów obszaru; - niewystarczająca promocja obszaru (analiza SWOT – słaba strona obszaru)
Przedsięwzięcie 2.2.5. Renowacja zabytków z wyłączeniem obiektów budowlanych - działanie dotyczy obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków	Organizacje pozarządowe nie prowadzące działalności gospodarczej, kościoły i związki wyznaniowe, JSFP	Grant	-niewykorzystany potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy (analiza SWOT – słaba strona obszaru) - wzmocnienie atutu – pielęgnowanie tradycji historycznych i kulturowych
Przedsięwzięcie 2.2.6. Utworzenie szlaku kulinarnego - powiązanie atrakcji turystycznych z tematyką żywności a w szczególności kuchni regionalnej	LGD Kraina wokół Lublina	Projekt współpracy	- słaby przepływ informacji – popyt – podaż – komunikacja – mieszkańcy - przedsiębiorcy (analiza SWOT -słaba strona obszaru); wzmocnienie atutu - moda na produkty lokalne, tradycję, bogata oferta kulinarna
Przedsięwzięcie 3.1.1. Podejmowanie działalności gospodarczej, w tym podnoszenie kompetencji, z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	Osoby fizyczne, które w okresie 2 lat poprzedzających złożenie wniosku nie prowadziły działalności gospodarczej oraz niepodlegające ubezpieczeniu w KRUS	Podejmowanie działalności gospodarczej	-słabo rozwinięta przedsiębiorczość i jej niesymetryczna lokacja (nierównomierne rozłożenie); słabo rozwinięte podstawy przedsiębiorczości; niskie dochody mieszkańców i wysoki stopień uzależnienia od sfery społecznej (analiza SWOT – słabe strony obszaru); wzmocnienie atutu: zasoby ludzkie – dobrze wykształcona młodzież; baza szkół do kształcenia zawodowego
Przedsięwzięcie 3.2.1. Wprowadzenie na rynek nowych lub ulepszonych produktów i usług, w tym podnoszenie kompetencji z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	Podmioty gospodarcze (mikro i małe przedsiębiorstwa)	Rozwijanie działalności gospodarczej	- słabo rozwinięta przedsiębiorczość i jej niesymetryczna lokacja (nierównomierne rozłożenie);- Niski wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości - (analiza SWOT – słabe strony obszaru)
Przedsięwzięcie 3.2.2. Wprowadzenie produktów i usług na nowe rynki, w tym podnoszenie kompetencji z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności Konkurencyjność to potencjał, możliwości oraz umiejętność danego podmiotu rynkowego do sprostania <u>konkurencji</u> na nowych rynkach, czyli rywalizacji ze strony innych podmiotów działających w tej samej branży na rynku.	Podmioty gospodarcze (mikro i małe przedsiębiorstwa)	Rozwijanie działalności gospodarczej	- niewystarczająca współpraca przedsiębiorstw; niski wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości; mało miejsc pracy (analiza SWOT – słabe strony obszaru)
Przedsięwzięcie 3.3.1. Inkubator Przetwórstwa Produktu Lokalnego - przedsiębiorstwo spożywcze, w którym wykonywana jest działalność w zakresie produkcji, przetwarzania lub dystrybucji żywności pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego lub wprowadzania tej żywności na rynek, przy czym podstawą działalności wykonywanej w tym inkubatorze jest przetwarzanie żywności a warunkiem koniecznym udostępnianie - podmiotom i producentom zewnętrznym	Osoby fizyczne, osoby prawne, podmioty gospodarcze (mikro i małe przedsiębiorstwa)	Wsparcie dla inkubatorów przetwórstwa produktu lokalnego	- wykorzystanie szans: moda na produkty lokalne, trend wokół zdrowego stylu życia; - wzmocnienie atutu: potencjał w zakresie rolnictwa ekologicznego; możliwość wpisywania produktów na listę produktów tradycyjnych

Tabela 12. Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników	
Niewystarczająca integracja społeczno-kulturalna <i>niewystarczające wsparcie dla liderów i animatorów społecznych</i> <i>deficyt współpracy powodujący brak efektu synergii</i> <i>nierównomiernie rozwinięta infrastruktura służąca integracji społeczno-kulturalnej</i> <i>niewystarczająca ilość działań animacyjnych wśród mieszkańców</i> <i>brak realizacji projektów sieciowych w obszarze integracji społecznej i kulturalnej</i>	1.1. Zwiększenie integracji społeczno-kulturalnej mieszkańców, w tym osób starszych oraz z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	1.1 Wsparcie liderów i animatorów organizacji społecznych	1.1.1 Warsztaty, szkolenia dla animatorów i liderów	liczba warsztatów/szkoleń dla animatorów i liderów	liczba osób przeszkolonych i objętych doradztwem w ramach wsparcia liderów i animatorów, w tym osoby defaworyzowane	wzrost wskaźnika aktywności obywatelskiej (fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców)	- Promowanie aktywności seniorów - Moda na produkty lokalne, tradycję - Niski przyrost naturalny i "starzenie się" społeczeństwa - Wyludnienie wsi, migracja młodych (drenaż mózgów) - Uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej	
			1.1.2 Tworzenie sieci wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie integracji społeczno-kulturalnej	liczba seminariów wymiany doświadczeń pomiędzy organizacjami pozarządowymi				
			1.1.3 Stałe wsparcie merytoryczne (Inkubator Aktywności Społecznej)	liczba udzielonych porad/szkoleń				
		1.2 Wsparcie projektów partnerskich realizowanych w obszarze integracji społeczno-kultur	1.2.1 Międzypokoleniowe warsztaty i zajęcia aktywizujące w zakresie integracji społeczno-kulturalnej	liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń	liczba osób przeszkolonych w ramach wsparcia projektów realizowanych w obszarze społeczno-kulturalnym w tym osoby defaworyzowane			
			1.2.2 Aktywizacja społeczna seniorów	liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń dla osób w wieku 50+				
		1.3 Poprawa i rozwój infrastruktury służącej aktywności społeczno-kulturalnej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	1.3.1 Budowa i modernizacja miejsc spotkań i integracji mieszkańców, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu lub/i ukierunkowanych na innowacyjność			liczba osób korzystających z nowej i zmodernizowanej infrastruktury społeczno-kulturalnej
		1.4 Animacja mieszkańców obszaru LGD "Kraina wokół Lublina"	1.4.1 Działania szkoleniowe, informacyjne	liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	- liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych			
			1.4.2 Działania animacyjne	liczba przeprowadzonych działań animacyjnych	- liczba osób zadowolonych ze spotkań prowadzonych przez LGD			

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników	
		1.5 Ponadlokalne projekty sieciowe w obszarze integracji społecznej i kulturalnej	1.5.1 Międzynarodowy projekt współpracy	liczba międzynarodowych projektów współpracy	liczba podmiotów uczestniczących w projekcie międzynarodowym			
Niewykorzystany potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy <i>słabo rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-wypoczynkowa</i> <i>niewystarczająca promocja walorów oraz produktów regionalnych i tradycyjnych</i>	2. Rozwój potencjału rekreacyjno-wypoczynkowego poprzez realizację zintegrowanych działań, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	2.1 Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	2.1.1 Budowa, rozbudowa, przebudowa oraz oznakowanie wielofunkcyjnych szlaków, tras lub ścieżek rowerowych, spacerowych, kajakowych, narciarskich, konnych, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	liczba nowych i zmodernizowanych szlaków turystycznych	- liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej - liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu lub/i ukierunkowanych na innowacyjność	- wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie usług turystycznych (kody PKD 2007 - sekcja I dział: 55, 56) - wzrost udziału wydatków w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem gmin obszaru LGD (średnia dla gmin obszaru LGD)	• Moda na produkty lokalne, tradycję • Popyt na turystykę jednodniową i weekendową • Trend wokół zdrowego stylu życia • Uwarunkowania gospodarcze (kryzys) • Wyludnienie wsi, migracja młodych (drenaż mózgów) • Uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej	
			2.1.2 Budowa, rozbudowa, przebudowa obiektów i infrastruktury w obszarze rekreacji i wypoczynku, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe				
			2.2 Popularyzacja walorów rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych	2.2.1 Udział w targach i wystawach	liczba targów i wystaw, na których promowany był obszar LGD KwL	liczba osób odbiorców informacji o promowanych walorach rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych		- wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją (kody PKD 2007 - sekcja R dział: 90, 91, 93)
				2.2.2 Imprezy i wydarzenia promujące walory historyczne, kulturowe oraz produkty regionalne i tradycyjne	liczba zorganizowanych imprez			
		2.2.3 Zespoły i zorganizowane grupy działające w sferze kultury		liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury				

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
			2.2.4 Oznakowanie miejsc atrakcyjnych historycznie, kulturowo, przyrodniczo	liczba oznakowanych miejsc			
			2.2.5 Renowacja zabytków poza obiektami budowlanymi	liczba zabytków po renowacji			
			2.3.6 Utworzenie szlaku kulinarnego	liczba szlaków kulinarnych			
Słabo rozwinięta przedsiębiorczość <i>słabo rozwinięte podstawy i postawy przedsiębiorczości</i> <i>mało dynamiczny rozwój firm działających na rynku</i> <i>niewykorzystany potencjał lokalnych produktów w zakresie rozwoju</i>	3. Rozwój gospodarczy obszaru, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	3.1 Wsparcie przedsiębiorstw nowo powstałych (start-up'ów), w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	3.1.1 Podejmowanie działalności gospodarczej, w tym podnoszenie kompetencji, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	- liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu lub/i ukierunkowanych na innowacyjność - liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	- wzrost wskaźnika przedsiębiorczości na obszarze LGD (podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności) - wzrost liczby podmiotów nowo zarejestrowanych na obszarze LGD na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	• Środki UE na rozwój przedsiębiorczości • Moda na produkty lokalne, tradycję • Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (ZUS, podatki) zniechęcające do zakładania firm • Uwarunkowania gospodarcze (kryzys) • Wyludnienie wsi, migracja młodych (drenaż mózgów) • Uzależnianie mieszkańców od sfery socjalnej
		3.2 Wsparcie dla przedsiębiorstw z sektora MMŚP, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	3.2.1 Wprowadzenie na rynek nowych lub ulepszonych produktów i usług, w tym podnoszenie kompetencji z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły na rynek nowe lub ulepszone produkty lub/i usługi	- liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu lub/i ukierunkowanych na innowacyjność - liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		
			3.2.2 Wprowadzenie produktów i usług na nowe rynki, w tym podnoszenie kompetencji, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły produkty lub/i usługi na nowe rynki			
		3.3 Rozwój lokalny w oparciu o lokalne produkty	3.3.1 Inkubator Przetwórstwa Produktu Lokalnego	liczba Inkubatorów Przetwórstwa Produktu Lokalnego (IPPL)	liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		

Tabela 13. Cele oraz przedsięwzięcia realizowane w ramach realizacji LSR, ich powiązania z grupami docelowymi oraz wskaźniki i sposób pomiaru dla celu ogólnego 1.

1.0	CEL OGÓLNY 1	Zwiększenie integracji społeczno-kulturalnej mieszkańców, w tym osób starszych oraz z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności							
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wsparcie liderów i animatorów organizacji społecznych							
1.2		Wsparcie projektów partnerskich realizowanych w obszarze integracji społeczno-kulturalnej							
1.3		Poprawa i rozwój infrastruktury służącej aktywności społeczno-kulturalnej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności							
1.4		Animacja mieszkańców obszaru LGD "Kraina wokół Lublina"							
1.5		Ponadlokalne projekty sieciowe w obszarze integracji społecznej i kulturalnej							
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego				Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
w1.0	wzrost wskaźnika aktywności obywatelskiej (fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców)				wskaźnik aktywności obywatelskiej	27	29	BDL GUS	
	wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie kultury i pomocy społecznej (kody PKD 2007 - Sekcja Q dział 87, 88 oraz Sekcja R dział: 90, 91)				ilość	122	130	BDL GUS	
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych				Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w1.1	liczba osób przeszkolonych i objętych doradztwem w ramach wsparcia liderów i animatorów, w tym osoby defaworyzowane				osoba	0	550	formularz sprawozdawczy	
w1.2	liczba osób przeszkolonych w ramach wsparcia projektów realizowanych w obszarze społeczno-kulturalnym w tym osoby defaworyzowane				osoba	0	800	formularz sprawozdawczy	
w1.3	liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu lub/i ukierunkowanych na innowacyjność				sztuka	0	5	formularz sprawozdawczy	
	liczba osób korzystających z nowej i zmodernizowanej infrastruktury społeczno-kulturalnej				osoba	0	500	formularz sprawozdawczy	
w1.4	liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych				osoba	0	2000	formularz sprawozdawczy	
	liczba osób zadowolonych ze spotkań prowadzonych przez LGD				osoba	0	1500	ankieta	
w1.5	liczba podmiotów uczestniczących w projekcie międzynarodowym				sztuka	0	50	formularz sprawozdawczy	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu					
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru	
		początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok						
1.1.1	Warsztaty, szkolenia dla animatorów i liderów	animatorzy i liderzy obszaru LSR	projekt grantowy	liczba warsztatów/szkoleń dla animatorów i liderów	sztuka	0	10	sprawozdanie z realizacji LSR	
1.1.2	Tworzenie sieci wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie integracji społeczno-kulturalnej	organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	projekt grantowy	liczba seminariów wymiany doświadczeń pomiędzy organizacjami pozarządowymi	sztuka	0	5	sprawozdanie z realizacji LSR	

1.1.3	Stałe wsparcie merytoryczne (Inkubator Aktywności Społecznej)	organizacje pozarządowe, grupy nieformalne animatorzy i liderzy obszaru LSR	operacja własna	liczba udzielonych porad/szkoleń	sztuka	0	200	sprawozdanie z realizacji LSR
1.2.1	Międzypokoleniowe warsztaty i zajęcia aktywizujące w zakresie integracji społeczno-kulturalnej	mieszkańcy obszaru LSR	projekt grantowy	liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń	sztuka	0	25	sprawozdanie z realizacji LSR
1.2.2	Aktywizacja społeczna seniorów	mieszkańcy obszaru LSR w wieku 50+	projekt grantowy	liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń dla osób w wieku 50+	sztuka	0	15	sprawozdanie z realizacji LSR
1.3.1	Budowa i modernizacja miejsc spotkań i integracji mieszkańców, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	mieszkańcy obszaru LSR	konkurs	liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	0	13	sprawozdanie z realizacji LSR
1.4.1	Działania szkoleniowe, informacyjne	mieszkańcy obszaru LSR	animacja	liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	0	150	sprawozdanie z realizacji LSR
1.4.2	Działania animacyjne	mieszkańcy obszaru LSR	animacja	liczba przeprowadzonych działań animacyjnych	sztuka	0	6	sprawozdanie z realizacji LSR
1.5.1	Międzynarodowy projekt współpracy	mieszkańcy obszaru LSR	projekt współpracy	liczba międzynarodowych projektów współpracy	sztuka	0	1	sprawozdanie z realizacji LSR

Tabela 14. Cele oraz przedsięwzięcia realizowane w ramach realizacji LSR, ich powiązania z grupami docelowymi oraz wskaźniki i sposób pomiaru dla celu ogólnego 2.

2.0	CEL OGÓLNY 2	Rozwój potencjału rekreacyjno-wypoczynkowego poprzez realizację zintegrowanych działań, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności				
2.1	CELE	Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności				
2.2	SZCZEGÓŁOWE	Popularyzacja walorów rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych				
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
w2.0	wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie usług turystycznych (kody PKD 2007 - sekcja I dział: 55, 56)		ilość	242	265	BDL GUS
	wzrost udziału wydatków w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem gmin obszaru LGD (średnia dla gmin obszaru LGD)		%	3,1	3,4	BDL GUS
	wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją (kody PKD 2007 - sekcja R dział: 90, 91, 93)		ilość	174	190	BDL GUS
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w2.1	liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej		osoba	0	4500	formularz sprawozdawczy

	liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu lub/i ukierunkowanych na innowacyjność		sztuka	0	10	formularz sprawozdawczy		
w2.2	liczba osób odbiorców informacji o promowanych walorach rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych		osoba	0	15000	formularz sprawozdawczy		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
						początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok	
2.1.1	Budowa, rozbudowa, przebudowa oraz oznakowanie wielofunkcyjnych szlaków, tras lub ścieżek rowerowych, spacerowych, kajakowych, narciarskich, konnych, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	mieszkańcy obszaru LSR, turyści, władze lokalne	konkurs	liczba nowych i zmodernizowanych szlaków turystycznych	sztuka	0	2	sprawozdanie z realizacji LSR
2.1.2	Budowa, rozbudowa, przebudowa obiektów i infrastruktury w obszarze rekreacji i wypoczynku, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	mieszkańcy obszaru LSR, turyści, władze lokalne	konkurs	liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe	sztuka	0	40	sprawozdanie z realizacji LSR
2.2.1	Udział w targach i wystawach	organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, przedsiębiorcy, władze lokalne	projekt grantowy	liczba targów i wystaw, na których promowany był obszar LGD KwL	sztuka	0	3	sprawozdanie z realizacji LSR
2.2.2	Imprezy i wydarzenia promujące walory historyczne, kulturowe oraz produkty regionalne i tradycyjne	mieszkańcy obszaru LSR, turyści, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, przedsiębiorcy, władze lokalne	projekt grantowy	liczba zorganizowanych imprez	sztuka	0	16	sprawozdanie z realizacji LSR
2.2.3	Zespoły i zorganizowane grupy działające w sferze kultury	zespoły i zorganizowane grupy działające w sferze kultury	projekt grantowy	liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	sztuka	0	16	sprawozdanie z realizacji LSR
2.2.4	Oznakowanie miejsc atrakcyjnych historycznie, kulturowo, przyrodniczo	mieszkańcy obszaru LSR, turyści, władze lokalne	projekt grantowy	liczba oznakowanych miejsc	sztuka	0	25	sprawozdanie z realizacji LSR
2.2.5	Renowacja zabytków poza obiektami budowlanymi	mieszkańcy obszaru LSR, turyści, organizacje pozarządowe i grupy	projekt grantowy	liczba zabytków po renowacji	sztuka	0	10	sprawozdanie z realizacji LSR

		nieformalne, przedsiębiorcy, władze lokalne						
2.2.6	Utworzenie szlaku kulinarnego	mieszkańcy obszaru LSR, turyści, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, przedsiębiorcy, władze lokalne	projekt współpracy	liczba szlaków kulinarnych	sztuka	0	1	sprawozdanie z realizacji LSR

Tabela 15. Cele oraz przedsięwzięcia realizowane w ramach realizacji LSR, ich powiązania z grupami docelowymi oraz wskaźniki i sposób pomiaru dla celu ogólnego 3.

3.0	CEL OGÓLNY 3	Rozwój gospodarczy obszaru, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności							
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wsparcie przedsiębiorstw nowo powstałych (start-up'ów), w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności							
3.2		Wsparcie dla przedsiębiorstw z sektora MMŚP, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności							
3.3		Rozwój lokalny w oparciu o lokalne produkty							
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego			Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
w3.0	wzrost wskaźnika przedsiębiorczości na obszarze LGD (podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności)			wskaźnik przedsiębiorczości	767	790	BDL GUS		
	wzrost liczby podmiotów nowo zarejestrowanych na obszarze LGD na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym			wskaźnik	121	130	BDL GUS		
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych			Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
w3.1	liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu lub/i ukierunkowanych na innowacyjność				sztuka	0	10	formularz sprawozdawczy	
	liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)				sztuka	0	40	formularz sprawozdawczy	
w3.2	liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu lub/i ukierunkowanych na innowacyjność				sztuka	0	5	formularz sprawozdawczy	
	liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)				sztuka	0	24	formularz sprawozdawczy	
w3.3	liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)				sztuka	0	2	formularz sprawozdawczy	
Przedsięwzięcia			Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
					nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
		początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok						
3.1.1	Podejmowanie działalności gospodarczej, w tym podnoszenie kompetencji, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności		mieszkańcy obszaru LSR	konkurs	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	40	sprawozdanie z realizacji LSR
3.2.1	Wprowadzenie na rynek nowych lub ulepszonych produktów i usług, w tym podnoszenie kompetencji z uwzględnieniem ochrony środowiska,		przedsiębiorcy	konkurs	liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły	sztuka	0	15	sprawozdanie z realizacji LSR

	przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności			na rynek nowe lub ulepszone produkty lub/i usługi				
3.2.2	Wprowadzenie produktów i usług na nowe rynki, w tym podnoszenie kompetencji, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	przedsiębiorcy	konkurs	liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły produkty lub/i usługi na nowe rynki	sztuka	0	9	sprawozdanie z realizacji LSR
3.3.1	Inkubator Przetwórstwa Produktu Lokalnego	organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, przedsiębiorcy, władze lokalne, mieszkańcy LSR	konkurs	liczba Inkubatorów Przetwórstwa Produktu Lokalnego (IPPL)	sztuka	0	2	sprawozdanie z realizacji LSR

Tabela 16. Cele oraz przedsięwzięcia realizowane w ramach realizacji LSR, ich powiązania z grupami docelowymi oraz wskaźniki i sposób pomiaru dla celu ogólnego 4.

4.0	CEL OGÓLNY 4	Wsparcie dla rozwoju lokalnego							
4.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Realizacja bieżącej działalności LGD							
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego				Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
w4.0	wzrost wskaźnika aktywności obywatelskiej (fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców)				wskaźnik aktywności obywatelskiej	27	29	BDL GUS	
	wzrost wskaźnika przedsiębiorczości na obszarze LGD (podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności)				wskaźnik przedsiębiorczości	767	790	BDL GUS	
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych				Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
w4.1	liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR świadczonego w biurze				sztuka	0	125	formularz sprawozdawczy	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu					
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru	
		początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok						
4.1.1	Koszty bieżące LGD	pracownicy biura LGD, członkowie LGD oraz mieszkańcy obszaru LGD	koszty bieżące	liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	sztuka	0	50	zgłoszenie na szkolenie	
				liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	sztuka	0	165	lista obecności	
				liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	sztuka	0	250	listy udzielonego doradztwa	

Rozdział VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Wybór i ocena operacji dokonywana jest przez Radę LGD zgodnie z zapisami zawartymi w Regulaminie Rady oraz Regulaminie konkursów oraz procedurach oceny i wyboru operacji w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020 a także Regulamin konkursu grantowego w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”.

Członkowie Rady przeprowadzają wybór projektów do dofinansowania w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny oraz zapewniają wnioskodawcom równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru projektów do dofinansowania. Podczas podejmowania decyzji o wyborze projektów do dofinansowania musi zostać zachowany parytet sektorowy. Do wstępnej oceny projektów i sporządzenia projektów list wniosków wybranych oraz nie wybranych do dofinansowania powoływany jest Zespół Oceniający.

Ogłaszanie naborów wniosków na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD następuje w terminach przewidzianych w Harmonogramie planowanych naborów wniosków o udzielenie wsparcia na wdrażanie operacji w ramach LSR.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina” planowana jest realizacja wszystkich typów operacji dostępnych dla LGD w perspektywie 2014-2020: tj. niekomercyjne projekty o wartości nie mniejszej niż 50 tys. zł; projekty związane z podejmowaniem i rozwojem działalności gospodarczej; projekty grantowe; projekty własne; projekty współpracy w tym międzynarodowe, aktywizacja.

Dla każdego z w/w rodzaju operacji (z wyjątkiem projektów współpracy i aktywizacji) opracowano procedury dotyczące sposobu wyboru i oceny operacji.

Szczegółowe uregulowania dotyczące:

- organizacji naborów,
- procedur wyboru operacji,
- procedury protestów i odwołań od wyników oceny,
- trybu udostępniania informacji o naborach oraz informowania wnioskodawców opisano w Regulaminie konkursów oraz procedurach oceny i wyboru operacji w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020 (**Regulamin Konkursów**) przyjętym uchwałą Zarządu LGD „Kraina wokół Lublina” nr LXXI/74/2015 z dnia 29.12.2015 r. oraz Regulaminie konkursu grantowego w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020 (**Regulamin – granty**) przyjętym uchwałą Zarządu nr LXXI/75/2015 z dnia 29.12.2015 r. Tryb pracy organu decyzyjnego opisano w Regulaminie Rady LGD przyjętym uchwałą Walnego Zebrania Członków Nr XXII/62/2015 z dnia 18.12.2015 r.

Ponadto:

- 1) LGD przewiduje prowadzenie rejestru interesów członków organu decyzyjnego pozwalającego na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami (§ 14 ust.1 Regulaminu Rady LGD),
- 2) procedury przewidują ustanowienie osoby, której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawnością dokumentacji i poprawnością formalną (rozdz. VIII pkt.14 Regulaminu Konkursów),
- 3) opracowano przejrzyste i niedyskryminujące procedury opisujące szczegółowo proces wyboru projektów, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę projektów grantowych (rozdz. VIA, VIII-IX Regulaminu Konkursów oraz rozdz. VIII-IX, XVI oraz XVIII-XIX Regulamin- granty)
- 4) opracowano przejrzyste procedury wyboru operacji własnych (rozdz. VIA Regulamin Konkursów),
- 5) sposób udostępniania procedur do wiadomości publicznej reguluje rozdz. VI Regulaminu grantowego oraz rozdz. VI Regulaminu Konkursów,
- 6) szczegółowy opis zasad podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji regulują: § 10- 14 Regulaminu Rady LGD, rozdz. VIII i XI Regulaminu grantowego oraz rozdz. VIII-IX Regulaminu Konkursów,
- 7) procedury podawania do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń Rady dotyczących wyboru oraz oceny operacji reguluje § 17 Regulaminu Rady LGD,

Przyjęte procedury naboru, oceny oraz wyboru wniosków są zgodne z obowiązującymi dla RLKS przepisami, niedyskryminujące, przejrzyste, zawierają wzory oświadczeń o bezstronności, zawierają regulacje dotyczące zachowania parytetu sektorowego, opisują sposób postępowania w sytuacji uzyskania przez projekty takiej samej liczby punktów, zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, określają tryb wniesienia protestu.

Kryteria wyboru projektów

Kryteria wyboru projektów do dofinansowania powstały w oparciu o wyniki konsultacji społecznych oraz analizę SWOT, w szczególności mocnych i słabych stron obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”. Kryteria konsultowane były w trakcie spotkania fokusowego, dyskusji grup reprezentantów oraz w formie wywiadu kwestionariuszowego i prac zespołu roboczego. Szczegółowy opis kryteriów wraz z uzasadnieniem stanowią załącznik nr 11 i 12 do wniosku o wybór LSR. Kryteria opisano również w załączniku

nr 3 do Regulaminu konkursów oraz procedur oceny i wyboru operacji w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020 oraz załączniku nr 2 do Regulaminu konkursu grantowego w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014 – 2020.

Tabela 17. Kryteria wyboru projektów.

Kryterium	Punktacja/Opis
Liczba mieszkańców gminy, w której wnioskodawca będzie realizował projekt (stan na 31.12.2013 wg GUS)	powyżej 5 tys. mieszkańców – 0 pkt. , do 5 tys. mieszkańców – 1 pkt. ; Kryterium wprowadza preferencję dla wnioskodawców, którzy będą realizowali zadania na obszarze najmniejszych gmin (Borzechów, Krzczonów, Wysokie, Zakrzew). Są to gminy, które w analizie potencjału obszaru okazały się być najmniej dynamicznie rozwijającymi się obszarami LGD KwL.
Liczba mieszkańców miejscowości, w której wnioskodawca będzie realizował projekt (stan na 31.12.2013 wg GUS)	Powyżej 5 tys. mieszkańców – 0 pkt. , do 5 tys. mieszkańców – 1 pkt. ;
Wpływ na grupy defaworyzowane: (osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, osoby od 15 do 35 roku życia, osoby w wieku powyżej 50 lat)	działania włączające 1 z grup defaworyzowanych – 1 pkt. , działania włączające 2 z grup defaworyzowanych – 3 pkt. , działania włączające 3 z grup defaworyzowanych – 5 pkt. ; Kryterium wprowadza preferencję dla działań, które angażują w realizację projektu bądź są odpowiedzią na potrzeby grup defaworyzowanych, np. partycypacyjne projektowanie inwestycji, funkcje budynku dostosowane do potrzeb grup defaworyzowanych (z wyłączeniem niwelacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych). Ma ono na celu uwrażliwienie wnioskodawców na potrzeby osób, które są wykluczane ze społeczeństwa.
Pozytywna weryfikacja w ramach preselekcji wniosków	nie – 0 pkt. , tak – 20 pkt. ; Kryterium wprowadza preferencję dla projektów, które były weryfikowane przez pracowników biura LGD podczas preselekcji wniosków. Preselekcja odbywała się będzie przed naborem, wnioskodawcy składać będą Plany Projektów, na podstawie których możliwa będzie weryfikacja spełniania kryteriów dostępu w ramach poszczególnych działań oraz kompletność dokumentacji niezbędnej do realizacji projektu. Preselekcja nie jest obowiązkowa dla potencjalnych beneficjentów, powyższe kryterium nie jest kryterium dostępu. Głównym założeniem preselekcji wniosków jest zminimalizowanie odsetka projektów, które zostaną odrzucone podczas weryfikacji w Samorządzie Województwa.
W ramach realizacji operacji planowane są rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska lub przeciwdziałające zmianom klimatu	nie – 0 pkt. , tak – 5 pkt. ; Kryterium wprowadza preferencję dla projektów, których realizacja będzie sprzyjała ochronie środowiska lub przeciwdziałała zmianom klimatycznym. Za rozwiązania promowane w ramach kryterium uważane będzie: wykorzystanie źródeł energii odnawialnej (zakup i montaż solarów, pomp ciepła, oświetlenie fotowoltaiczne itp.), zakup urządzeń oraz maszyn ze zmniejszonym zużyciem energii. Kryterium odnosi się do celów szczegółowych PROW 2014-2020.
Innowacyjność	nie – 0 pkt. , projekt jest innowacyjny na obszarze gminy – 3 pkt. , projekt jest innowacyjny na obszarze LGD KwL – 5 pkt. ; Kryterium preferuje działania innowacyjne. Opis innowacyjności na stronie 58.
Zajęcia będą się odbywały	1 raz w miesiącu – 1 pkt. , 2 razy w miesiącu – 3 pkt. ; Kryterium odnosi się do grantów na realizację zadań warsztatowych w ramach przedsięwzięć związanych z aktywizacją, grantów dla seniorów oraz grantów związanych z integracją międzypokoleniową. Zastosowanie powyższego kryterium preferuje granty zakładające cykliczność i powtarzalność działań. Znacząco wpłynie ono na aktywizację i integrację społeczności lokalnej.
Czas trwania projektu	poniżej 4 miesięcy – 0 pkt. , od 4 do 6 miesięcy – 2 pkt. , powyżej 6 do 12 miesięcy – 5 pkt. ; Kryterium odnosi się do grantów na realizację zadań warsztatowych w ramach przedsięwzięć związanych z aktywizacją, grantów dla seniorów oraz grantów związanych z integracją międzypokoleniową. Zastosowanie powyższego kryterium preferuje granty zakładające przeprowadzenie większej liczby warsztatów/spotkań. Wynika z analizy obszaru – mieszkańcom brakuje stałych, cyklicznych zajęć na terenie miejscowości/gminy.
Liczba dni warsztatowych	do 20 dni – 0 pkt. , 20-30 dni – 3 pkt. , powyżej 30 dni – 5 pkt. ; Kryterium odnosi się do grantów na realizację zadań warsztatowych w ramach przedsięwzięć związanych z aktywizacją, grantów dla seniorów oraz grantów związanych z integracją międzypokoleniową. Zastosowanie powyższego kryterium preferuje granty zakładające długi czas realizacji zadań. Wynika z analizy obszaru – mieszkańcom brakuje stałych, cyklicznych zajęć na terenie miejscowości/gminy.

Kryterium	Punktacja/Opis
Liczba podmiotów zaangażowanych do realizacji zadania	1 podmiot – 0 pkt. , 2-5 podmiotów – 2 pkt. , 6 i więcej podmiotów – 5 pkt. ; Kryterium odnosi się do projektów związanych z organizacją imprez i wydarzeń. Preferowane są działania wykorzystujące mocną stronę obszaru, jaką jest duża aktywność mieszkańców. Aktywność społeczna mieszkańców powinna wynikać z zaangażowania w realizację grantu opisanego miarami, np. wolontariat, praca własna.
Projekt zakłada uczestnictwo w wystawie/ targach	do 2 podmiotów – 0 pkt. , 2-5 podmiotów – 3 pkt. , powyżej 5 podmiotów – 5 pkt. ; Kryterium odnosi się do grantów, które zakładają udział w targach i wystawach. Preferowane są operacje zakładające udział w ramach jednego grantu większej liczby wystawców z obszaru LGD KwL. Pozwoli to na lepszą promocję walorów obszaru LGD oraz sprawi, że stoiska będą atrakcyjniejsze.
Liczba form promocji walorów lokalnych	1 forma – 0 pkt. , 2-3 formy – 2 pkt. , 4 i więcej form – 4 pkt. ; Kryterium preferuje projekty, które zakładają elementy promocji walorów obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”. Działania takie i ich różnicowanie znacznie wpłyną na zwiększenie rozpoznawalności walorów lokalnych. Przykładowe formy promocji walorów obszaru to: informacja odczytana na scenie podczas wydarzenia, wystawa fotografii prezentujących walory historyczne, przyrodnicze, kulturowe, ulotki, plakaty, konkursy związane z promocją walorów, quesy itp.
W skład zespołu wchodzi osoba w wieku od 15 do 35 r. lub powyżej 50 r. życia	nie – 0 pkt. , tak – 3 pkt. ; Kryterium preferuje zespoły działające w sferze kultury, których członkowie należą do jednej z grup defaworyzowanych. Kryterium jest odpowiedzią na bariery w dostępie do usług publicznych (działalność kulturalna) osób młodych oraz seniorów z terenu LGD. Bariery te zostały zgłoszone w procesie konsultacji (etap diagnozy i analizy SWOT)
Do zespołu należy	do 5 osób – 0 pkt. , 6- 10 osób – 3 pkt. , powyżej 10 osób – 5 pkt. ; Kryterium preferuje zespoły, które posiadają większą liczbę członków. Wynika z zamiaru wykorzystania silnej strony obszaru jaką jest duża aktywność społeczna mieszkańców.
Grupa posiada doświadczenie w wystąpieniach publicznych	nie – 0 pkt. , tak – 5 pkt. ; Kryterium odnosi się do grantów związanych z przyznaniem pomocy zespołom działającym w sferze kultury. Preferowane są podmioty, które posiadają doświadczenie w wystąpieniach publicznych. Jest to kryterium, które zniweluje zagrożenie jakim jest zakładanie grup artystycznych w celu otrzymania dofinansowania.
Grant zakłada oznakowanie w ramach szlaku	do 2 obiektów historycznych lub przyrodniczych – 0 pkt. , 3-5 obiektów historycznych lub przyrodniczych – 3 pkt. , więcej niż 5 obiektów historycznych lub przyrodniczych – 5 pkt. ; Kryterium preferuje projekty, które zakładają oznakowanie jak największej liczby obiektów. Wynika ono z analizy SWOT przeprowadzanej na spotkaniach konsultacyjnych- zgłoszonych przez mieszkańców słabych stronach obszaru polegających na niewystarczającym oznakowaniu ciekawych obiektów historycznych i przyrodniczych.
W ramach realizacji zadania zaplanowano zakup i montaż tablicy informującej o historii remontowanego obiektu	nie – 0 pkt. , tak – 5 pkt. ; Kryterium preferuje działania, które zakładają oprócz remontu obiektu zabytkowego zakup i montaż tablicy informującej o historii obiektu. Kryterium wynika z diagnozy obszaru – niewystarczającego oznakowania miejsc ciekawych historycznie.
Liczba obiektów, które zostaną poddane pracom konserwatorskim w ramach realizacji grantu	1 – 1 pkt. , od 2 do 5 – 3 pkt. , powyżej 5 – 5 pkt. ; Kryterium preferuje operacje, w ramach których zostanie odnowiony więcej niż jeden obiekt zabytkowy. Zastosowanie kryterium umożliwi realizację większej liczby operacji związanych z renowacją obiektów zabytkowych.
Zakłada utworzenie więcej niż 1 uzasadnionego ekonomicznie miejsca pracy	1 pełny etat – 0 pkt. , więcej niż 1 pełny etat – 3 pkt. , więcej niż 2 pełne etaty – 5 pkt. ; Kryterium wprowadza preferencję dla przedsiębiorców, którzy w ramach realizowanych zadań zamierzają utworzyć więcej niż 1 wymagany etat. Kryterium jest odpowiedzią na wysoki poziom bezrobocia oraz emigrację mieszkańców obszaru LGD, które były sygnalizowane podczas spotkań z mieszkańcami obszaru związanych z analizą SWOT. W przypadku zakładania działalności gospodarczej samozatrudnienie traktowane jest jako 1 etat.
Wysokość wnioskowanej pomocy	powyżej 200 tys. zł – 0 pkt. , 100 tys. zł – 200 tys. zł – 3 pkt. , poniżej 100 tys. zł – 5 pkt. ; Kryterium preferuje wnioskodawców, którzy wnioskują o mniejszą kwotę dofinansowania. Umożliwi to realizację większej liczby przedsięwzięć a tym samym utworzenie większej liczby miejsc pracy. Kryterium ustalono w oparciu o wyniki wywiadu kwestionariuszowego w procesie ustalania procedur i kryteriów wyboru.
Zakłada wkład własny powyżej minimalnie dopuszczalnego progu	1 pkt za każde 2% zmniejszenia poziomu dofinansowania * maksymalnie 10 pkt. ; Kryterium wprowadza preferencję dla przedsiębiorców, którzy mogą udokumentować wyższy niż minimalny wkład własny w realizację operacji, a w efekcie lepszą jakość realizowanych usług.
Status wnioskodawcy podejmującego działalność gospodarczą	osoba bezrobotna – 1 pkt , osoba niepełnosprawna – 3 pkt. , osoba do 35 r. życia lub po 50 r. życia – 5 pkt. ; Kryterium preferuje wnioskodawców o określonym statusie zawodowym. Jest odpowiedzią na analizę obszaru LGD KwL pod względem grup defaworyzowanych.

Kryterium	Punktacja/Opis
	*punktów nie sumuje się
Wykorzystanie produktów lokalnych	projekt nie zakłada działalności w oparciu o produkty lokalne – 0 pkt. , projekt wspiera handel produktami lokalnymi na obszarze LGD lub zakłada działalność w oparciu o produkty lokalne - 1 pkt. , projekt zakłada handel produktami lokalnymi poza obszarem LGD – 2 pkt. , projekt zakłada produkcję wyrobu lokalnego – 3 pkt. , projekt zakłada produkcję wyrobu lokalnego na potrzeby odbiorców spoza obszaru LGD – 5 pkt. , Kryterium preferuje wnioskodawców, którzy zakładają wykorzystanie produktów lokalnych w zakładanej lub już prowadzonej działalności. Kryterium jest odpowiedzią na słabą stronę analizy SWOT przeprowadzanej na spotkaniach konsultacyjnych – słabe wykorzystanie produktów lokalnych.
Zakres podejmowanej lub rozwijanej działalności	działalność podejmowana lub rozwijana w zakresie: produkcja i naprawa obuwia, naprawa i produkcja odzieży, fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne, usługi medyczne i/lub opiekuńcze, działalność informatyczna, naprawa sprzętu AGD/RTV/ ogrodniczego, usługi turystyczne, rekreacyjne, gastronomiczne - 5 pkt. ; Kryterium preferuje powstawanie i rozwijanie przedsiębiorstw w określonych branżach. Jest odpowiedzią na problemy społeczności lokalnej obszaru LGD KwL, które zostały zgłoszona podczas konsultacji dotyczących diagnozy i analizy SWOT- słaba dostępność do usług dla ludności (szewc, krawiec, fryzjer, naprawa sprzętu), usług medycznych i opiekuńczych.
Osiągnięcie lub wzmocnienie konkurencyjności	operacja powoduje osiągnięcie lub wzmocnienie konkurencyjności na poziomie gminy– 0 pkt. , operacja powoduje osiągnięcie lub wzmocnienie konkurencyjności na poziomie obszaru LGD – 1 pkt. , operacja powoduje osiągnięcie lub wzmocnienie konkurencyjności na poziomie województwa – 2 pkt. , operacja powoduje osiągnięcie lub wzmocnienie konkurencyjności na poziomie kraju – 3 pkt. , operacja powoduje osiągnięcie lub wzmocnienie konkurencyjności poza obszarem Polski – 5 pkt. ; Kryterium preferuje wnioskodawców, którzy planują osiągnąć lub zwiększyć konkurencyjność swojej firmy; Konkurencyjność to potencjał, możliwości oraz umiejętność danego podmiotu rynkowego do sprostania konkurencji na nowych rynkach, czyli rywalizacji ze strony innych podmiotów działających w tej samej branży na rynku. Konkurencja jest procesem za pomocą którego uczestnicy rynku dążąc do realizacji swoich celów i maksymalizacji swojej satysfakcji próbują przedstawić oferty korzystniejsze od innych ofert swoich rywali.
Wprowadzenie do oferty przedsiębiorstwa w wyniku realizacji projektu nowych lub ulepszonych produktów/usług	wprowadzenie do oferty ulepszonych produktów lub usług - 2 pkt. , wprowadzenie do oferty jednego nowego produktu lub jednej nowej usługi – 3 pkt. , wprowadzenie do oferty dwóch lub więcej produktów lub usług – 5 pkt. ; Kryterium preferuje wnioskodawców, którzy planują wprowadzić do oferty swojego przedsiębiorstwa nowe lub ulepszone produkty bądź usługi.
Miejsce prowadzonej lub podejmowanej działalności gospodarczej	gmina, w której wskaźnik przedsiębiorczości jest wyższy niż 80% dla średniej województwa lubelskiego – 0 pkt. , gmina, w której wskaźnik przedsiębiorczości jest niższy niż 80% dla średniej województwa lubelskiego – 2 pkt. ; *Dane z BDL GUS na koniec 2014 r. Kryterium preferuje powstawanie przedsiębiorstw w gminach o wartości wskaźnika przedsiębiorczości poniżej 80% dla średniej woj. lubelskiego. Stworzy szansę na zniwelowanie wewnętrznych dysproporcji obszaru LGD w rozwoju firm
Dostosowanie obiektu dla potrzeb osób niepełnosprawnych	nie – 0 pkt. , tak – 5 pkt. ; Kryterium preferuje działania inwestycyjne, które zawierają dostosowanie budowanych lub modernizowanych obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych. Kryterium związane jest z wnioskami ze spotkań konsultacyjnych oraz analizą obszaru pod względem grup defaworyzowanych, które mają znacznie utrudniony dostęp do infrastruktury społeczno-kulturalnej.
W ramach nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów zaplanowano stałą ofertę społeczno-kulturalną dla mieszkańców	nie – 0 pkt. , tak – 2 pkt. ; Kryterium odnosi się do działania związanego z budową i modernizacją miejsc spotkań mieszkańców i preferuje obiekty, w których zaplanowana została działalność społeczno-kulturalna. Wynika z analizy obszaru – mieszkańcom brakuje stałych, cyklicznych zajęć na terenie miejscowości/gminy. Punkty w ramach kryterium przyznawane będą po analizie planu działania świetlicy/miejsca spotkań.
Działania zaplanowane w obiektach będą odbywały się	1 raz w miesiącu – 0 pkt. , 1 raz w tygodniu – 3 pkt. , co najmniej 2 razy w tygodniu – 5 pkt. ; Kryterium odnosi się do działania związanego z budową i modernizacją miejsc spotkań mieszkańców i preferuje obiekty, w których zaplanowana została cykliczna działalność społeczno-kulturalna. Wynika z analizy obszaru – mieszkańcom brakuje stałych, cyklicznych zajęć na terenie miejscowości/gminy. Punkty w ramach kryterium przyznawane będą po analizie planu działania świetlicy/miejsca spotkań.
Szlak, który powstanie w wyniku realizacji	nie – 0 pkt. , tak – w obrębie 1 gminy - 5 pkt. , tak w obrębie 2 gmin i więcej – 10 pkt. ; Kryterium odnosi się do przedsięwzięć związanych z budową lub modernizacją szlaków. Preferuje ono

Kryterium	Punktacja/Opis
operacji łączy lub jest przedłużeniem już istniejącego szlaku turystycznego	inwestycje polegające na wydłużeniu szlaku lub połączeniu już istniejących. Wynika z analizy obszaru: faktu występowania wielu krótkich i rozproszonych szlaków na obszarze LGD KwL, które same w sobie nie stanowią atrakcji zarówno dla turystów jak i mieszkańców.
W ramach złożonego wniosku zaplanowano koszty związane z promocją szlaku	nie- 0 pkt. , tak – 3 pkt. ; Kryterium odnosi się do przedsięwzięć związanych z budową lub modernizacją szlaków. Preferuje ono inwestycje, które będą promowane na obszarze LGD oraz poza nim.
Długość szlaku	1-3 km – 0 pkt. , powyżej 3km, do 5 km – 3 pkt. , powyżej 5 km – 5 pkt. ; Kryterium preferuje operacje zakładające budowę dłuższych szlaków. Punkty w ramach kryterium przyznawane będą na podstawie analizy opisu projektu oraz szkiców sytuacyjnych.
Liczba obiektów, które zostaną zmodernizowane lub powstaną w ramach realizacji projektu	1 obiekt – 0 pkt. , 2-3 obiekty – 3 pkt. , więcej niż 3 obiekty – 5 pkt. ; Kryterium preferuje operacje zakładające budowę lub modernizację jak największej liczby obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych. Gwarantuje do realizację większej liczby przedsięwzięć związanych z w/w obiektami.
Inkubator Animacji Społecznej będzie świadczył usługi doradcze	2 dni w tygodniu - 0 pkt. , 3 dni w tygodniu – 1 pkt. , 5 dni w tygodniu – 15 pkt. ; Kryterium preferuje wnioskodawców, którzy zapewnią stałe doradztwo w jak największym wymiarze czasu. Kryterium wynika z analizy SWOT przeprowadzanej w gminach członkowskich – brak wsparcia merytorycznego dla organizacji społecznych.
Obszar działalności wnioskodawcy obejmuje	1 gminę obszaru LGD KwL – 0 pkt. , do 5 gmin obszaru LGD KwL – 2 pkt. , do 10 gmin obszaru LGD KwL – 5 pkt. , obszar LGD KwL – 15 pkt. ; Kryterium preferuje podmioty, które posiadają wiedzę i doświadczenie w pracy na całym obszarze LGD KwL, znają jego specyfikę oraz silne i słabe strony.
Wnioskodawca posiada co najmniej pięcioletnie doświadczenie z zakresu aktywizacji i animacji społecznej	nie – 0 pkt. , tak – 15 pkt. ; Kryterium preferuje podmioty, które zajmowały się aktywizacją i animacją społeczną, mają wiedzę i doświadczenie w tym zakresie.
Wysokość wkładu własnego wnioskodawcy	1 pkt za każdy 1% zmniejszenia poziomu dofinansowania (max. 10 pkt.); Kryterium preferuje podmioty, które zaplanowały w budżecie projektu wyższy udział środków własnych.

Procedura zmiany kryteriów wyboru:

Każdy mieszkaniec obszaru LGD „Kraina wokół Lublina” może wystąpić z wnioskiem o zmianę kryteriów wyboru projektu.

1. Wniosek powinien zawierać w szczególności pisemną propozycję zmian wraz z uzasadnieniem zmiany.
2. Wniosek składa się do Zarządu za pośrednictwem biura LGD.
3. Zarząd przekazuje wniosek Radzie do zaopiniowania na najbliższym posiedzeniu.
4. Zarząd konsultuje propozycje zmian kryteriów wyboru z lokalną społecznością poprzez ankietę internetową, która dostępna będzie co najmniej 14 dni na stronie www.krainawokollublina.pl.
5. Pozytywnie zaopiniowany przez Radę wniosek o zmianę kryteriów wyboru Zarząd przekazuje pod głosowanie Walnego Zebrania Członków najpóźniej 3 miesiące od dnia, w którym złożono wniosek o zmianę kryteriów wyboru z zastrzeżeniem punktu 6.
6. Niedopuszczalna jest zmiana kryteriów wyboru w czasie trwania procedury naboru i oceny wniosków o przyznanie pomocy w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”
7. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia zmiany kryterium wyboru projektu Biuro Stowarzyszenia przygotowuje nowe karty wyboru oraz umieszcza informację o zmianie na stronie www.krainawokollublina.pl.
8. Jeżeli wniosek o zmianę kryteriów nie otrzymał pozytywnej opinii i nie został uwzględniony, informuje się o tym podmiot wnioskujący nie później niż 6 miesięcy od dnia, w którym złożono ww. wniosek.

Innowacyjność

Działania innowacyjne zaplanowane zostały dla dwóch działań realizowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina wokół Lublina”.

W ramach działania związanego z zakładaniem i rozwojem przedsiębiorczości innowacyjność zdefiniowana została jako: wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi lub procesu produkcyjnego. Za innowacyjne uznaje się również przedsięwzięcia, które zakładają nowy sposób wykorzystania istniejących zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych lub społecznych. Za innowacyjny nie może być uznany projekt, który zakłada działania wyrównujące poziom świadczonych usług przez wnioskodawcę do firm działających na tym samym obszarze (obszar gminy bądź obszar Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina”) w tej samej branży. Innowacyjnością nie jest: zastosowanie innowacji w sytuacji, w której zastosowanie innego rozwiązania nienoszącego znamion innowacyjności, przyniosłoby taki sam rezultat i osiągnięcie celu projektu oraz sytuacja kiedy innowacyjność polega jedynie na tym, że przedmiotem zakupu jest nowa wersja seryjnego oprogramowania.

W przypadku projektów niekomercyjnych o wartości nie mniejszej niż 50 tys. zł za innowacyjne uważa się działania związane z zastosowaniem produktów, materiałów, technologii nie stosowanych do tej pory na obszarze gminy bądź LGD. Innowacyjne są również nowe sposoby użytkowania i zastosowania produktów, materiałów.

W obu przypadkach innowacyjność oceniana jest na podstawie zapisów we wniosku o przyznanie pomocy, oświadczenia wnioskodawcy oraz dodatkowych dokumentów, które świadczą o innowacyjnym charakterze operacji. Możliwa do uzyskania liczba punktów zależy od obszaru, na którym dane działanie wykazuje znamiona innowacyjności.

- projekt jest innowacyjny na obszarze gminy – 3 pkt.
- projekt jest innowacyjny na obszarze LGD KwL – 5 pkt.

Intensywność pomocy dla grup beneficjentów:

Po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami obszaru Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina”, w oparciu o ustawę o RLKS oraz rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” ustalono następującą intensywność pomocy:

- a) dla jednostek sektora finansów publicznych – 63,63% kosztów kwalifikowalnych
- b) dla wnioskodawców w ramach podejmowania działalności gospodarczej – 100%
- c) dla organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych – 95%
- d) dla podmiotów, które rozwijają działalność gospodarczą – 60%
- e) dla podmiotów, które aplikują o pomoc na utworzenie inkubatora przetwórstwa produktu lokalnego – 70%
- f) dla LGD na realizację projektu własnego – 98%

Podczas spotkań konsultacyjnych wielokrotnie podkreślany był brak środków, które organizacje społeczne oraz kościoły i związki wyznaniowe mogłyby przeznaczyć na realizację projektów. W związku z powyższym zdecydowano, że intensywność pomocy dla tych podmiotów będzie wynosiła 95%.

Intensywność pomocy dla beneficjentów prowadzących działalność gospodarczą została określona na podstawie przeprowadzonych konsultacji (Etap II Opracowanie celów i wskaźników, planu działania: panel ekspertów, badanie ankietowe).

Wysokość wsparcia dla grup beneficjentów:

- a) dla jednostek sektora finansów publicznych – w ramach grantów – 100 tys. zł w okresie realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (forma wsparcia – **refundacja**)
- b) dla wnioskodawców w ramach podejmowania działalności gospodarczej – **premia** 50 tys. zł w okresie realizacji PROW na lata 2014-2020; **premia** 75 tys. zł tylko w zakresie usług budowlanych, mechanicznych i medycznych. Z przeprowadzonej analizy wynika, że są to działalności wymagające minimalnego kapitału na poziomie 75 tys. zł umożliwiającego podjęcie działalności (zakup niezbędnego wyposażenia).
- c) dla organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych – w ramach grantów – 100 tys. zł, w ramach innych działań – do 300 tys. zł w okresie realizacji PROW na lata 2014-2020 (forma wsparcia – **dotacja**)
- d) dla podmiotów, które rozwijają działalność gospodarczą – do 300 tys. zł w okresie realizacji PROW na lata 2014-2020 (forma wsparcia – **refundacja**)
- e) dla podmiotów, które aplikują o pomoc na utworzenie inkubatora przetwórstwa produktu lokalnego – do 500 tys. zł w okresie realizacji PROW na lata 2014-2020 (forma wsparcia – **refundacja**)

Kwoty i limity pomocy dla beneficjentów są zgodne z § 15 rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

Wysokość wsparcia dla grup beneficjentów była konsultowana podczas Etapu II Określanie celów i wskaźników oraz opracowanie planu działania: panel ekspertów, badanie ankietowe, budżet partycypacyjny, mapping, badanie ankietowe, wywiad kwestionariuszowy.

Rozdział VII. Plan działania

Plan działania jest ściśle skorelowany ze zdefiniowanymi celami i wskaźnikami ich osiągania. Zaplanowane przedsięwzięcia zostały skonsultowane z przedstawicielami wszystkich sektorów: publicznego, gospodarczego, społecznego, w tym mieszkańców obszaru LGD. Pozwoliło to na precyzyjne określenie planowanych do osiągnięcia efektów poszczególnych działań oraz czasu ich realizacji. Plan działania składa się z 4 tabel – oddzielnych dla każdego celu ogólnego. Wyodrębniono w nim wszystkie planowane do realizacji przedsięwzięcia oraz podano czas ich realizacji, zaplanowano kwotę oraz zakres działania w ramach PROW. W/w dokument stanowi załącznik nr 3 do LSR. Natomiast poniżej został zamieszczony budżet celów szczegółowych w podziale czasowym.

Tabela 18. Budżet celów szczegółowych LSR.

	2016-2018	2019-2021	2022-2023	RAZEM 2016-2023
razem:	13 281 050 zł	4 940 050 zł	748 900 zł	18 970 000 zł
Razem cel szczegółowy 1.1	138 000 zł	72 000 zł	0 zł	210 000 zł
Razem cel szczegółowy 1.2	344 000 zł	396 000 zł	0 zł	740 000 zł
Razem cel szczegółowy 1.3	2 190 000 zł	0 zł	0 zł	2 190 000 zł
Razem cel szczegółowy 1.4	39 550 zł	39 550 zł	26 000 zł	105 100 zł
Razem cel szczegółowy 1.5	100 000 zł	0 zł	0 zł	100 000 zł
razem:	2 811 550 zł	507 550 zł	26 000 zł	3 345 100 zł
Razem cel szczegółowy 2.1	2 715 000 zł	855 000 zł	0 zł	3 570 000 zł
Razem cel szczegółowy 2.2	1 282 500 zł	217 500 zł	0 zł	1 500 000 zł
razem:	3 997 500 zł	1 072 500 zł	0 zł	5 070 000 zł
Razem cel szczegółowy 3.1	1 550 000 zł	950 000 zł	0 zł	2 500 000 zł
Razem cel szczegółowy 3.2	3 010 000 zł	1 500 000 zł	0 zł	4 510 000 zł
Razem cel szczegółowy 3.3	1 000 000 zł	0 zł	0 zł	1 000 000 zł
razem:	5 560 000 zł	2 450 000 zł	0 zł	8 010 000 zł
Razem cel szczegółowy 4.1	912 000 zł	910 000 zł	722 900 zł	2 544 900 zł
razem:	912 000 zł	910 000 zł	722 900 zł	2 544 900 zł

Rozdział VIII. Budżet LSR

Łączna wysokość wsparcia została określona na poziomie 18 970 000 zł. Kwotę tą stanowią środki zaplanowane na realizację LSR w wysokości 16.000.000 zł (84% budżetu), środki zaplanowane na realizację projektów współpracy z innymi LGD w wysokości 320.000 zł (2% budżetu), środki na koszty bieżące 2 544 900 zł (13%) oraz aktywizacja 105 100 zł (1%). Budżet LSR wskazuje także na Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) jako wiodący, a tym samym na PROW 2014-2020 jako na podstawowe źródło finansowania działań określonych w Strategii (jednofunduszowość). Zgodnie z wymogami PROW 2014-2020, ponad 50% budżetu LSR przeznaczone jest na przedsięwzięcia związane z tworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy.

Budżet został skonstruowany w taki sposób, aby każdy z zakładanych celów szczegółowych mógł być zrealizowany za pomocą określonych sposobów, tj. wdrażania LSR, projektów współpracy, kosztów bieżących lub aktywizacji. Sposoby realizacji zostały zdefiniowane w wyniku procesu partycypacji społecznej, jak również podział środków będących w dyspozycji LGD również został alokowany w procesie ścisłych konsultacji.

Szczegółowy budżet w formie tabelarycznej, przedstawiający dodatkowo powiązania pomiędzy planem działania, a celami i przedsięwzięciami stanowi załącznik nr 2 do LSR.

Rozdział IX. Plan komunikacji

W celu diagnozy potrzeb mieszkańców dotyczących komunikacji przeprowadzono: ankiety, spotkanie zespołu roboczego, spotkanie fokusowe oraz konsultacje pisemne. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że dla mieszkańców najważniejszy jest dostęp do informacji o bieżących działaniach LGD (62,9% badanych) oraz do informacji o możliwościach finansowania projektów za pośrednictwem LGD (41,2% badanych). Za mniej ważne uznano informacje o możliwości finansowania projektów ze źródeł zewnętrznych, o zrealizowanych projektach czy na temat wydarzeń na terenie gmin członkowskich (odpowiednio 21,6%, 12,4% 25,8% badanych). Z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że najważniejszym kanałem przekazywania informacji jest strona internetowa i portale społecznościowe (63,6% badanych). Na kolejnych miejscach badani wskazywali: informacje przekazywane podczas spotkań, warsztatów, konferencji; informacje przekazywane w biurze (doradztwo indywidualne, rozmowa telefoniczna, email); materiały drukowane: broszury, ulotki, plakaty; newsletter, mailing (odpowiednio 20,4%, 19,1%, 17%, 3; 16,7%). Te rekomendacje i oczekiwania społeczności lokalnej stały się podstawą do zaprojektowanego przez LGD Planu komunikacji oraz do wskazania jego głównych celów i przypisania im oczekiwanych przez potencjalnych beneficjentów środków przekazu.

W procesie komunikacji zidentyfikowano następujące kluczowe grupy odbiorców:

- osoby prowadzące działalność gospodarczą lub planujące założyć działalność gospodarczą,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- organizacje pożytku publicznego, kościoły i związki wyznaniowe, stowarzyszenia, fundacje i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

To właśnie w podziale na te grupy – dla zachowania przejrzystości planu komunikacji – opracowano załącznik nr 3 do LSR. Zakłada się, że wyniku realizacji zaplanowanych działań komunikacyjnych nastąpi przede wszystkim:

- wzrost wiedzy grup docelowych na temat możliwości uzyskania wsparcia oraz zakresu pomocy w przygotowaniu, realizacji oraz rozliczaniu projektów dofinansowanych w ramach LSR,
- wzrost świadomości i wiedzy grup docelowych na temat korzyści płynących z uzyskanego wsparcia w ramach LSR,
- wzrost rozpoznawalności LGD jako podmiotu mającego realny wpływ na kształt i kierunek rozwoju społecznego obszaru.

Rozdział X. Zintegrowanie

10.1. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów i branż działalności gospodarczej

LSR LGD „Kraina wokół Lublina” posiada wyraźnie **zintegrowany charakter**. Z jednej strony w LSR znajduje się cel szczegółowy 2.2. „*Popularyzacja walorów rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych*”, w ramach którego realizowane przedsięwzięcia w sposób spójny i kompleksowy, z użyciem różnych metod i zaangażowaniem różnych sektorów i partnerów, adresują zidentyfikowaną w analizie SWOT potrzebę, zapewniając odpowiednią sekwencję interwencji planowanych do przeprowadzenia w ramach realizacji LSR. Cel szczegółowy odpowiada na zidentyfikowany na etapie analizy i diagnozy problem „niewystarczająca promocja walorów oraz produktów regionalnych i tradycyjnych”, którego skutkiem jest problem kluczowy „Niewykorzystany potencjał rekreacyjno-wypoczynkowy” (przeformułowany na cel ogólny nr 2). Cel 2.2. zakłada realizację 6 powiązanych ze sobą i spójnych przedsięwzięć: 2.2.1 Udział w targach i wystawach, 2.2.2 Imprezy i wydarzenia promujące walory historyczne, kulturowe oraz produkty regionalne i tradycyjne, 2.2.3 Zespoły i zorganizowane grupy działające w sferze kultury, 2.2.4 Oznakowanie miejsc atrakcyjnych historycznie, kulturowo, przyrodniczo, 2.2.5 Renowacja zabytków poza obiektami budowlanymi, 2.2.6 Utworzenie szlaku kulinarnego. Logika przedsięwzięć została zaplanowana w ten sposób aby na zasadzie synergii zmaksymalizować efekty wynikające z realizacji poszczególnych działań. Udział w targach może bowiem się przełożyć bezpośrednio na wzrost atrakcyjności imprez i wydarzeń, podczas których zespoły działające w sferze kultury mogą prezentować swoją działalność, a oznakowanie miejsc i renowacja zabytków przekłada się bezpośrednio na promocję walorów historycznych i kulturowych, które z kolei są ściśle powiązane z celem 2.1. Szlak kulinarny natomiast „spina” różne elementy i produkty powstałe w wyniku realizacji poszczególnych przedsięwzięć w ramach celu 2.2. Wsparcie jest udzielane zarówno w postaci projektów grantowych, jak i projektu współpracy. Ten cel **integruje wszystkie sektory**: publiczny, gospodarczy i społeczny, bowiem jako grupy docelowe przedsięwzięć wskazane są: organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, przedsiębiorcy, turyści, władze lokalne, mieszkańcy obszaru LSR, zespoły i zorganizowane grupy działające w sferze kultury.

W przypadku celu 2.2 następuje **integracja podmiotów różnych sektorów/branż działalności gospodarczej**, bowiem np. na utworzeniu szlaku kulinarnego mogą bezpośrednio skorzystać: gastronomia, hotelarstwo, agroturystyka, marketing (promocja), branża rolno-spożywcza, szeroko pojęty sektor biogospodarki, ale również wzorniczy (tworzenie designu opakowań, produktów itd.), ubezpieczeniowy oraz edukacyjny i szkoleniowy (organizowanie szkoleń, warsztatów, pokazów).

W ramach celu 2.1 „*Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności*” cele szczegółowe 2.1.1 i 2.1.2 wprost odwołują się do zintegrowania, zarówno w wymiarze **obszaru** (przedsięwzięcia zapewnią swoim zasięgiem cały obszar LSR – kryteria premiuje tworzenie sieci szlaków) jak i **endogenicznych zasobów** (kryteria premiuje łączenie obiektów, miejsc, atrakcji itd.).

Generalnie całość LSR uwzględnia udział w realizacji poszczególnych przedsięwzięć wszystkich sektorów, które miały kluczowy wpływ na opracowanie LSR (szczegółowy opis w Rozdziale II). W LSR zaplanowano podejście mające na celu ułatwienie łączenia różnych sektorowych i dziedzinowych interwencji (**integracja pozioma**; maksymalizacja efektu synergii), poprzez sieciowanie producentów, przetwórców, dostawców, np. szlak kulinarny (2.2.6) i Inkubator Przetwórstwa Produktu Lokalnego (3.3.1). Ale również widoczne w celi ogólnym 3, a w szczególności w celach szczegółowych 3.3.1 i 3.3.2 widoczne jest wspieranie silniejszych powiązań i koordynacji działań podejmowanych przez podmioty na różnych szczeblach zarządzania (**integracja pionowa**), poprzez skrócenie łańcuchów dostaw związanego z wprowadzeniem na rynek nowych i ulepszonych produktów i usług, a także wprowadzaniem ich na nowe rynki. Zbuduje to nową sieć podaży-popytu, doprowadzi do szybszej i skuteczniejszej współpracy kooperantów, bowiem logika kreacji efektywnych modeli biznesowych wskazuje właśnie na takie rozwiązania.

Logika planowania LSR widocznie ukazuje powiązanie obszarów o kluczowych problemach z obszarami głównych szans. Zintegrowanie w tym podejściu w sposób jednoznaczny ukazuje rysunek 3 na stronie 42. Całość planowania LSR jest również nastawiona na maksymalizację korzyści wynikających z położenia blisko stolicy województwa – co znajduje wyrażne potwierdzenie w diagnozie i analizie SWOT.

Integracja zasobów. Zintegrowany charakter LSR pozwala na wykorzystanie endogenicznego potencjału obszaru (zdefiniowanego wprost jako jeden z atutów w SWOT), jego zasobów i wiedzy. Są to zasoby: historyczne, kulturowe, przyrodnicze oraz produkty regionalne i tradycyjne. Zgodnie z przyjętą logiką planowania strategicznego wynikającą z analizy SWOT/TOWS skupiono się na rozwiązywaniu problemów, ale komplementarność i zintegrowany charakter LGD poprzez interwencje w obszary problemowe wprost przekłada się na wzmocnienie atutów. Korelacja ta została opisana w rozdziale IV.

10.2. Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami

Cele LSR	Strategia Rozwoju Powiatu Lubelskiego na lata 2007-2015	Regionalny Program Operacyjny Woj. Lubelskiego na lata 2014-2020	Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Regionalna Strategia Innowacji Woj. Lubelskiego do 2020 roku	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego 2020 Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia ZIT Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego
Cel ogólny 1. Zwiększenie integracji społeczno-kulturalnej mieszkańców, w tym osób starszych z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	Priorytet 3: Poprawa jakości kapitału ludzkiego i społecznego w powiecie. 3.1.Podniesienie poziomu wykształcenia i wiedzy mieszkańców powiatu. 3.2.Rozwój kultury i kapitału społecznego w powiecie	Cel tematyczny 9 promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją. Cel tematyczny 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.	Cel operacyjny 5: Wzrost potencjału instytucji publicznych oraz rozwój aktywności i współpracy instytucji publicznych i niepublicznych działających w obszarze pomocy społecznej i integracji społecznej		Cel szczegółowy 2: Wydlużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych. Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Priorytet rozwojowy nr 3 (wymiar horyzontalny - wspierający integrację terytorialną i tematyczną): Przyspieszenie zrównoważonego rozwoju z uwzględnieniem rewitalizacji społecznej oraz TIK w LOF
Cel ogólny 2. Rozwój potencjału rekreacyjno-wypoczynkowego poprzez realizację zintegrowanych działań z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	Priorytet 1: Zwiększenie konkurencyjności lokalnej gospodarki 1.3.Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność turystyczną powiatu Priorytet 4: Poprawa bezpieczeństwa publicznego oraz ograniczenie wykluczenia społecznego	Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami				Priorytet rozwojowy nr 2 (wymiar wertykalny): Poprawa mobilności transportowej, niskoemisyjności oraz zachowanie i promowanie dziedzictwa naturalnego w LOF.
Cel ogólny 3. Rozwój gospodarczy obszaru z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	Priorytet 1: Zwiększenie konkurencyjności lokalnej gospodarki 1.2 Tworzenie warunków do inwestowania, rozwoju usług i osadnictwa podmiejskiego Priorytet 2: Wzrost poziomu zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców powiatu.	Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników. Cel tematyczny 4 Wspierani przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	Cel główny: Wzrost zatrudnienia i ograniczenie poziomu ubóstwa w województwie lubelskim do 2020 roku	Priorytet 1: Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji, zwłaszcza w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji.	Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia. Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	Priorytet rozwojowy nr 1 (wymiar wertykalny): Podniesienie poziomu i dostępności edukacji, rynku pracy oraz innowacyjności w LOF

Rozdział XI. Monitoring i ewaluacja

MONITORING LSR jest procesem systematycznego i ciągłego zbierania oraz analizowania informacji na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji LSR w aspektach rzeczowym i finansowym. Monitoring finansowy polega na śledzeniu wydatkowania środków, natomiast rzeczowy obejmuje analizę stopnia osiągania mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii. Proces ten służy dostarczaniu informacji dla celów kontroli, zarządzania i podejmowania decyzji w sprawie realizacji i aktualizacji strategii. Monitoring pokazuje wszystkim wiarygodne, rzetelne informacje o stanie zaawansowania prac, postępach, uchybieniach zmianach, czy też zaniechaniach wraz z przyczynami i uzasadnieniem takiego stanu rzeczy. **Proces monitoringu LSR w ramach PROW na lata 2014-2020 będzie wspierany narzędziami informatycznymi pozwalającymi znacznie usprawnić pracę osób monitorujących.** Opisany jest w procedurze monitoringu (załącznik nr 2).

EWALUACJA LSR jest systematycznym badaniem wartości i cech jej wdrażania w celu uzyskania odpowiedzi na pytanie główne czy zostały osiągnięte zamierzone cele oraz na ustalenie związków pomiędzy podjętymi działaniami, a uzyskanymi efektami, zwłaszcza w ujęciu średnio i długookresowym. Komisja Europejska stosuje i rekomenduje w procesie ewaluacji następujące kryteria: trafność/adekwatność/ odpowiedniość, efektywność/ wydajność, skuteczność, użyteczność i trwałość.

LGD zamierza przeprowadzać ewaluację systematycznie (**on-going**). **Co dwa lata** LGD będzie poddawać ewaluacji także swoje funkcjonowanie na obszarze. Oceniana będzie współpraca w środowisku oraz z innymi LGD. Sposób przeprowadzania ewaluacji opisany jest szczegółowo w procedurze ewaluacji (załącznik nr 2) i zawiera opis badania celów, sposoby zbierania informacji, terminy częściowe oraz wskazuje odbiorców ewaluacji i przyjęcia raportu.

Cel badania: Głównym celem ewaluacji jest ocena wpływu działalności LGD i realizacji LSR na funkcjonowanie i rozwój społeczności lokalnej.

Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR:	Działalność biura:	Funkcjonowanie partnerstwa:
stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur	efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, ocena pracowników, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu	jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji

Zakres podmiotowy badania

Pracownicy i kierownictwo biura, członkowie LGD, Zarząd LGD, beneficjenci operacji, wnioskodawcy, którzy nie uzyskali dofinansowania, organizacje pozarządowe, mieszkańcy.

Stosowane kryteria ewaluacyjne

Kryterium **skuteczności** bezpośrednio pozwoli ocenić, na ile skuteczne są działania w zakresie osiągania celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**. Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

Przeprowadzenie badania wymaga zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonaniu ich analizy, a następnie wypracowaniu rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe będzie zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym planowana jest realizacja badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja zostanie zastosowana odnośnie:

- źródeł danych: przeanalizowane będą zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane wywołane pochodzące ze wcześniejszych badań; dane zastaną uzupełnione danymi pierwotnymi.

- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoli na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoli też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja zostanie przeprowadzona przez pracowników biura oraz zespół ewaluacyjny, co pozwoli uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień. Poza tym zastosowany zostanie partycypacyjny model badania, którego idea jest jak najszerze zaangażowanie społeczności zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W zależności od zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne będzie zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostaną co najmniej 3 z poniższych metod lub technik badawczych:

- Analiza danych zastanych (desk research) - to zbieranie i analiza danych zastanych, zgromadzonych w ramach innych działań lub pozyskanych bez aktywnego działania badawczego;
- Ankieta CAWI - to badanie metodą kwestionariuszową z zastosowaniem ankiety internetowej możliwej do wypełnienia ze strony internetowej lub wysłanej na adres mailowy respondenta. Ta druga możliwość zapewnia większą kontrolę, wiarygodność i może być stosowana w ewaluacji;
- Wywiady IDI (indywidualne, również przez telefon) - pozwalają na uzyskanie pogłębionych informacji dotyczących nie tylko faktów, ale również interpretacji zjawisk, motywacji czy emocji;
- Wywiady FGI (zogniskowane wywiady grupowe) - to wersja grupowa pogłębionych wywiadów indywidualnych, dzięki którym uzyskujemy skumulowany efekt informacyjny, dzięki procesom grupowym możemy pozyskać zobiektywizowane wyniki;

Procedury monitoringu i ewaluacji

Zarząd powoływać będzie zespół ewaluacyjny, inny w składzie od Komisji Rewizyjnej, od której oczekuje się wypełnienia standardowych obowiązków organu nadzorczego organizacji. Zespół ewaluacyjny ma za zadanie:

- opracowanie zasad szczegółowych prowadzenia monitoringu i ewaluacji,
- opracowanie (zlecenie opracowania) narzędzi badawczych,
- organizację i realizację badań ewaluacyjnych,
- opracowanie wyników badań oraz przedstawienie raportu z badań,
- przedstawienie rekomendacji oraz nadzór nad wdrożeniem rekomendacji,
- prowadzenie dokumentacji i archiwizacji materiałów ewaluacyjnych.

Zespół ewaluacyjny będzie upoważniony do zastosowania odpowiednich instrumentów ewaluacyjnych, o ile okaże się to zasadne, włącznie z koniecznością wyasygnowania odpowiednich środków na ten cel.

Zespół ewaluacyjny swoje uwagi i wnioski prezentuje na Walnym Zebraniu Członków. Uczestnicy Zebrania, po dyskusji, podejmują uchwałę w sprawie ich wykorzystania do aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, usprawnienia pracy Biura LGD, jak i funkcjonowania całego partnerstwa.

Załącznikiem do procedury jest tabela, w której na podstawie zakresu przedmiotowego opisany jest sposób wykonywania monitoringu i ewaluacji według poniższych pytań:

CO SIĘ BADA?	KTO WYKONUJE?	JAK SIĘ WYKONUJE?	KIEDY?	OCENA
--------------	---------------	-------------------	--------	-------

Rozdział XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Na podstawie art. 47 i 49 oraz art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.), LGD „Kraina wokół Lublina” w dniu 20 listopada 2015 r. zwróciła się do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie z wnioskiem (znak pisma KwL-K-55/15) o uzgodnienie stwierdzenia potrzeby lub braku potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina”.

We wniosku przedstawiono analizę LSR pod kątem zapisów art. 49 ww. ustawy. W analizie tej opisano:

1. charakter działań przewidzianych w dokumentach, w tym:

- stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć,
- powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach,
- przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska,
- powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska.

2. rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, w tym:

- prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań,

- prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub trans granicznych,
- prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska.

3. **cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko**, w tym:

- obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu,
- formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020 **nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko**. Zapisy LSR nie wyznaczają również ram dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w związku z czym LSR **nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** w rozumieniu przepisów rzeczony ustawy.

OPINIA REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W LUBLINIE

W odpowiedzi na przedstawiony wniosek, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska Lublinie, w piśmie nr WOOS.410.154.2015.MH z dnia 18 grudnia 2015 roku stwierdził, że dla projektu Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina” nie ma zastosowania art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.) dotyczący konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Wykaz wykorzystanej literatury

- Badania ankietowe gmin członkowskich LGD wykonane w połowie 2015 roku.
- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.
- Hamrol A., Mantura W., *Zarządzanie jakością. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Imiela T., *Próba oceny pozycji strategicznej i koncepcja strategii dla dużej elektrowni na przykładzie elektrowni Bełchatów II. Rozdział IV: Metody analizy strategicznej, jako narzędzia oceny i formułowania strategii*, Łódź 2000.
- Obłój K., *Strategia organizacji*, PWE, Warszawa 1998.
- Powiatowy Urząd Pracy w Lublinie, *Raport z monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie lubelskim za 2013 rok*, Lublin marzec 2014.
- *Programy Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego*, Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie.
- Szromek A., *Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Gliwice 2011.
- *Turystyka w Województwie Lubelskim w 2013 roku*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2013.
- *Województwo Lubelskie – podregiony, powiaty, gminy*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2013.
- *Zarządzanie jakością*, pod red. Ładońskiego W. i Szołtysek K., Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2008.

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1: Procedura aktualizacji LSR

PROCEDURA AKTUALIZACJI LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU DLA OBSZARU LGD "KRAINA WOKÓŁ LUBLINA" W PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ 2014-2020

Proces aktualizacji LSR

1. Aktualizacja LSR to proces, który ma na celu wprowadzenie koniecznych zmian, w tym działań naprawczych.
2. LSR wymaga aktualizacji w szczególności:
 - 1) w kontekście dokonania zmian:
 - a) statutu lub innych dokumentów Stowarzyszenia, jeśli skutkują one dezaktualizacją zapisów zawartych w LSR;
 - b) kryteriów oceny lub procedur, wpływających na treści zawarte w LSR;
 - c) aktualizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 lub innych przepisów prawa regulujących kwestie opisane w LSR;
 - 2) w efekcie prowadzonego monitoringu i ewaluacji w zakresie: celów i przedsięwzięć, wskaźników, planu działania, planu komunikacji, budżetu LSR – również w wypadku zmian wartości budżetu, wynikających z decyzji Samorządu Województwa Lubelskiego.
 - 3) na wniosek mieszkańca obszaru objętego LSR
3. Proces aktualizacji LSR inicjuje Zarząd.

4. Zarząd, we współpracy z Biurem LGD, organizuje proces aktualizacji LSR tj.:
 - 1) dookreśla zakres i brzmienie proponowanych zmian;
 - 2) określa metody angażowania społeczności lokalnej w proces aktualizacji strategii, wśród których znaleźć się mogą w szczególności:
 - a) zamieszczenie na stronach internetowych LGD proponowanych zmian w zapisach LSR wraz z uzasadnieniem i określeniem minimum 14-dniowego terminu na zgłaszanie uwag i propozycji,
 - b) ogłoszenie konsultacji pisemnych, w których zainteresowani partnerzy społeczni mogą przygotować pisemne odpowiedzi (komentarze, uwagi) do propozycji zmian zapisów LSR, zamieszczonych na stronie internetowej LGD, przedłożonych do wglądu w biurze oraz podczas ewentualnych spotkań,
 - c) organizację minimum jednego spotkania konsultacyjnego dla interesariuszy LSR (przedstawicieli grup defaworyzowanych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, samorządów), podczas którego będą oni mogli zapoznać się z proponowanymi zmianami i przedstawić swoje opinie,
 - d) przesyłanie do wszystkich beneficjentów działań oraz uczestników spotkań informacyjnych, informacji mailowej o planowanych do wprowadzenia zmianach wraz ze wskazaniem możliwości zgłaszania uwag oraz podaniem terminu ich zgłaszania,
5. W efekcie prowadzonych działań partycypacyjnych, dających jak najpełniejszą odpowiedź na potrzeby i preferencje społeczności lokalnej obszaru LGD, Biuro LGD sporządza zestawienie uwag i rekomendacji. Zestawienie opracowywane jest w formie tabelarycznej i uwzględnia treść propozycji, zgłaszającego, rekomendacje Zarządu, uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub odroczenia włączenia propozycji do LSR.
6. Po zakończeniu konsultacji społecznych Zarząd opracowuje końcową wersję propozycji zmian w LSR, którą przekazuje pod obrady Walnego Zebrania wraz z zestawieniem tabelarycznym, o którym mowa w ust. 5.
7. Walne Zebranie Członków, podejmując stosowną uchwałę, ostatecznie określa i zatwierdza zmiany w LSR z zastrzeżeniem §19 ust. 3 pkt. 9 Statutu Stowarzyszenia.

Załącznik nr 2: Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu

CO SIĘ BADA?	KTO WYKONUJE?	JAK SIĘ WYKONUJE?	KIEDY?	OCENA
Monitoring				
- Wskaźniki realizacji LSR - Budżet LGD - Harmonogram ogłaszania konkursów - Funkcjonowanie partnerstwa LGD - Funkcjonowanie biura i ocena pracowników - Realizacja planu komunikacji	Pracownicy biura LGD	Dane zebrane z przeprowadzonych konkursów, Rejestr danych, Ankiety CAWI z beneficjentami i wnioskodawcami	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźników Stopień wykorzystania funduszy Wysokość zakontraktowanych środków Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem Liczba zmian harmonogramu Liczba członków LGD Liczba uchwał Liczba zmian w LSR Liczba odwołań od oceny operacji Wyniki oceny okresowej pracowników Liczba szkoleń Liczba innowacji w działalności biura Liczba udzielonych animacji i doradztwa Liczba działań zrealizowanych w ramach planu komunikacji
Ewaluacja procesu realizacji LSR				
- Stopień realizacji celów - Stopień realizacji budżetu - Jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur - Oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny - Jakość procesu partycypacji	Pracownicy biura LGD (ocena własna) Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej (ocena zewnętrzna)	Analiza dokumentów z monitoringu Wywiady IDI z kierownictwem LGD i pracownikami biura Wywiady FGI z przedstawicielami organizacji pozarządowych	Po 2 latach od zatwierdzenia LSR oraz na zakończenie okresu programowania (za całość okresu programowania)	Stopień realizacji poszczególnych celów Stopień realizacji budżetu Zgodność z harmonogramem ogłaszania konkursów Znajomość efektów realizacji LSR na obszarze wsparcia Społeczny odbiór realizacji LSR Społeczna ocena jakości kryteriów i procedur Klarowność i zrozumiałość kryteriów i procedur Sprawiedliwość kryteriów i procedur Stopień odczuwania rozwoju lokalnego Wyznaczniki rozwoju lokalnego

CO SIĘ BADA?	KTO WYKONUJE?	JAK SIĘ WYKONUJE?	KIEDY?	OCENA
• Bariery realizacji LSR • Realizacja planu komunikacji i zaplanowanych do osiągnięcia w nim wskaźników		Ankiety CAWI ze wszystkimi grupami interesariuszy		Znajomość efektów realizacji LSR Trwałość skutków wsparcia Użyteczność niematerialnych form wsparcia Znajomość działań LGD Intensywność działań partycypacyjnych Efektywność oddziaływania społecznego na decyzje podejmowane w LGD Poziom kapitału społecznego i efektywność działań wspomagających budowanie tego kapitału Skala niezrealizowanych projektów (analiza kontrfaktyczna) Wpływ warunków zewnętrznych na realizację LSR Wpływ efektywności działania biura na realizację LSR Wpływ planu komunikacji i zaplanowanych do osiągnięcia w nim wskaźników na realizację LSR
Ewaluacja funkcjonowania partnerstwa LGD				
• Działania strategiczne • Organizacja funkcjonowania partnerstwa	Pracownicy biura LGD (ocena własna) Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej (ocena zewnętrzna)	Analiza dokumentów z monitoringu Wywiady IDI z kierownictwem LGD i pracownikami biura Ankiety CAWI ze wszystkimi interesariuszami Zogniskowany wywiad grupowy z beneficjentami i wnioskodawcami	Po 2 latach od zatwierdzenia LSR oraz na zakończenie okresu programowania (za całość okresu programowania)	Skuteczność podejmowanych działań Efektywność podejmowanej współpracy na poziomie regionalnym i ponadregionalnym Sprawność reakcji na zmiany sytuacji zewnętrznej i wewnętrznej (zmiany w LSR) Jakość współpracy w ramach partnerstwa Sprawność i jakość podejmowanych uchwał Skuteczność nadzoru nad biurem LGD
Ewaluacja funkcjonowania biura LGD				
• Przebieg konkursów • Komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna (w tym plan komunikacji) • Działania pracowników • Animacja i doradztwo	Pracownicy biura LGD (ocena własna) Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej (ocena zewnętrzna)	Analiza dokumentów z monitoringu Wywiady IDI z kierownictwem LGD i pracownikami biura Ankiety CAWI z beneficjentami i wnioskodawcami Zogniskowany wywiad grupowy z beneficjentami i wnioskodawcami	Po 2 latach od zatwierdzenia LSR oraz na zakończenie okresu programowania (za całość okresu programowania)	Realizacja LSR zgodnie z harmonogramem Realizacja LSR zgodnie z budżetem Sprawność realizacji procedur Jakość organizacji posiedzeń Rady Jakość przepływu informacji Skuteczność działań informacyjnych Skuteczność działań promocyjnych Skuteczność ustanowionych kanałów komunikacji ze społecznością Stopień aktywizacji społeczności do wyrażania informacji zwrotnych Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie Uczestnictwo w posiedzeniach Jakość świadczonych usług Organizacja i przestrzeganie zasad ochrony danych osobowych, procesy archiwizacji i monitoringu Aktywność w zakresie animacji Skuteczność doradztwa Społeczny odbiór działań doradczych

Załącznik nr 3: Plan działania

Cel ogólny nr 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1.1													PROW/ RPO	
Przedsięwzięcie 1.1.1	liczba warsztatów/szkoleń dla animatorów i liderów	7 sztuki	70,00	56 000	3 sztuki	100	24 000	-	-	0	10 sztuk	80 000	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.1.2	liczba seminariów wymiany doświadczeń pomiędzy organizacjami pozarządowymi	2 sztuki	40,00	32 000	3 sztuki	100	48 000	-	-	0	5 sztuk	80 000		Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.1.3	liczba udzielonych porad/szkoleń	200 sztuk	100	50 000	-	-	0	-	-	0	200 sztuk	50 000		Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.1				138 000			72 000			0		210 000		
Wskaźnik rezultatu 1.1		370 osób	90,00		180 osób	100		-	-		550 osób			
Cel szczegółowy 1.2														

Cel ogólny nr 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Przedsięwzięcie 1.2.1	liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń	10 sztuk	40,00	200 000	15 sztuk	100	300 000	-	-	0	25 sztuk	500 000	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.2.2	liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń dla osób w wieku 50+	9 sztuk	60	144 000	6 sztuk	100	96 000	-	-	0	15 sztuk	240 000		Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.2				344 000			396 000			0		740 000		
Wskaźnik rezultatu 1.2		380 osób	47,50		420 osób	100		-	-		800			
Cel szczegółowy 1.3														
Przedsięwzięcie 1.3.1	liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	13 sztuk	100	2 190 000	-	-	0	-	-	0	13 sztuk	2 190 000	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.3				2 190 000			0			0		2 190 000		
Wskaźnik rezultatu 1.3		5 sztuk	100		-	-		-	-		5 sztuk			
		500 osób	100		-	-		-	-		500 osób			
Cel szczegółowy 1.4														

Cel ogólny nr 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Przedsięwzięcie 1.4.1	liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	75 sztuk	50,00	15 550	75 sztuk	100	15 550	-	-	0	150 sztuk	31 100	PROW	Koszty bieżące i aktywizacja
Przedsięwzięcie 1.4.2	liczba przeprowadzonych działań animacyjnych	2 sztuki	33,33	24 000	2 sztuki	66,67	24 000	2 sztuki	100	26 000	6 sztuk	74 000		Koszty bieżące i aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.4				39 550			39 550			26 000				
Wskaźnik rezultatu 1.4		675 osób	45,00		675 osób	90,00		150 osób	100		1500 osób			
		900 osób	45,00		900 osób	90,00		200 osób	100		2000 osób			
Cel szczegółowy 1.5														
Przedsięwzięcie 1.5.1	Liczba międzynarodowych projektów współpracy	1 sztuka	100	100 000	-	-	0	-	-	0	1 sztuka	100 000	PROW	Wdrażanie projektów współpracy
Razem cel szczegółowy 1.5				100 000			0			0				
Wskaźnik rezultatu 1.5		50 sztuk	100		-	-		-	-		50 sztuk			
Razem cel ogólny 1				2 811 550			507 550			26 000				

Cel ogólny nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 2.1													PROW/ RPO	
Przedsięwzięcie 2.1.1	liczba nowych i zmodernizowanych szlaków turystycznych	2 sztuki	100	150 000	-	-	0	-	-	0	2 sztuki	150 000	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.1.2	liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe	30 sztuk	75,00	2 565 000	10 sztuk	100	855 000	-	-	0	40 sztuk	3 420 000		Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.1				2 715 000			855 000			0				
Wskaźnik rezultatu 2.1		3500 osób	100		1000 osób	100					4500 osób	3 570 000		
		7 sztuk	70,00		3 sztuki	100		-	-		10 sztuk			
Cel szczegółowy 2.2														
Przedsięwzięcie 2.2.1	liczba targów i wystaw, na których promowany był obszar LGD KwL	3 sztuki	100	80 000	-	-	0	-	-	0	3 sztuki	80 000	PROW	Realizacja LSR

Cel ogólny nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Przedsięwzięcie 2.2.2	liczba zorganizowanych imprez	16 sztuk	100,00	500 000	-	-	0	-	-	0	16 sztuk	500 000		Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2.3	liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	10 sztuk	62,50	312 500	6 sztuk	100	187 500	-	-	0	16 sztuk	500 000		Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2.4	liczba oznakowanych miejsc	25 sztuk	100	100 000	-	-	0	-	-	0	25 sztuk	100 000		Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2.5	liczba zabytków po renowacji	7 sztuk	70,00	70 000	3 sztuki	100	30 000	-	-	0	10 sztuk	100 000		Realizacja LSR

Cel ogólny nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Przedsięwzięcie 2.2.6	liczba szlaków kulinarnych	1 sztuka	100	220 000	-	-	0	-	-	0	1 sztuka	220 000		Wdrażanie projektów współpracy
Razem cel szczegółowy 2.2				1 282 500			217 500			0		1 500 000		
Wskaźnik rezultatu 2.2		14500	96,67		500	100		0	0		15000 osób			
Razem cel ogólny 2				3 997 500			1 072 500			0		5 070 000		

Cel ogólny nr 3	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 3.1													PROW/ RPO	
Przedsięwzięcie 3.1.1	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	25 sztuk	62,50	1 550 000	15 sztuk	100	950 000	-	-	0	40 sztuk	2 500 000	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.1				1 550 000			950 000			0		2 500 000		
Wskaźnik rezultatu 3.1		6 sztuk	60,00		4 sztuki	100		-	-		10 sztuk			
		25 sztuk	62,50		15 sztuk	100		-	-		40 sztuk			

Cel ogólny nr 3	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 3.2														
Przedsięwzięcie 3.2.1	liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły na rynek nowe lub ulepszone produkty lub/i usługi	10 sztuk	66,67	1 810 000	5 sztuk	100	900 000	-	-	0	15 sztuk	2 710 000	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 3.2.2	liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły produkty lub/i usługi na nowe rynki	6 sztuk	66,67	1 200 000	3 sztuki	100	600 000	-	-	0	9 sztuk	1 800 000		Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.2				3 010 000			1 500 000			0				
Wskaźnik rezultatu 3.2		3 sztuki	60,00		2 sztuki	100		-	-		5 sztuk			
		16 sztuk	66,67		8 sztuk	100		-	-		24 sztuki			
Cel szczegółowy 3.3														
Przedsięwzięcie 3.3.1	liczba Inkubatorów Przetwórstwa Produktu Lokalnego (IPPL)	2 sztuki	100	1 000 000	-	-	-	-	-	0	2 sztuki	1 000 000	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3.3				1 000 000			0			0				
Wskaźnik rezultatu 3.3		2 miejsca pracy	100		-	-		-	-		2 miejsca pracy	1 000 000		
Razem cel ogólny 3				5 560 000			2 450 000			0				

Cel ogólny nr 4	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 4.1														
Przedsięwzięcie 4.1.1	liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	35 sztuk	70,00	912000	10 sztuk	80,00	910 000	5 sztuk	100	722 900	50 sztuk	2 544 900	PROW	Koszty bieżące i aktywizacja
	liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	90 sztuk	54,55		75 sztuk	100		-	-		165 sztuk			
	liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	150 sztuk	60		100 sztuk	100		-	-		250 sztuk			
Razem cel szczegółowy 4.1				912 000			910 000			722 900		2 544 900		
Wskaźnik rezultatu 4.1		50 sztuk	40,00		75 sztuk	100		-	-		125 sztuk			
Razem cel ogólny 4				912 000			910 000			722 900		2 544 900		
Razem LSR				13 281 050			4 940 050			748 900		18 970 000		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
													50,06	

Załącznik nr 4: Budżet LSR

Tabela 19. Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań.

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	16 000 000	0	0	0		16 000 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	320 000			0		320 000
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	2 544 900	0	0	0	0	2 544 900
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	105 100	0	0	0	0	105 100
Razem	18 970 000	0	0	0	0	18 970 000

Tabela 20. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	6 716 782,80	3 839 217,20		10 556 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	5 353 828,20		3 060 171,80	8 414 000,00
Razem	12 070 611,00	3 839 217,20	3 060 171,80	18 970 000,00

Załącznik nr 5: Plan komunikacji

GRUPA DOCELOWA: OSOBY PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ lub PLANUJĄCE ZAŁOŻYĆ DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty	Analiza efektywności	Budżet
przed każdym naborem	Poinformowanie o interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez radę LGD	Spotkania nt. zasad oceny i wyboru operacji przez LGD	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności osoby bezrobotne, osoby poniżej 35 r.ż. oraz powyżej 50 r.ż. i osoby, osoby z niepełnosprawnością, które chcą rozwinąć lub założyć działalność gospodarczą	a) prezentacje dotyczące karty i sposobu oceny b) ulotki informacyjne w tym w OPS c) punkt informacyjny w Urzędzie Pracy	-a) 20 osób uczestnicy warsztatów w siedzibie LGD (2 spotkania) b) wydanie 500 sztuk ulotek informacyjnych (raz do roku) c) 10 osób, które skorzystały z porady	zwiększenie wiedzy uczestników o naborze prowadzonym przez LGD (ankieta ex-ante i ex-post) Rozpropagowanie materiałów informacyjnych wśród 15 Gmin + Powiat wzrost zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR przez grupy defaworyzowane	w przypadku braku osiągnięcia założonych wskaźników i efektów zostaną zaproponowane, po konsultacjach społecznych, dodatkowe działania adekwatne do oczekiwań grupy docelowej	a) 200 zł b) 400 zł
jednorazowo	Prezentacja możliwości rozwoju działalności gospodarczej	Prezentacja dobrych praktyk	osoby które chcą rozwinąć lub założyć działalność gospodarczą w tym grupy defaworyzowane	wyjazd na targi o zasięgu europejskim	30 uczestników wyjazdu prowadzących lub mając zamiar założyć działalność gospodarczą	przygotowanie wniosków aplikacyjnych w odpowiedzi na ogłoszone konkursy	j/w	10 000 zł

GRUPA DOCELOWA: JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty	Analiza efektywności	Budżet
przed każdym naborem	Poinformowanie o interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez radę LGD	Spotkania nt. zasad oceny i wyboru operacji przez LGD	jst	doradztwo indywidualne (telefon, mail, konsultacje)	5 udzielonych porad	podniesienie wiedzy potencjalnych wnioskodawców nt. ogłoszonych konkursów	w przypadku braku osiągnięcia założonych wskaźników i efektów zostaną zaproponowane, po konsultacjach społecznych, dodatkowe działania adekwatne do oczekiwań grupy docelowej	bezkosztowo

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty	Analiza efektywności	Budżet
w 2017 i 2019	Prezentacja możliwości rozwoju jst	Prezentacja dobrych praktyk	a) osoby decyzyjne w Urzędach Gmin b) pracownicy ośrodków kultury oraz bibliotek	a) wizyta studyjna w celu prezentacji dobrych praktyk na podstawie działań zrealizowanych przez samorządy b) wizyta studyjna celu prezentacji dobrych praktyk na podstawie działań zrealizowanych przez domy kultury bądź biblioteki	a) 15 uczestników wyjazdu b) 15 uczestników wyjazdu	przygotowanie wniosków aplikacyjnych w odpowiedzi na ogłoszone konkursy	j/w	a) 3000 zł b) 3000 zł
przed pierwszym naborem i każdorazowo w sytuacji wprowadzania zmian dotyczących procedur aplikowania	Poinformowanie o możliwości wsparcia beneficjentów UP i OPS	Spotkanie nt. działań prowadzonych przez LGD	spotkanie dla pracowników UP i OPS	spotkanie informacyjne	15 uczestników spotkania	wzrost zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR przez osoby defaworyzowane	j/w	500 zł

GRUPA DOCELOWA: OPP, KOŚCIOŁY I ZWIĄZKI WYZNANIOWE, STOWARZYSZENIA, FUNDACJE I JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE NIEPOSIADAJĄCE OSOBOWOŚCI PRAWNEJ

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty	Analiza efektywności	Budżet
przed każdym naborem	Poinformowanie o interpretacji poszczególnych kryteriów oceny stosowanych przez radę LGD	Spotkania nt. zasad oceny i wyboru operacji przez LGD	organizacje pożytku publicznego, kościoły i związki wyznaniowe, stowarzyszenia, fundacje i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	a) spotkanie informacyjne b) doradztwo indywidualne (telefon, mail, konsultacje, komunikatory) c) Kampania informacyjna nt. wsparcia osób z grup defaworyzowanych	10 udzielonych porad 3 spotkania (na terenie obszaru)	podniesienie wiedzy potencjalnych wnioskodawców nt. ogłoszonych konkursów wzrost zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR przez osoby defaworyzowane	w przypadku braku osiągania założonych wskaźników i efektów zostaną zaproponowane, po konsultacjach społecznych, dodatkowe działania adekwatne do oczekiwań grupy docelowej	Bezkosztowo

DZIAŁANIA WSPÓLNE SKIEROWANE DO WSZYSTKICH WYŻEJ WYMENIOWYCH GRUP DOCELOWYCH

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty	Analiza efektywności	Budżet
jednorazowo, tylko na początku nowego okresu	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym grupy defaworyzowane: osoby bezrobotne, osoby poniżej 35 r.ż. oraz powyżej 50 r.ż. i osoby, osoby z niepełnosprawnością	a) artykuł na stronach internetowych LGD oraz gmin na obszarze b) informacje na portalach społecznościowych LGD oraz gmin na obszarze c) ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych d) biuletyn LGD	a) umieszczenie artykułów na 5 stronach internetowych / portalach społecznościowych b) 5 ogłoszeń w siedzibach instytucji publicznych c) wydanie 300 sztuk broszury	podniesienie wśród potencjalnych beneficjentów poziomu wiedzy nt. LSR, jej głównych celów, zasad przyznawania dofinansowania oraz typów operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR pobudzenie społeczności lokalnej do włączenia się w realizację LSR wzrost zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR przez osoby defaworyzowane wzrost partycypacji lokalnej społeczności w realizacji LSR	w przypadku braku osiągania założonych wskaźników i efektów zostaną zaproponowane, po konsultacjach społecznych, dodatkowe działania adekwatne do oczekiwań grupy docelowej	a) bezkosztowo b) bezkosztowo c) bezkosztowo d) 1 500 zł
w czasie naborów	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem przeprowadzenia zmian	Badanie satysfakcji wnioskodawców	- wnioskodawcy	anonymowa ankieta podczas składania wniosków dotycząca jakości obsługi (uprzejmość, kompetencje, przejrzystość przekazanych informacji)	- uzyskanie ankiet od 15 wnioskodawców w trakcie każdego naboru	uzyskanie informacji zwrotnej dotyczącej satysfakcji wnioskodawców otrzymywanego wsparcia w przygotowywaniu wniosków ewentualne korekty działań zgodnie z wynikami ankiet (np. reorganizacja pracy biura, szkolenia dla pracowników)	j/w	c) bezkosztowo

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty	Analiza efektywności	Budżet
15 razy w ciągu roku	Poinformowanie o działalności LGD	Punkt informacyjny LGD	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy	stoisko informacyjne podczas ważnych wydarzeń w gminach	70 osób na liście przeprowadzanych konkursów wiedzy o LGD	zwiększenie zainteresowania mieszkańców działalnością LGD	j/w	bezkosztowo
na koniec 2018, 2020 roku oraz na zakończenie wdrażania LSR	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. realizacji LSR	Badanie wnioskodawców	- wnioskodawcy	ankieta ewaluacyjna przeprowadzona drogą elektroniczną lub/i tradycyjną	- zrealizowanych łącznie 100 ankiet	uzyskanie informacji zwrotnej nt. stanu realizacji LSR oraz działalności LGD 3 raporty ewaluacyjne, na podstawie których zostaną dokonane ewentualne aktualizacje LSR lub/i procedur – zgodnie z rekomendacjami	j/w	bezkosztowo
2 razy w okresie programowania	Aktywizacja/animacja społeczności lokalnej	wydarzenia rekreacyjne	- mieszkańcy LGD	a) forum kobiet b) piknik sołtysów c) konkurencje sportowe dla mieszkańców	a) 100 osób b) 300 osób c) 80 osób	a) wzrost integracji wśród mieszkańców b) wzrost integracji wśród mieszkańców c) wzrost integracji wśród mieszkańców	j/w	a) 7000 zł b) 25000 zł c) 5000 zł

00